

B I N Æ
DISSERTATIONES
THEOLOGICÆ

HISTORICO-CRITICO-DOGMATICÆ,

Alterā

DE INVOCATIONE ET ADORATIONE SANCTORUM,
NEC NON EORUM IMAGINIBUS, AC RELIQUIIS.

Alterā verō

DE SYMBOLIS CATHOLICÆ FIDEI,
EX GRAVISSIMIS, ATQUE PROBATISSIMIS AUTHORIBUS
IN GRATIAM SERAPHICÆ JUVENTUTIS

COLLECTÆ,

ATQUE SCHOLASTICA METHODO

DISPOSITÆ

Operā

Patris Fratris BONAVENTURÆ BUJALSKI Sacræ Theol: Magistri
Ordin: Minor: S. P. Nostri Francisci Conventualium,
Provinciæ Litvaniæ Alum

V I L N Æ

Typis Sac. Reg. Maj. Patrum Minorum Conventualium.

Zb. Sp.

8880
XVIII 195

~~2632~~
~~225~~

MAGNÆ DEI MATRI Et GLORIOSISSIMÆ VIRGINI M A R I Æ

In Æde Lauretana Olkinicijs apud PP. Minores S. P.
Francilci Convent: Gratijs ac Miraculis

C E L E B E R R I M Æ.

QUæcunq; singulis ferè Scriptoribus multæ ac permagnæ causæ unquàm fuerunt, ut suas lucubrationes magnis nuncuparent Nominibus, his ego prorsùs adducor, ac impellor, ut binas hæcse Dissertationes, quas meorum Superiorum, & almæ hujus Diœcesis Censura publicâ luce non indignas esse judicavit, TUO Sacratissimo Nomini MAGNA DEI MATER & Gloriosissima Virgo MARIA inscriberem, dicarem, consecraremquæ. Enim verò, qui publicæ luci sua exponunt opera, vel idèò clarissimorum Nominum quærunt auspicia, ut ab æmulis (si quos habere contigerit) nanciscerentur tutamina, vel ut gratum ijs significant animum, quorum beneficijs se abundè cumulari persentiant. Porro si de tutamine ac Patrocinio meæ hujusce exiguæ agatur opellæ, illud certè à nullo mortalium sperari potest efficacius, & obtineri securius, quàm à TE MAGNA DEI MATER, & Gloriosissima Virgo MARIA; Quæ cùm sis sapientiæ sedes, minùs sapientem Tuâ gratiâ proteges scriptorem; Cumq; Terribilis ut castrorum acies ordinata nomineris, singulos æmulos, cunctosq; illius adversarios facilè dispelles, vinctes, superabis. Quodsi postèa de illa fiat sermo, quam Tibi debeo

Sanctissima Mater & Virgō, gratitudine, primus hic infimi mei laboris fœtus tam stricto jure Tibi post Deum debetur, ut alteri nemini persolvi justius possit. Tot siquidem erga me indignissimum hominum Tua materna recognosco beneficia, ut exactum eorum numerum isthæc tenuissima capere nullatenus valeat pagella. Atq; aded ut silentiō præteream illos Tui Patrocini effectus, qui in liberando me à tot vitæ discriminibus, in eripiendo ex tot, tantisq; rebus adversis, in cumulando maximis, isq; innumeris beneficijs, ab ipsa infantia, & tenera ætate, ad hanc usq; diem in me manifestantur; Tuis O! MATER & Virgo Divinissima refero gratijs ac favoribus, quod Seraphico Ordini adscriptus, inter Alumnos ac Filios illius Cænobij fuerim cooptatus, quod singularissimâ Tuâ gaudet protectione; Quodq; in eodem Cænobio tot tantorumq; Patrum citrà mea merita inventus sim dignus frui consortiō, à quibus omnem probitatem, ac Religiosam vitam addiscere, & à quibus continua experiri beneficia, quotidiana, ab ipso Religionis ingressu, est mea sors, ac fortuna. Accipe igitur o! Magna DEI MATER hancce opellam, licet ob suam exiguitatem & vilitatem Tua minùs dignam Majestate. Eo Materno illam respice vultu, quo jam aliàs Devotissimi Tui Filij, magniq; mei Conventûs, ac Provinciæ Patris, pijsimæ memoriæ Antonij Grzybowski Apostolica Tuo Divinissimo sacrata Nomini respexisti opera. Suscipe Gloriosissima VIRGO, quod Tibi cum lachrymis, ac suspirijs, ed, quâ potest, offerre audet devotione, singulorum Minorum Fratrum minimus, omnium peccatorum maximus, cunctarum creaturarum indignissimus

Vilissimus pulvis & cinis
Fr. BONAVENTURA BUJALSKI
Filius Conv: Olkinit: Ord: Min:
S. P. Francisci Convent:

C E N S U R A

THEOLOGORUM ORDINIS.

EX Commissione A. R. P. Magistri FELICIS TOWIANSKI Ministri Provincialis & Commissarij Generalis Provinciae Litvaniae & Albæ Russiæ Ordinis Minorum S. P. Nostri Francisci Conventualium, Opusculum, cui Titulus: Binæ Dissertationes Theologicæ Historico-Critico-Dogmaticæ à R. P. Magistro BONAVENTURA BUJALSKI Regente & Deffinitore Vilnensi, nec non Patre Olkinicensi summo labore ex gravissimis Authoribus collectum, iisdemq; firmatum, attentè & diligenter legi, & cum in nullo Orthodoxæ fidei & bonis moribus adversari animadverti, luce publicâ dignum censeo: Datum in Conventu Nostro Olkinicensi Die 8va Januarij, Annô Dni 1761.

Fr. LAURENTIUS DRAGOWSKI
Exprovincialis mpp.

EX Commissione ad revidendum mihi data, legi Dissertationes Binæ Theologicas Historico-Critico-Dogmaticas de Invocatione Sanctorum & de Symbolis Catholicæ Fidei, ab Admodum R. P. Magistro BONAVENTURA BUJALSKI Regente Studij Theol: Vilnensis Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium collectas, easq; autoritate Sanctorum Patrum & gravissimorum atq; probatorum Authorum judiciô firmatas, Ecclesiæ S. Catholicæ in nullo adversari deprehendi, proindeq; typis mandari posse censeo. Datum in Conventu Nostro Drohiciensi die 30. Mensis Martij, Anno Domini 1761.

Fr. ANTONIUS USZYNSKI Exprovincialis, Antianus Provinc: Litvan: mpp.

FACULTAS

A. R. P. MINISTRI PROVINC: & COMMISSARIJ GENERALIS.

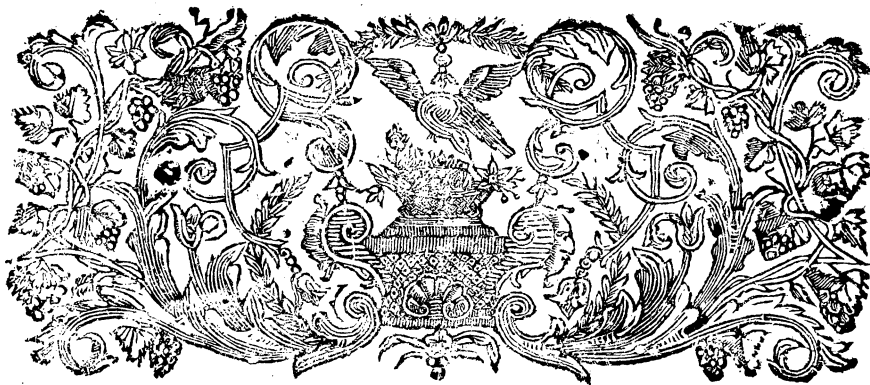
U Traq; hæc Dissertatio Historico-Critico-Dogmatica ab A. R. P. Mag: BONAVENTURA BUJALSKI Deffinitore ac Regente Studij Nostri Vilnensis, sub censuram duorum Provinciæ Nostræ Theologorum revocata, examinata, revisa, prævia Illustrissimi Excellentissimi, ac Reverendissimi Loci Ordinarij facultate typis imprimatur. In fidem datum in Conventu nostro Custodiali Vilnensi 13. die Aprilis 1761. Anno.

Fr. FELIX TOWIANSKI
Minister Provinc: Commissar:
Generalis mpp.

CENSURA DIOECESANA.

B Inas Dissertationes Theologicas Historico-Critico-Dogmaticas; imā: De invocatione Sanctorum, & adoratione, eorumq; Imaginibus & Reliquijs; 2dam: De Symbolis Catholicæ Fidei in sententiis probatissimorum Authorum fundatas, scholasticā methodo dispositas operā Religiosi Fratris BONAVENTURÆ BUJALSKI Ordin: Minorum S. Francisci Convent: Provinciæ Litvan: Alum: lectas, revisas à Theologis & probatas, dignas luce publica censui. Itaque Imprimantur, Actum Vilnæ Die 2. mensis Maji Anno Domini 1761.

A. HORAIN Episcopus Hirenensis,
S. S. Arch: Vilnens: Libr: Censor
mpp.

INDEX

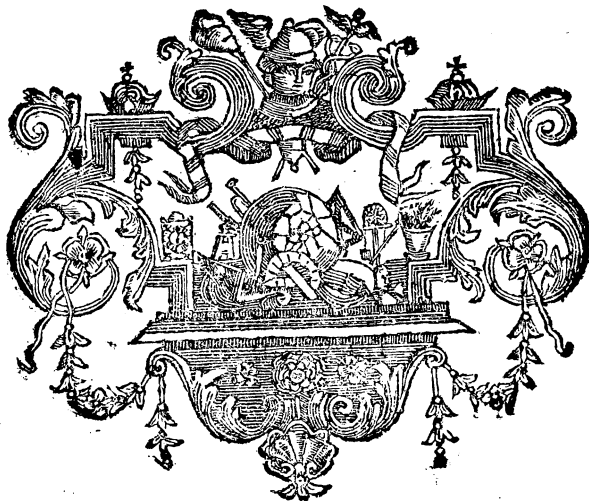
QUÆSTIONUM UTRIVSQUE DISSERTATIONIS.

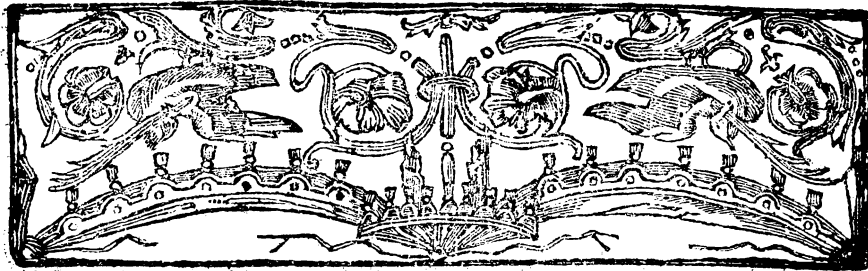
- QUÆST: I. Utrum Sanctorum Invocatio sit utilis? - 1.
- QUÆST: II. Utrum aliqua adoratio Sanctis debeatur? 11.
- QUÆST: III. Utrum Imagines Sanctorum adorari
debeant? 18.
- QUÆRES: An cultus Imaginibus debitus sit absolutus,
an verò re'ativus? 41.
- QUÆST: IV. An Reliquiæ Sanctorum post mortem
venerari debeant? 44.

INDEX

DISSERTATIO SECUNDA.

- QUÆSTIO I. Utrùm Symbolum, quod Apostolicum appellatur, reverà fuerit ab Apostolis conditum, & Ecclesiæ consignatum? - *folio* . . . 53.
- QUÆST: II. An Christus reverà ad inferos descenderit, ut in Symbolo Apostolorum enuntiatur? . . . 60.
- QUÆST: III. Utrùm in Concilio Nicæno rectè Symbolo fuerit addita vox *Omcusion*? . . . 68.
- QUÆST: IV. Utrùm particula *Filioq;* jure sit Symbolo inserta? . . . 75.
- QUÆST: V. Utrùm Symbolum, quod S. Athanasij dicitur, ipsius factus reverà sit? . . . 82.

DISSERTATIO THEOLOGICA

DE INVOCATIONE, ET ADORATIONE SANCTORUM,
NECNON EORUM IMAGINIBUS, AC RELIQUIJS.

QUÆSTIO PRIMA

UTRUM SANCTORUM INVOCATIO UTILIS SIT ?

Primus omnium, qui inter Christianos docuit: Sanctos in Coelis cum Christo regnantes nullo modo invocari debere, fuit Vigilantius, adversus quem labente 4to Ecclesiæ sæculo Sanctus Hieronymus scripserat.

Jam verò duodecimo sæculo, teste Sancto Bernardo sermo: 66. in Cantica, Henriciani, sive Petrobusiani, & Apostolici apertius

Sanctorum invocationi crudele indixerunt bellum, blaterantes impium esse per preces ad Sanctos recurrere. Sæculo demùm decimosexto Lutherus, ut fit notum ex ejus Libris, quos ad Waldenses scripsit, & Calvinus Institut: Lib: 1. cap: 14. alios inter circa Sanctorum cultum errores, hunc etiam blasphemio sparserunt ore: Inutile videlicet, & illicitum esse

Sanctos in Coelis regnantes invocare, cum illi viventium preces (ajebant) minimè cognoscant, atq; per hanc Sanctos invocandi praxim nimis gloriam Christi obscurari, qui unicus est Mediator noster & Intercessor.

Hos ut proscinderet errores Sancta Catholica Ecclesia, in Concilio præsertim Tridentino Spiritu Sancto Congregata Sess: 15. tale statuit **Decretum**: *Mandat Sancta Synodus omnibus Episcopis, & cæteris docendumus, curamq; sustinentibus, ut fideles diligentèr instruant, docentes eos: Sanctos unà cum Christo regnantes, Orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum atq; utile esse suppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium ejus JESUM Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumq; confugere.*

Dico: Bonam atq; utilem esse Invocationem Sanctorum cum Christo in Coelis regnantium.

Probatur 1mo: Utilis est invocatio Sanctorum in terris militantium, igitur æquè utilis, vel certè utilior est invocatio Sanctorum in Coelis triumphantium. *Antecedens* fit exemplo Divi Pauli manifestum, quem legimus Romanorū precibus se se commendasse, non in vanum certè, sed propter aliquam utilitatem. *Consequentia ostenditur*: Ideò utilis censenda est invocatio Sanctorum in terris militantium, quia ipsi possunt, ac volunt intercedere pro nobis apud Deum, sed id quoq; majori charitate volunt, ac potentiori virtute possunt Sancti in Cœlo triumphantes. Ergò &c. *Pr. Min.* Majoris apud Deum pretij sunt Orationes Sanctorum jam cum Christo regnantium. perfectiorq; est eorum circa nos amor, ac sollicitudo; Hinc Sanctus Cyprianus Lib: de mortal: ait: *De sua sorte securi sunt, de nostra salute solliciti.*

Probatur 2do: Ille usus haberi debet veluti bonus & utilis, quem Christi Ecclesia à primis sæculis ad hæc usq; tempora ubiq; gentium servavit, fidelibusq; commendavit. Atqui re vera Ecclesia à primis sæculis ad hæc tempora usum invocandi Sanctos ubiq; gentium servavit, comendavitq; fidelibus. Ergò hic usus utilis ac bonus est. *Major* certa est. Sicnti enim Ecclesia propter Spiritus Sancti assistentiam non potest aliquem errorem docere, ita propter eandem infallibilitatem non potest inutilem & malam praxim fidelibus comendare. *Pr. Min.* Tùm in Oriente, tum in Occidente non interrupta serie docuerunt Patres, qui à Sancti Cypriani, & Origenis temporibus adversus elapsi proximè sæculi Novatores scripserunt,

Sanctos

Sanctos pro nobis orare, & in suis Liturgijs Sanctorum Commemorationem interposuerunt. Hinc etiam in Chalcedonenſi Concilio Patres, qui Eutychem, & Dioſeuriſm damnarunt, unâ voce exclamavêre: *Veritas hæc habet: Omnes hæc ipſa dicimus: Flaviano æterna memoria, Flavianus poſt mortem vivit, Martyr pro nobis orat.* Igitur &c.

Probatur 3tio: Ille uſus utilis ac pius eſt, quem DEUS pluribus confirmavit miraculis, atqui DEUS editis miraculis multotiès confirmavit uſum de invocatione Sanctorum, Ergò &c. *Major* certiffima eſt. Sicuti enim Deus editis miraculis non poteſt impium dogma confirmare, quia verax eſt, & hoc ipſius ſummæ ſapientiæ, ac bonitati repugnat, ita propter eandem rationem neq; uſum & praxim inutilem miraculis roborare valet. *Pr. Min:* Sanctus Auguſtinus Lib: 22. de Civit: DEI cap: 8. plurima narrat miracula, quæ in Africa ad cultum & invocationem S. Stephani Proto-martyris edita ſunt. Sed hæc in dubium à nemine revocari poſſunt; Cùm Divus Auguſtinus eorum fuerit oculatus teſtis, & pleraq; coràm numeroſa multitudine patrata fuerint, quin de rebus etiam certiffimis dubitare fas eſſet, & omnibus factis à Viris licèt digniffimis fide relatis detrahare liceret. Igitur &c.

Obijcies 1mo: Impia eſt invocatio Sanctorū, Ergò non eſt frequentanda. *Pr. Ant:* Impium eſt invocare eum, qui Deus non eſt, ſed Sancti Dii non ſunt, Ergò &c.

R. N. Ant: ad probationem *D. Maj:* Impium eſt eum tanquàm primum, & ſupremum bonorum authorem invocare, qui Deus non eſt *C. Maj:* tanquàm interceſſorem apud Deum *N. Maj:* Non itaq; in Divinis ſcripturis vox iſta: *Invocare* ei tantùm convenit Orationi, quæ ad DEUM immediatè dirigitur, ſiquidem Jacob Genef: cap: 48. benedicens Filijs Joſeph, ſic loquitur: *Invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoq; Patrum meorum Abraham, & Isaac:* Adeoq; Sanctos licèt non ut ſupremos bonorum authores, tamèn veluti apud Deum Interceſſores abſq; impietatis nota invocare poſſumus.

Inſtabis: Atqui Sanctos etiàm ut Interceſſores nonniſi impie invocamus, nulla eſt ergò ſolutio. *Pr. Subſumpta:* Invocari nullo modo debet, niſi is, in quem credimus, juxta Apoſtolum ad Romanos: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Sed in quem credimus, is Solus eſt DEUS, juxta illud Symboli: *Credo in Deum.* Ergò &c.

R. N. Subsumptam, ad probationem **D. Maj:** Invocari non debet ullo modo, nisi is, in quem credimus fide, quæ ei conveniat **C. Maj:** quæ ei non conveniat **N. Maj:** Et in simili sensu concessâ *minori*, **N. Consequ:** Fides, quâ credimus Deum esse omnium bonorum Dominum, ac Largitorem, DEO Soli convenit; Fides verò, quâ credimus Sanctos aliquid apud Deum posse nobis impetrare, creaturis tribui potest, juxta illud Apostoli ad Philemonem: *Gratias ago Deo meo, audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino JESU, & in omnes Sanctos.* Hæc verò fides, non autem illa necessaria est, ut Sanctos invocemus. Quanquàm etiâ citatum Apostoli testimonium satis commodè exponi possit in sensu datæ distinctionis ad difficultatem prioris argumenti, siquidem antè illa verba hæc alia habentur: *Omnis enim qui invocaverit Nomen Domini, salvus erit.*

Instabis: Impia est illa praxis, quæ Christo apud Deum mediatorem adjungit, cùm Apostolus imâ ad Timoth: dicat: *Unus enim Deus, unus & mediator Dei, & hominum homo Christus JESUS,* Sed praxis de Sanctorum invocatione Christo apud Deum mediatores adjungit, Impia ergò est, quocunq; modo explicetur. *Pr. Min:* Ji sunt verè mediatores, qui apud Deum pro nobis orant, & intercedunt, sed si Sancti invocari deberent, id nobis apud Deum præstarent. *Idcirco &c.*

R. C. Maj: **N. Min:** ad probationem **D. Maj:** Ji sunt mediatores, qui pro nobis orant ac intercedunt, si eorum oratio, ac intercessio proprijs, & à nullo pendentibus meritis nitatur. **C. Maj:** Si alienis meritis, & ab alio pendentibus fulciatur. **N. Maj:** Simili modo concessâ *minori*, **N. Consequ:** Idèò Christum Dominum nostrum Mediatorem dicimus, quia ejus oratio, atq; intercessio meritis proprijs, & ab alio minimè dependentibus nituntur; Neq; enim ipse ut æternum Patrem nobis propitium reddat, aliud offert, quàm merita sibi propria, & à quovis alio mediatore independentia; Sancti verò dum aut in terra, aut in Cœlo pro nobis orant, offerunt ipsiusmet Christi merita, quæ enim merita illi dum viverent compararunt, effectus hæc sunt, & participatio meritorum Christi; Undè mirum non est, quod licèt pro nobis orent, & intercedant, DEI tamèn & hominum mediatores non appellantur. Non adjunguntur itaq; Sancti Christo tanquàm mediatores primarij, sed nonnisi tanquàm mediatores secundarij, si ita loqui fas est.

Instabis:

Instabis: Impium est alium orare præter eum, quem Christus orari voluit, sed Christus solum Deum orari voluit, sive docuit: ad solum Deum nostras preces fore dirigendas, ergò ad Sanctos neq; ut ad secundarios mediatores nostræ sunt dirigendæ preces, ac invocationes. *Pr. Min:* Math: cap: 6. Cùm Christus à Discipulis esset rogatus: *Domine doce nos orare*, respondit: *Sic ergò vos orabitis: Pater noster qui es in Cælis.* Igitur &c. *R. C. Maj: N. Min:* Ad probationem. *D. Ant:* Et ijs verbis docetur, quid, & quomodo sit orandum. *C. Ant:* Et ijs verbis docetur, quis sit orandus. *N. Ant: & Conf:* Noverant Apostoli solum Deum veluti omnium bonorum authorem & largitorem rogandum esse, sed perspectum non habebant, quæ res, & quo ordine in oratione essent petendæ, Christus verò utrumq; illos edocuit, videlicet debere peti ea, quæ ad DEI gloriam, æternam nostram salutem, vitam etiã temporalem pertinent, ita tamèn, ut Dei gloria, æternaq; nostra salus temporalibus rebus præponendæ sint, ac primùm petendæ. Hocq; ex eo fit manifestum, quod Christus eam, quam præscribit orationem, opponat ethnicorum orationi, qui non aliud, quàm quod ad corporalem vitam pertinet, petebant, quod patet ex contextu.

Objicies 2do: Invocatio Sanctorum in Cælis cùm Christo regnantium prorsus inutilis est. Frustra ergò à fidelibus adhibetur. *Pr. Ant:* Invocatio directæ ad eos, à quibus ignoratur, inutilis est, cùm sit similis invocationi ad dormientes directæ, atqui invocatio ad Sanctos mortuos directæ, à Sanctis ignoratur, Ergò &c. *Pr. Mn:* Neq; Scripturâ, neque traditione, neq; ratione probari potest invocationem ad Sanctos directam eis cognitam esse. Ergò &c.

R. N. Ant: ad probationem. *C. Maj: N. Min:* ad aliam probationem. Nego similiter *Ant:* Facile siquidèm est ex Scriptura & traditione ostendere invocationem ad Sanctos directam iisdem notissimam esse. Nàm Lib: 2. Paralip: cap: 21. legitur: Eliam aliquot post suam translationem annis per Epistolam corripuisse Joram Judæ Regem, ad quem dicente Scripturâ: *Allatæ sunt Litteræ ab Elia Propheta*, ex quo patet Eliam actiones Regis Joram perspectas habuisse. Similiter Lucæ cap: 16. Abraham sic divitem Epulonem alloquutus est. *Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Abrahamo igitur mortuo notum erat, illum divitem abundasse delicijs, & Lazarum calamitatibus fuisse

fuisse oppressum. Tandem Apocalip: cap: 6. Sic Martyres alloquuntur Deum: *Usquequò Domine Sanctus & verax, non iudicas sanguinem nostrum de ijs, qui habitant in terra?* Si ergò Sancti Martyres norunt sui sanguinis reos adhuc in terris impune versari, si actiones, & successus viventium hominum peripsectos habent, cùm quæso invocationem ad ipsos directam penitus ignorare debent? Sed & Traditione luce clariùs id ipsum evincitur. Nam S. Ambrosius Lib: de Viduis ultrà medium sic loquitur: *Isti enim sunt DEI Martyres, nostri Præsules, Speculatores vitæ, actuumq; nostrorum.* Et S. Augustinus Lib: de cura pro mortuis, id ipsum cùm Divo Ambrosio testatur. Cæterum sicuti nos in terris degentes pro mortuis preces fundimus, quamvis nec uti sint, nec quid agant, nec utrùm nostris precibus indigeant cognoscamus, ità & Sancti pro nobis intercedunt, quamvis cunctas eorū invocationes in specie non cognoscant.

Instabis: Sacra Scriptura pluribus in locis ostendit ea, quæ super terram fiunt, à mortuis nullatenus cognosci posse. Ergò ex Scriptura probari non potest Invocationes nostras Sanctis esse notas. *Pr. Ant:* Job cap: 14. de mortuo homine dicitur: *Sive nobiles sint Filij ejus, sive ignobiles, non intelliget.* Et Ecclesiastæ cap: 9. *Mortui nihil noverunt amplius.* Deindè Isaïæ cap: 63. dicitur: *Tu es enim Pater noster, Abraham nescivit nos, & Israël non novit nos.* Tandem Lib: 4. Regum Deus Osïæ Regi dicit: *Colligam te ad Patres tuos, ut non videant oculi tui omnia, quæ introducturus sum in Locum istum.* Igitur &c.

R. N. Ant: & quò ad priores duos textus dico: Illos non intelligi de Sanctis, aut de precibus ad eos directis, sed tantum de quibusdam externis rebus, quas fatemur utiq; à Sanctis non cognosci. Ita prioris Testimonij sensum exponit S. Gregorius Magnus Lib: 12. Moral: cap: 18. Ecclesiastes verò aptiùs intelligitur sub ea explicatione, quatenus mortui nihil ampliùs nosse dicantur, eo quod nova sibi non valeant ulteriùs comparare merita; sequitur enim: *Neq; habent ultrà mercedem.* Testimonium ex Isaia depromptū intelligi non debet de qualibet cognitione, sed tantum de cognitione approbationis, significat scilicet Abrahamum & Jacobum pro filiis non agnoscere Judæos, qui suos mores ad eorum exemplum minime componunt; Quare inquit S. Hieronymus in hunc Locum: *Nescit nos Abraham, & ignorat Israël, quia te offendimus. Non cognoscunt filios, quos à Deo suo intelligunt non amari.* Quod verò spectat ad textum

ex Libro Reg: relatum, evidens est illum intelligi de cognitione experimentalis, atq; significare Deum ad se vocasse Oſiam Regem, nè pænarum, quibus in Judæos animadverſurus erat, fieret particeps.

Inſtabis: Nequit exponi modus, neq; assignari medium, quo Sancti beatitudine perfruentes nostras cognoscant preces ad eos directas, non ergo eas cognoscunt.

R. N. *Ant:* Siquidem S. Augustinus Lib: de cura pro mortuis, varios proponit modos, quibus res nostræ ad Beatorum hominū notitiam perveniant, atq; Sanctus Doctor asserit. *imo:* Sanctos Martyres res nostras cognoscere ex eorum relatione, qui à nobis ad eos per mortem migrant. Asserit *2do:* Angelos nonnunquam aperire Beatis, quid hic à viventibus agatur. Asserit *3tio:* Res nostras mortuis innotescere posse per specialem ipsius DEI revelationem. Quibus etiā addere licet: Beatos in verbo videre, quæ hic in terris aguntur, ea præsertim, quæ ad eos specialiter spectant; *Quia omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendū est, quia foris sit aliquid, quod ignorent,* ut optimè ait S. Gregorius Magn: Lib: 12. Moral: cap: 14. Cæterum plura sunt nobis certissima, quamvis modus, quo fiant, creaturas lateat; Undè laudato loco S. Augustinus testatur etiā: Sanctis innotescere preces nostras, quamvis modus, quo id contingit, & mediū, in quo id vident viatoribus hominibus certum non sit.

Inſtabis: Sanctus Augustinus eodem Lib: cap: 13. dicit: *Si parentes non iterſunt, qui sunt alij mortuorum, qui noverint, quod agamus, quodvè patiamur?* Quibus verbis expresse ostendit: Ipsos etiam nostros parentes post mortem nescire, quid in terris circa nos fiat. Quod propriā experiētiā confirmat. Ergo *Ec.*

R. D. *Ant:* Nostros parentes asserit suis viribus relictos nescire post mortem quid in terris circa nos fiat. C. *Ant:* Adjutos Divinā virtute N. *Ant:* & *Conſeq:* Primum, non item verò alterum res nostras cognoscendi modum Divus Augustinus inficiatur in Beatis, cum ut superius dixim⁹. varios modos, qui vires superant naturæ, explicaverit, quibus res nostræ ad mortuorum devenire possunt notitiam, quare subdit: *Sed ideo intelligendum est, quod per Divinam potentiam Martyres vivorum rebus interſint, quoniam defuncti per naturam propriam vivorum rebus interesse non possunt.*

Inſtabis: Quamvis Beati in Coelis nostras cognoscere aliquandò possint orationes ad ipsos directas, tamèn hæ nobis inutiles prorsus sunt, Ergo *Ec.*

Pr. Ant:

Pr. Ant: DEUS ipse paratissimus est nos exaudire, Ergò nonnisi frustrâ quærimus per preces Patronos. *Antecedens* certum est. Lucæ enim cap: 16. DEUS omnibus fidelibus dicit: *Petite, & accipietis.* Et Joan: cap: 16. *Si quid petieritis Patrem in Nomine meo, dabit vobis.*

R. N. Ant: ad probationem *D. Ant:* DEUS ipse paratissimus est nos audire, magis tamèn paratus, cùm Sancti nobiscum, & pro nobis orant *C. Ant:* Secùs *N. Ant:* Deus equidẽ paratus est quemcunq; audire, cùm unicuiq; qui debitè fuerit dispositus, dixerit: *Petite & accipietis,* sed tamèn magis paratus est, si Sancti nobiscum orent, cùm illi Deo sint longè gratiores, quàm homines vitam peccatis obnoxiam agentes, quorum charitas vel nulla est, vel admodùm imperfecta; Qua de causa DEUS cap: ultimò Job. dicit: *Ite ad Servum meum Job, ut oret pro vobis.*

Instabis: Atqui Deus non est magis paratus nos audire medijs Sanctorum Orationibus. Nulla est ergò data solutio. *Pr. Subsumpta:* Sanctus Joannes Chrysostomus homil: de profectu Evangelij inquit: *Non opus tibi Patronis apud Deum ---- neq; enim tam facillè Deus annuit, cùm alij pro nobis orant, ut cùm ipsimet oramus, etiàm plurimis plenissimi malis.* Ergò &c.

R. N. Subsumptam, ad probationem dico: Divi Chrysostomi testimoniũ intelligi imprimis posse: De Patronis adhuc in hac vita degentibus, non autèm cum Christo in coelis regnantibus, subdit enim ibidem: *Non est opus multo discursu, ut blandiari alijs;* Deindè asserendum est: Sanctum Doctorem eos arguere, qui per se ipsos orare nolunt, sed ut se ab eo eximant labore pauperibus, qui pro ipsis orent, eleemosinas largiuntur. Fiunt hæc manifesta Sanctum Doctorem legenti tùm homil: 5. in Matthæum, tùm homil: 1. in priorem ad Thessalò: Epistolam.

Objicies 3tio: Ex invocatione Sanctorum multæ promanant inconvenientiæ, multiq; abusus, Ergò hæc nullatenùs laudari debet. *Pr. Ant:* Imprimis Sanctorum invocatio in causa est, quod fideles paulatim Christum desinant invocare. Igitur &c. *Pr. Ant:* In plerisq; fidelibus contingit, ut rarissimè ad Christum confugiant. Sed hoc nisi cùm maxima sit inconvenientia, ipso Christo Domino testante: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Ergò &c.

R. N. Ant: Cùm sua probatione. Invocatio enim Sanctorum ipsiusmet Christi invocationem includit, eo quia fidelis, qui Sanctum invocatur, precatur, ut ille Sanctus Christi nomine à Deo postulet beneficia, quibus

ipse

ipse indiget fidelis, supplicat videlicet, ut Sanctus deprecetur Deum, quatenus Christi meritorum intuitu velit concedere auxilia, quibus indiget is, qui ad Sanctum supplex per preces confugit. Hæc vel exinde maximum robur obtinent, quod Ecclesia omnes orationes, quas dirigit ad Sanctos, hæc formulâ concludere solet: *Per Dominum nostrum Jesum Christum, &c.* Quod verò alterâ probationem attinet, dico: Minimè obitare; si imperiti quidam eâ ratione, quam argumentum insinuat, Sanctos invocent, Ecclesia siquidem eo in capite illorum non probat usum, sed animarum curam gerentibus diligentèr injungit, ut fideles edoceant: Sanctorum preces eo solum titulo à DEO audiri, quod Christi fiant nomine.

Cæterum si propter quorundam aut imperitorum, aut iniquorum hominum abusum, bonus, pius, ac utilis invocationis Sanctorum usus foret tollendus, similem propter rationem aboleri deberet scripturæ, Sacramentorum, plurimumque aliarum Sanctissimarum rerum usus, cum non pauci sint, qui aut præ ignorantia, aut præ iniquitate his omnibus abutantur.

Instabis: Invocatio Sanctorum eorum favet errori, qui ob cultum huic, aut illi Sancto impensum, sibi pollicentur se ex hac vita absque pœnitentia non migraturos. Hac ipsa de causa putant nonnulli omnia scelera posse conciliari cum devotione erga Sanctos, ac præcipuè Deiparam Virginem. Tandem hoc eodem motivo plures suam ponunt fiduciam in quibusdam exterioribus signis, ad Sanctorum, & præsertim Deiparæ cultum institutis. Ergo propter has, similesque alias inconvenientias (clamant Lutherani cum Calvinistis) aboleri debet invocatio Sanctorum.

R. ad primum N. Ant: Nàm primum hunc abusum sicuti modo Romana damnat Ecclesia, ita etiam olim ubique locorum semper damnaverat. Concilium sanè Cameracense titulo: *De Sanctis* cap: 6. ait: *Doceatur itaque populus, preces Sanctorum admodum utiles esse ad impetranda dona, non modo corporalia & temporalia, sed & spiritualia & æterna; sed tamen abominandam esse eorum vanitatem ac superstitionem, qui certò pollicentur, non ex hac vita migraturos sine pœnitentia ac Sacramentis eos, qui hunc vel illum ex Divis coluerint.* Eodem fermè modo loquutæ sunt Synodi, quæ tùm in Gallijs, tùm in alijs Christiani orbis partibus post Concilium Tridentinum Sanctorum invocationis meminerunt. Ad 2dum dico: Enormem esse eam calumniam, quam Rivetus Calvinista Romanæ impegit Ecclesiæ, siquidem hæc probat illud celebre S. Augustini effatum, sermo 30. inter eos,

)b(

quos

quos edidit Syrmundus: *Martyres honorare & non imitari, nihil aliud est, quàm mendacitèr adulari.* Quod effatum transfert etiàm Ecclesia ad Deiparæ, aliorumq; Sanctorum cultum & invocationem, profitendo firmissimè: nec cùm Dei verbo, nec cùm Sanctis Patribus cohærere illam sententiam, quâ dicitur: Nullum, qui externum Virgini cultum exhibuerit, excessurum è vita, quin poenitentiam egerit. Ad 3tium tandèm repono: externa devotionis in Virginem Deiparam, aut Sanctos cùm Christo regnantes Symbola, sive signa, non alio gestari fine, quàm ut fideles Excitentur ad eorum imitationem, quos illis exterioribus signis se pro Patronis elegisse profitentur.

Dices: In Romana Ecclesia Sancti invocantur veluti principales beneficiorum auctores, & auxiliorum, quæ ab ipsis postulantur, collatores, sed hoc maximum esse inconueniens, vel cæcus judicare potest. Ergò &c. *Pr. Maj:* In Hymno Ecclesiæ Deipara Virgo tali invocatur modo: *Solve vincla reis, profer lumen cæcis, mala nostra pelle.* Quædam verò Ecclesiæ in suis precibus Christum Dominum Mariæ subjiunt, dùm illam tali orant pacto: *Roga Patrem, jube Natum, jure Matris impera Redemptori,* ut legimus apud Pelchartum de Temeswar. Ergò &c.

R. N. Maj: ad cujus primam probationis partem *D. Ant:* Et illa hymni verba intelligenda sunt de vinculorum solutione, & aliorum beneficiorum affecutione per modum causæ moralis. *C. Ant:* Per modum causæ Physicæ *N. Ant:* & *Conseq:* Beatissima Virgo MARIA peccatorum vincula solvit per modum moralis causæ, quatenus Deum orat, ut per Christi merita reis hominibus peccata dimittat, ipsa verò veluti principale ac physicum agens peccata non dimittit. Id verò ex subsequentiis ejusdem Hymni verbis plusquàm manifestum est, dùm dicitur: *Bona cuncta posce. Sumat per te preces, qui pro nobis natus tulit esse tuus.* Quò verò ad aliud probationis caput imprimis dico: Illam orandi formulam nusquàm ab aliqua Ecclesia adhibitam fuisse. Neq; alicujus momenti censi debet testimonium Pelchartij de Temeswar, illius enim opus multas aniles continere fabulas, Eruditi Viri demonstrant, ex quo fit consequens: illius auctorem nullam planè mereri fidem. Cæterum etsi in aliqua particulari Ecclesia citata precandi formula fuisset adhibita, tribui tamèn nequaquàm potest Catholicæ sive universali Ecclesiæ; cùm nonnunquàm per errorem, vel imperitiam aliqua in particularibus fieri cernamus Ecclesijs, quæ tamèn à Catholica rejiciuntur Ecclesia.

Ex

Ex quo ea digna notatu prætermitti hoc loci non debent. *1mum*: In particularium Ecclesiarum preces persæpè aliqua posse irrepere, quæ sint contrà universalis Ecclesiæ fidem. *2dum*: Preces quotidie ferè emendari curâ Sacræ Congregationis de Ritibus, cujus præcipuum officium est advigilare, ut emendanda corrigantur, & cavere, nè quid deinceps simile contingat.

QUÆSTIO SECUNDA

UTRUM ALIQUA ADORATIO SANCTIS DEBEATUR?

Lutherani, Calvinistæ, aliq; pessimi Novatores, qui Ecclesiam sæculo decimosexto vexarunt, negant adorationem, sive aliquem Religiosum cultum Sanctis cum Christo regnantibus exhiberi posse, atq; blaterant: piè non extrui Sacras ædes in eorum memoriam, affirmant deniq; vota non debere, nec posse in eorum honorem nuncupari. *Notandum* verò est. Adorationem sive cultum, qui est præstantissimus Religionis actus, nihil aliud esse, quàm submissionis notam, quâ quis alteri se submittit in recognitionem ejus excellentiæ.

Quia verò varia sunt excellentiarum genera, hinc pariter diversæ distinguvi debent adorationis species. Alia itaq; adoratio est merè civilis, sive Politica, qualis exhiberi solet Regibus, & Principibus proptèr excellentiam sui statûs, sive humanæ potestatis, quàm præ alijs habent. Alia itè adoratio est Sacra sive Religiosa, quæ cupiam exhibetur ob suam Sacram, & supernaturalem excellentiam.

Hæc verò Sacra, sive Religiosa adoratio in tres cõmunitèr solet dividi species, quarum altera Latria est, Hyperdulia altera, & tandèm Dulia tertia. *1ma*: Juxtà receptum Theologorum sensum significat supræam illam & singularem Adorationem, quæ soli Deo proptèr summam, & infinitam ejus debetur excellentiam, atq; ità definiri solet: *Adoratio Latriæ est actus Religionis, quo quis alteri se se submittit, tanquàm habenti suprâ se supræam excellentiam.* *2da*. Est ille cultus, qui exhibetur cuipiam Creaturæ proptèr singularissimam ejus excellentiam; & talis competit Beatissimæ Virgini Mariæ proptèr excellentiam Maternitatis Dei, specialissimam Sanctitatem, & alia excellentissima dona. *3tia*: Tandèm ta-

lem cultum importare intelligitur, qui Sanctis debetur proptèr supernaturalem excellentiam eorum Sanctitatis, & gloriæ, quàm habent in Cœlis. His prænotatis:

Dico: Adorationem, sivè quempiam Religiosum cultum deberi Sanctis in Cœlo cùm Christo regnantibus, eisq; licitè Tempia consecrari, & vota nuncupari:

Probat *imo:* Sacra Scriptura probat Religiosum in Sanctos cultum, Ergò talis cultus eis debetur; aliàs enim illum Divinæ Literæ non probarent. *Pr. Ant:* Sacra Scriptura testatur maximæ pietatis Viros Religiosum cultum Angelis exhibuisse. Igitur *Ec.* *Antecedens* est manifestum, Genes: enim cap: 19. Loth duos Angelos, qui Sodomam venerant. *Adoravit pronus in terrâ.* Ibidem etiã de Abrahamo dicitur: *Cucurrit in occursum eorum,* (puta Angelorum) *de ostio Tabernaculi sui, & adoravit in terrâ.* Paritèr Josue cap: 5. dicitur: Quòd postquàm conspexisset Josue Virum ex adverso stantem districto gladio, dixit: *Noster es, an Adversariorum?* *qui respondit: nequaquàm, sed sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait. Ec.* Quibus positis, tale nihil vetat efformari argumentum: Adoratio Angelis tùm à Loth, tùm ab Abrahamo, tùm à Josue exhibita, Religiosus fuit cultus; cùm illi Viri Sancti in Angelis honorarent eximiam Sanctitatem, & supernaturales dotes, quibus cùm Deo intimè conjunguntur. Atqui eadem omninò est ratio de Beatis hominibus, ac de ipsis Angelis, si ergò Angeli piè ac licitè Religioso adorantur cultu, eo quoq; coli debent, qui Cœlesti cùm Christo fruuntur beatitudine.

Confirmatur imo: Lib: 3. Reg: cap: 18. legitur: *Cumq; esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cùm agnovisset eum, cecidit supèr faciem suam.* Sed honor, quo Abdias Eliam prosequabatur, non erat honor politicus & Civilis; neq; enim Elias spectatis rebus politicis Abdia superior erat, qui unus fuit de Proceribus Regni, Ergò erat cultus Religiosus, id est Eliæ exhibitus proptèr propheticum Spiritum, quo illum præditum esse Abdias cognoverat. *Confirmatur iterum:* Lib: 4. Reg: cap: 2. cùm intellexissent Prophetarum Filij Eliæ Spiritum in Elisæum transisse: *Venientes in occursum ejus, adoraverunt eum proni in terram.* Sed iste quoq; honor à Prophetarum Filijs Elisæo delatus non fuit ob aliquam terrenam dignitatem, benè verò ob Prophetiæ, quo eminebat donum, Ergò fuit Religiosus,

fas, qui Creaturis defertur propter supernaturales dotes, præsertim verò eximiam, quâ eminent, Sanctitatem.

Probatur 2do: Ecclesia semper religiosè coluit & adoravit Sanctos cùm Christo regnantes, Ergò Religiosus cultus, scilicèt à virtute Religionis imperatus eis debetur. *Illatio* certissima est. Quod siquidèm ubiquè & semper ab Ecclesia factum est, & cujus initium in Concilijs, alijsq; Ecclesiarum Decretis non reperitur, ex Apostolica traditione teste Divo Augustino descendit; Atq; huic contradicere, quod sponsa Christi, quæ columna & firmamentum veritatis est, semper & ubiq; egit, superbissimæ insanix est. *Pr. Ant:* S. Augustinus Lib: 20. contrà Faustum cap: 21. Cultum Sanctorū à Fausti Manichæi diſterijs vindicat; Recensetur idem cultus à Divo Hieronymo contrà Vigilantium scribente, à S. Gregorio Nanzianzeno, Ambrosio, Chrysostomo, & ab omnibus ferè quarti Ecclesiæ sæculi Scriptoribus. Sed illam de Sanctorum cultu doctrinam citati Patres non ut novam rem, sed antiquo Ecclesiæ usu receptam tradiderunt, cùm nullus inventus sit, qui novitati restiterit. Ergò quarti sæculi Patres talem hauserant doctrinam à Patribus tertij sæculi, quibus cùm aliquandiū vixerant, Patres tertij à Patribus secundi sæculi, & isti quoq; à Patribus primi sæculi, & illi tandèm ab ipsis Apostolis. Ex quò pronosequitur alveo: Ecclesiam semper, & ubiq; religiosè Sanctos cùm Christo in Coelis regnantes coluisse, ac adorasse.

Probatur 3tio: Sanctis videlicèt licitè extrui Tempia: Nulla lege legimus esse prohibitum, nè oratoria, & Basilicæ Sanctis consecrarentur, Ergò Catholici id facientes frustra ab Hæreticis criminis accusantur; Nàm ubi non est Lex, ibi prævaricationem fieri quis autumabit?

Confirmatur: Jis etiàm temporibus, quibus ipsi fatentur hetherodoxi, purissimam, atq; omnis labis expertem fuisse Ecclesiam, Oratoria, & Basilicæ Sanctis cùm Christo regnantibus dicata fuere. Igitur &c. *Antecedens* videtur esse certum. Nàm Concilium Gangrense Basilicas Martyribus consecratas Can: 16. probavit; Quodd ipsum præstitit etiàm Chalcedonensis Synodus, cujus Patres in actis Concilij dicuntur congregati: *In Ecclesia Sanctæ, ac triumphantis Martyris Euphemiæ.* Patres quoque Concilij Ephesini dicunt: se convenisse: *In Sanctissima Ecclesia, quæ dicitur Mariæ.* His accedunt Sancti Ecclesiæ Patres, Cyrillus videlicèt, Athanasius, Gregorius Nanzianzenus, & Chrysostomus de pluribus templis fidem

fidem facientes, quæ ipsorum temporibus diversis Sanctis dicari, consecrariquæ cernebant: His utroq; subscripserunt pollice Eusebius, atque Evagrius antiquiores Historici. Hunc quoq; morem, de quo controvertimus, non in Solo Oriente, sed etiã Occidente obtinuisse testes sunt S. Ambrosius, & Hieronymus, quorum alter Epist: 5. ad Felicem Episcopum Comensem sic loquitur: *Ortus est sermo de Basilica, quàm condidit, Apostolorum nomine dedicanda.* Alter verò Lib: contrà Vigilantium dicit: *Ingrederere Basilicas Martyrum.* Mitto Concilium Carthaginense 5. hanc ipsam veritatem testificans. Mitto omnes alios Patres, qui à quarto Ecclesiæ sæculo, ad hæc usq; vixerunt tempora, usum de Basilicis, Oratorijs, & memorijs probantes. Ergò Novatores decimo sexto Ecclesiæ sæculo nati, hanc Sanctissimam praxim idololatriæ insimulantes, hujusmodi crimen illi impingunt Ecclesiæ, quàm prioribus temporibus purissimam, ac Sanctissimam fuisse fateri vel inviti coguntur.

Probatur ultimò: Sanctis cùm Christo regnantibus licitè vota nuncupari: Eusebius Lib: 13. Præpar: Evangelicæ cap: 7. inquit: *Nos, qui veræ pietatis milites, ut Dei amicos honorantes, ad monumenta illorum Martyrum accedimus, votaq; illis facimus, tanquàm Viris Sanctis, quorum intercessione ad Deum non parùm juvari profitemur.* Similiter Theodorethus Lib: 8. ad Græcos, Varia à Martyribus peti dicens sic loquitur: *Piè, fidelitèq; precatos, ea maxime consequi, quæ desiderant; Nam alij quidè oculorum, alij pedum, alij manuum simulacra suspendunt, ex argento, aurové confecta.* Gregorius paritèr Turonensis Lib: 2. Francorum historiæ meminit voti, quòd Regis Clodovæi nomine Regij Ministri S. Martino nuncuparunt dicens: *Domino gratias agentes, & vota Beato Confessori promittentes, læti nuntiaverunt Regi, &c.* Sed hæc antiquissimi Ecclesiastici Scriptores dùm scripserunt, nullum sibi contradicentem compexerant usq; ad decimum sextum Ecclesiæ sæculum, quo Lutherus & Calvinus ex Patre diabolo sunt progeniti. Ergò &c. Neq; est cùr Adversarij in suum advocent patrociniū Divum Thomam, qui 3. par: q. 25. art: 3. asserit: *Votum est promissio facta Deo tanquàm primo principio, & bonorum omnium Authori.* Jam verò votum ità acceptum soli Deo convenire debet, cùm teste eodè Divo Thomâ sit Latriæ cultus. Igitur (inferunt) Sanctis nuncupari non debet. Nam desperatæ causæ sunt ista subsidia. Angelicus enim Doctor de voto strictè sumpto intelligendus est, quòd utiq; Soli Deo nuncupari debet;

debet; At verò Catholici dùm vota sua Sanctis quoq; reddunt, votum in latiori accipiunt significatione, quatenùs videlicèt illud sit promissio facta de aliquo bono in signum gratitudinis ob acceptum, aut accipiendum beneficium, à DEO &c.

Obijcies 1mo: Aëtorum cap: 10. legitur: Cornelius accedens ad ejus (puta Petri) pedes adoravit. Petrus verò erexit eum dicens: Surge, & ipse homo sum. Ex quò tale fit argumentum: Cornelius utpotè Vir Religiosus ætimens Deum, adoratione, quàm Petro impendit, noluit ei Latriæ cultum exhibere, sed nonnisi Dulciæ, atqui hunc cultum sive adorationem Petrus improbavit, atq; prohibuit, quasi significare volens: Cultus ille Deo, non autèm homini, ut sum ego, exhiberi debet. Ergò &c.

Similia præstiterunt Paulus & Barnabas aëtor: cap: 14. qui cùm præfensissent cultum hominum in Lycaonia sibi imminere, sic turbam affati sunt. *Viri, cùr ista facitis? nos quoq; sumus homines, ijsdem quibus vos affectionibus obnoxij.* Hinc eà ipsà ratione se gessit Angelus cùm Joannæ, sicuti Apocalip: cap: 19. dicitur: *Proci di ad pedes ejus, sed dixit mihi: Vide nè feceris, conservus tuus sum, & Fratrum tuorum habentium testimonium JESU, DEUM adora.*

R. Ad hæc omnia: N. *Conseq; & dico: Fateor utiq; Cornelium Petro, & Joannem Angelo unicè Dulciæ cultum, non autèm Latriæ exhibere voluisse, sed inficior illum cultum sive à Petro, sive ab Angelo fuisse improbatum. Dùm verò Adversarij urgent: Cùr igitur Petrus & Angelus illum cultum sibi exhiberi noluerint? Repono id aëtum ab illis fuisse solius humanitatis & modestiæ gratia: Eo ferè modo, quo Viris, à quibus exterius colimur, solemus dicere: ut cooperiant caput, & nè coràm nobis procumbant. Hanc reponsionem firmo ex S. Joanne Chrystostomo, qui homil: 28. in cap: 10. Aëtor: sic loquitur: Hoc faciens (intellige Cornelius) humilitatem suam ostendit, & alios docuit, Deoq; gratias agit, ac declarat, quod licèt jussus sit, tamèn & per se multam habeat promptitudinem. Quid igitur Petrus? Surge, nam & ego homo sum. Vide quomodo præ alijs illos doceat, nihil de se magnum sentire. Eodem modo illum interpretatur textù S. Gregorius Magn: Lib: 21. Moral: Cæterùm quòd spectat ad testimonium desumptum ex cap: 14. Aëtor: dico: Illud de sola Latriæ adoratione intelligi posse; ac proindè mirùm non esse Barnabam & Paulum, tam sollicitè cavisse, nè sibi à Lycaonibus Divinus deferretur Cultus; Nam S*

Augusti-

Augustinus lib: 20. contrà Fauſtum cap: 21. inquit: *Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cum commoti miraculis, quæ per eos facta ſunt, Lycaonici tantum dijs immolare voluerunt.*

Instabis: Sanctus Hieronymus Lib: contrà Vigilantium cap: 3. ait: *Nam Paulus & Barnabas, cum à Lycaonibus Jupiter & Mercurius putarentur, ſe homines eſſe dixerunt, quòd ſub gentilitatis errore honor eis Deo debitus deferretur. Quod & de Petro legimus, qui Cornelium ſe adorare cupientem, manus ſublevavit, & dixit: Surge, nam & Ego homo ſum.* Et S. Auguſtinus Lib: de vera Reliq: cap: 55. ſic loquitur: *rectè itaq; ſcribitur hominem ab Angelo prohibitum, nè ſe adoraret, ſed unum Deum, ſub quo ei eſſet & ille conſervus.* Sed his testimonijs uterq; Sanctus Doctor non alium Religioſum, quàm Latriæ cultum agnovit. Ergò aut Sanctis Latriæ cultus exhibendus eſt, aut nullus.

R. Admiſſis illorum Patrum testimonijs. N. Min: Varijs enim in Locis alium cultum, qui Latriâ minor ſit,quemq; Dulciæ cultum vocamus Sancti illi Doctores agnoverunt. Etenim 1mo: Docuerunt piè Sanctos invocari: 2do: Aſſeruerunt feſta religioſè inſtitui in illorum honorem. 3tio: Scripſerunt Viventes cum Laude eis Baſilicas, Oratoria, & memorias conſecrare. At verò hæc omnia ſolùm Civilem cultum non ſvadent cum ab ipſis Imperatoribus ſæpè mortuis exhibetur, qui in infima plebis conditione vixerunt: Sicuti Divus Chryſoſtomus ſcribit: *Conſtantinum, qui ad limen, Baſilicæ, quam vivens Apoſtoliſ conſecrarat, Sepultus eſt, poſt mortem factum fuiſſe piſcatoris Janitorem.*

Objicies 2do: Cultus, qui Sanctis deſertur, eſt religioſa ſervitus ergà Creaturas, atqui religioſa ſervitus ergà Creaturas à DEO prohibetur Deuter: cap: 4. dicente: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi Soli ſervies.* Ergò &c. R. D. Maj: Cultus, qui Sanctis deſertur, eſt religioſa ſervitus ergà Creaturas minor ſervitute Latriæ. C. Maj: Non minor ſervitute Latriæ N. Maj: Et quæ ſequuntur. De iſta, non verò de illa intelligi debent citata ex Deuteronomio verba, juxta illud Divi Auguſtini Lib: 1. de Trin: cap: 6. *Idololatriæ dicuntur, qui Simulacris eam ſervitutem exhibent, quæ debetur Deo, ſecundum enim hanc ſententiam dictum eſt: Dominum DEUM tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Objicies 3tio: Idololatriam redolet Tempa Creaturis conſecrare ipſiſq; aram erigere. Sed Sancti cum Chriſto in Coelis regnantes ſunt creaturæ,
Ergò

Ergò illis licitè Templà erigi non possunt. Pr. *Maj.* S. Augustinus Lib: 1. contrà Maximinum Arianum ait: *Si Angelo faceremus Templum, anathematizaremur à veritate Christi, & Ecclesia DEI.*

R. D. *Maj.* Idololatria est Creaturis consecrare Templà in ordine ad Sacrificium. C. *Maj.* In ordine ad aliud opus à Sacrificio diversum. N. *Maj.* & Concessà *Minori*, N. *Conseq.* De Templo itaq; secundum priorem sensum accepto loquitur S. Augustinus, cum Sacrificium uni & soli Deo debeatur, non item verò Sanctus Doctor intelligendus est de Templo, secundum posteriorem sensum sumto; Undè ipsemet Sanctus Doctor multis in locis asserit: Memorias, Martyria, Oratoria, atq; Basilicas SS. consecrari.

Objicies ultimò: Voti nuncupatio est Latriæ cultus, cum accipi soleat pro promissione Soli Deo facta. Ergò si in Romana Ecclesia Sanctis vota nuncupantur, jam illis Latriæ cultus exhibetur, quòd certè aliud non est, quàm idololatriæ species.

R. D. *Ant.* Voti strictè sumti nuncupatio est Latriæ cultus. C. *Ant.* Voti in Latiori significatione accepti N. *Ant.* & *Conseq.* Votum itaq; Latè sumtum est quælibet promissio, abstrahendo an Deo, vel Creaturæ fiat, & hoc unicè, non verò primum Sanctis in Romana Ecclesia nuncupari solet, ac proindè votum Sanctis nuncupatum nè dicas esse Latriæ cultum; alioquin enim quælibet promissio, in rebus ad Religionem spectantibus, Ecclesiasticis facta Præpositis, Latriæ cultus foret, quod nec ipsi quoq; Protestantes audebunt dicere.

Instabis: Sed in Romana Ecclesia vota strictè sumta Sanctis nuncupari solent, semper ergò manet difficultas. Pr. *Subsumpta:* Fratres Prædicatores in Religiosa emittenda professione dicunt: *Voveo DEO, Beatæ Mariæ, & omnibus Sanctis, me Præfato meo fore obedientem.* Sed tale votum Religionis in stricta significatione accipi debet. Ergò &c.

R. N. *Subsumptam*, ad probationem Concessà *Majori*, D. *Min.* Illud Religionis votum in stricta significatione accipi debet respectu DEI, C. *Min.* Respectu Beatæ Virginis, & omnium Sanctorum, N. *Min.* & *Conseq.* Religiosæ professionis votum soli Deo strictè & propriè fit, non item verò Sanctis, ac Beatæ Virgini; Neq; quidquàm faceffit: Solemne votum Sanctis quoq; nuncupatum sub gravi obligare peccato, non secùs ac votum ipsi DEO promissum, siquidè votum non solum strictè sumtum, sed etiàm Latè acceptum eodem vinculo hominem ligare potest.

Instabis: Votum in eo tantum sensu accipi debet, quo in Scripturis reperitur, sed in scripturis tantum sumitur pro proponimento Soli Deo facto, frustra ergo ad promissionem Creaturis factam detorquetur.

R. N. *Maj:* Cum enim voces ex hominum instituto, non autem ex sua natura sint significativæ, possunt pro vario usu, & recepta consuetudine, modo unum, modo verò aliud significare; Hinc antiquiores Ecclesiæ Patres, ut ostendit Gaspar Ivenin votum ad promissiones, quæ Creaturis fiunt, extendere solent. Pro Coronide præsentis Contròversie colligere debemus: Cultum Religiosum, qui ab Ecclesia Sanctis cum Christo regnantibus exhibetur, nequaquam esse Latriæ cultum, ut Lutherani & Calvinistæ Catholicæ imponunt Ecclesiæ: eamq; ut Idololatriæ ream calumniantur. Nam postquam quarto Ecclesiæ sæculo idem crimen Catholicis Vigilantius imposuerat, sic à Divo Hieronymo depulsus est. *Quis enim, o! infanum caput, aliquandò Martyres adoravit? quis hominem putavit Deum?* Eandem calumniam à Fausto Manichæo Ecclesiæ impactam Divus Augustinus Lib: 21. contrà eundem exarato feliciter depulit, constantèr negando, Sanctos adorari Latriæ cultu, cum eis Sacrificium ab Ecclesia non offeratur. Urgente verò Fausto: Quà igitur cultûs specie Ecclesia Martyres prosequatur? reponit Sanctissimus Doctor: Cultû, quem Ecclesia Martyribus exhibet, ejusdem esse cum eo speciei, quo pij Viri in terris degentes coluntur. Rem totam sic brevi calamo Divus Augustinus conficit eodem præcitato Libro: *At illo cultu, qui Græcè Latria dicitur, Latino uno verbo dici non potest, cum sit quædâm propriè Divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum ducimus, nisi unum Deum.*

QUÆSTIO TERTIA

UTRUM IMAGINES SANCTORUM ADORARI DEBEANT?

I Conomachi, sive Iconoclastæ, contrà quos celebratum fuit secundum Nicænum Concilium, quod septima Synodus nuncupari solet, omnem Religiosum Sacrarum imaginum cultum idololatricum esse censebant, eo solum demto, qui veræ Christi Domini Cruci, & ejus figuræ exhibetur. Hæretici quoq; quos nunc Protestantes vocitare solemus, post Calvinum, & Claudium Taurinensem, qui imperante Ludovico Pio, octavo vixerat

vixerat sæculo, contendunt: eum quoq; Religiosum cultum, qui sivè veræ Christi Domini Cruci, sivè illius figuræ, sivè Christi, sivè Sanctorum Imaginibus defertur, superstitiosum esse.

Ut verò hanc de Sacris Imaginibus Controversiã accuratiori methodo pertractemus, altiùs rem ipsam auspicabimur, statuèntes imprimis: Nùm Deus in antiqua lege prohibuerit omnes prorsùs imagines, aut pingere, aut sculpere, circa quod etiã Catholicorum Theologorum non unam esse sententiam notavit Clarissimus Gaspar Iveninus. Deindè ostendentes: Nùm in novo Testamento sit-licitum Imagines pingere, aut Statuas, Sanctissimam Trinitatem, Christum, Angelos, Sanctosq; repræsentantes sculpere. Declarantes itèm: nùm Imagines sivè sculptæ, sivè pictæ in Templis collocari debeant, ac tandèm Catholicam firmantes veritatem: Nùm Sacris Imaginibus aliquis cultus exhibendus sit. Ad horum primum.

Dico 1mo: Quamcunq; Veri DEI Imaginem, aut sculpturam positivo, ac Cereimoniali præcepto in antiqua lege prohibitam fuisse; Imò probabiliter idem dicendum esse de usu omnium Imaginum, quæ per se starent.

Probatur 1mo: Deuteronom: cap: 4. sic Moyses populum, Deo utiq; jubente, alloquitur: *Non vidistis aliquam similitudinem in die, quã locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis, nè fortè decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut Imaginem masculi vel fæminæ, similitudinem omnium, quæ sunt supèr terram.* Sed his verbis fit manifestum DEUM prohibuisse, nè fieret imago, in qua ipse deinceps adoraretur. Ergò DEI sivè Imago, sivè sculptura in antiqua Lege divinitùs prohibita fuit.

Probatur 2do: De quacunq; Imagine per se stante. Deuteron: cap: 5. Deus prohibet cujuslibet rei sivè Spiritualis, sivè Corporeæ efformationem dicens: *Similitudinem omnium, quæ sunt supèr terram non facies.* Pari modo Exodi cap: 20. eandem prohibitionem legere est: *Non facies tibi sculptile, neq; omnem similitudinem, (id est nullam) quæ est in Cælo desuper, & quæ in terra deorsum, neq; eorum, quæ sunt in aquis sub terra.* Cui negativo præcepto aliud distinctum statim additur: *Non adorabis ea, neq; coles.* Igitur &c. *Probatur 3tio:* Philo Judæus lib: de Decalogo scribit: *In secundo præcepto prohiberi: Manufacta, ut simulacra, statuas, & universè quæcunque dedicantur in templis, quorù pictura, & fictorum ars noxia, sunt opifices.* In Lib: paritèr de Legatione ad Cajum testatur: Pictores, & Statuarios omnes à Moyse ex Republica, & finibus Judæorum ejectos fuisse. Cen-

fuit ergò ille Scriptor non modo Dei similitudinem, sed omnium rerum, cujuscunq; sint generis Divinâ positivâ Lege fuisse prohibitam.

Hoc ipsum antè Philonem testatus est Josephus, siquidem. Lib: 17. antiquit: fidem facit Judæos ægrè admodum tulisse, quod Hærodes vè tante Lege aquilam auream suprâ majorem Templi partem collocasset, hæc dicens: *Prohibet Lex erectiones Imaginum moliri, aut quorumcunq; animalium effigies collocari, velût anathema ijs, qui ex illius præscriptione vitam suam componere voluerint.* Idem affirmat altero Lib: de bello Judaico. Imò Lib: antiq: 8. apertiùs Salomonem violatæ Legis accusat: *Quod ærèd's boum effigies basi maris adjecerat, & Leouum in Throno posuerat: nefas enim erat ista facere.* Fit ergò manifestum omnium Imaginum usum Judæis in antiqua Lege positivo mandato fuisse prohibitum.

Objicies imò: Exod: cap: 25. Deus Moysen alloquens inquit: Duos quoq; Cherubim aureos, & productiles facies ex utraq; parte oraculi. Item Lib: 3. Reg: cap: 6. de Salomone dicitur: Et fecit in Oraculo duos Cherubim decem Cubitorum altitudinis. Idem Salomon posuit in Templo boum, Leonum, & Cherubinatorum, palmarum quoq; & malogranatorum figuras, ut Legere est Lib: 3. Reg: cap: 7. Idem paritèr ad suum Thronum posuit Leonculorum statuas, ut eodem Libro cap: 10. asseritur. Tandè Math: cap: 22. hæc Christi leguntur verba: *Cujus est Imago hæc, & superscriptio?* Quibus Verbis significavit in communi usu recepisse monetam, cui insculpta erat Cæsaris effigies. Falsum ergò est, Judæis omnium figurarum, statuarum, & Imaginum usum fuisse prohibitum.

R. Admisso *Antecedenti*, N. *Conseq:* Et dico: Omnes illas figuras fuisse Dei ipsius Jussu factas, qui præcepto suo, quod non est Juris naturalis, sed positivi tantum, quale fuit præceptum de non faciendis scûlptibus, aut in toto, aut in parte derogare pòtuit, quod verificari debet vel maximè de primo testimonio ex Exodo, deprompto. Quod spectat testimonia de Salomone adducta, equidè Josephus, ut diximus, nam statuarû erectionem crimini vertit, & Salomonem hoc facto legem violasse autumat; Verùm cùm scriptura nusquàm ea de re Salomonem arguerit, proptereà meliori consilio dicendum esse putamus: Quod etsi illud derogatorium Dei mandatum, quò ad statuas à Salomone positas expræssè in Scripturis non legatur, cùm tamèn ille totum illud opus DEI jussu suscepit, facilè conjici potest, eum nihil, nisi ex Dei inspiratione molitum fuisse.

fuisse. Nèc èd tunc periculum Idololatriæ erat, cùm scriptura incunctanter moneret, ea omnia ad unius Dei gloriam erecta fuisse. Fuisse verò tale periculum aliarum figurarum occasione, èd quod perpetuum illud monitum quòd ad illas non extitisset. Jàm verò quod attinet ad Judæorum monetam, reponendum censeo: Judæis cùm sui Juris erant, nullam unquàm suæ monetæ insculpsisse figuram; Usos verò postea fuisse moneta Romanorum, proptèr summam necessitatem, nec enim tunc Supræmâ potiebantur autoritate, idquæ maximè Christi Domini tempore.

Instabis: Numeror: cap: 21. narratur: Moyse post promulgatam legem erexisse in Deserto æneum serpentem, Ergo non omnis Imago lege prohibita fuerat; alioquin Moyse reus fuisset violatæ legis, quàm ipse jubente DEO promulgaverat.

R. D. *Ant:* Moyse erexit æneum serpentem ex Divina expressa dispensatione. C. *Ant:* Absq; tali dispensatione. N. *Ant:* & *Conseq:* Ex hac itaq; responsione, quæ Tertuliani est, nos plura colligere possumus, quæ nostram firmant sententiã. *1mum:* Quidè: prohibitionem aliquã effingendi similitudinem, sive per picturam, sive per sculpturam, non esse de Jure naturali, sed tantum de Jure positivo Libero; cùm Deus in naturali Jure dispensare non valeat. *2dum:* Idolorum, sive inanum Deorum artifices non posse suam artem, Moyse, qui serpentem erexerat, exemplo tueri. *3tium* Vero: posse eosdem artifices exemplum Moyse pro se adhibere, si per impossibile, Deus eos, sicuti Moyse in talibus factis dispensaret. Jàm verò discrimen esse inter illam positivam legem, & aliam naturalem, quæ vetat idola, seu falsi numinis effigiem ad cultum effingere, hisce Verbis aperit Tertulianus: *Si nulla Lex Dei prohibuisset idola fieri à nobis, nulla vox Spiritus Sancti fabricatoribus idolorum, non minus quàm cultoribus cominaretur, de ipso Sacramento nostro interpretaremur nobis, adversas esse fidei hujusmodi artes.*

Objicies 2do: Præcepta Decalogi, testante Divino eloquio, sunt tantum decem, atqui si lege prohibitum fuisset non solum idola colore, sed & quascunq; imagines effingere, undecim forent ejusdem Decalogi præcepta. Igitur &c.

R. C. *Maj:* N. *Min:* Hæc enim Verba: *Non habebis Deos alienos coram me,* & hæc alia: *Non facies tibi sculptile --- Neq; eorum similitudinem, --- Non adorabis ea, neq; coles;* Pro uno eodemq; poni præcepto indubium, est,

est, cum eodem perpetuo proferantur tenore, & utrorumq; observatio ad eandem Religionis Virtutem, & transgressio ad idem Superstitionis pertineat peccatum. Et sanè quamvis facere sculptile, atque imaginem effingere, ex sua natura non sit contra Religionem, nec quidpiam superstitiosum, positivâ tamèn lege id prohibente, in materia Sacrilegij contra Religionem constituitur, cum non solum Divina, sed humana quoq; positiva Lex hanc vim obtineat, ut id quod præcipit, constituat in materia necessaria illius virtutis, intuitu cujus aliquid jubet.

Objicies 3tio: Irenæus Lib: 4. adversus Hæreses cap: 31. asserit: Omnia Decalogi præcepta esse præcepta Juris naturalis, uno tantum demto de Sanctificatione Sabbathi, quod ipsum docet S. Augustinus Lib: de Spiritu & Litera cap: 4. Atqui si illis verbis: *Non facies tibi sculptile*, contineretur præceptum positivæ legis, à præcepto legis naturalis de non adoratione idolorum distinctum, jam præter legem de Sanctificando Sabbatho, alia esset Ceremonialis & positiva Lex, quâ prohiberetur omnium imaginum usus. Ergò &c.

R. Concessâ *Majori*, D. *Min.*: Jam præter præceptum de Sanctificatione Sabbathi, alia esset Ceremonialis Lex, quæ constitueret minus præcipuam partem primi Decalogi præcepti. C. *Min.*: Quæ constitueret, præcipuam illius partem. N. *Min.*: Quamvis itaq; præter præceptum de Sanctificando Sabbatho, sit quidpiam aliud Ceremoniale mandatum, cum tamèn præcipua non sit pars primi Decalogi præcepti, idèd meritò à SS. Augustino, & Irenæo præter Legem de Sanctificatione Sabbathi non esse aliud Ceremoniale præceptum in Decalogo asseritur.

Dico 2do: Licitum esse in novo Testamento Dei figuram effingere, non quæ illius repræsentet essentiam, sed formas sensibiles solum, sub quibus apparuit. Conclusio tres habet partes, ex quibus

Probatur ima pars: Si in novo Testamento licitum non esset Dei figuram efformare, hoc vel maximè idèd, aut videlicet quia id ex se malum foret, aut quia aliquâ positivâ lege prohiberetur. Sed neutrum horum verum est. Igitur &c. *Pr. Min.*: Non quidem primùm. Nam Deo effabificare effigiem idèd ex se malum esset, quod corporea & finita figura Spiritualem, & infinitam Substantiam exhibere non valet. Atqui dum in novo Testamento Dei figura effabricatur, illa non Dei substantiam, pro ut in se est, sed tantum Sensibiles formas, sub quibus olim hominibus apparuit,

paruit, exhibere intendit. Non ergò ex se malum est Dei figurā effabricare. Sed neq; id malum esse potest proptèr aliquam prohibentem Legem positivam. Nam imprimis nulla est hujusmodi positiva Lex, quæ id in novo prohibeat Testamento. Deindè Lex, quæ olim in antiquiori Testamento id prohibuerat, merè Cereimonialis erat, ac proindè per Evangelij promulgationem abrogata censerì debet. Igitur *Ec.*

Probatur altera pars: Divus Thomas ex S. Damasceno probat: Impietatis, ac stultitiæ talem reum fore, qui Divinæ essentiaë imaginem aut sculperet, aut depingeret dicens: *Quia, ut Damascenus dicit, insipientia summæ est, & impietatis, figurare quod est Divinum.* Idem verò S. Thomas Deum Incarnatum posse in Imagine præsentari hâc ratione contendit: *Sed quia in novo Testamento Deus factus est Homo, potest in sua imagine corporali adorari.* Cum ergò Divina essentia præcisâ tum ab Incarnatione, tum ab apparitionibus, sub quibus olim fuerat visa, expers sit cuiuslibet corporis, nequè ad illud ullam rationem dicat, nequit in Imagine, aut Statua figurari.

Probatur 3tia pars: Septima generalis Synodus, quæ est Nicæna altera, actione 4tâ decrevit: Angelos idè in Imaginibus exprimi posse, quod *Justis hominibus humanâ specie apparuerint.* Atqui etiâ Deus humanâ sensibili specie à pluribus visus est. Ergò *Ec.* *Pr. Min:* Genes: cap: 3. Deus se videndum Adamo præbuit ad auram deambulans. Verbum quoquè Divinum, juxtâ plurimorum Sanctorum Patrum Sententiam, Moyfi, pluribusq; Patriarchis, ut homines ad Incarnationis fidem disponderet, sub humana apparuit specie. Spiritus deniq; Sanctus Math: cap: 13. sub specie sensibilibus columbæ in Christum descendisse visus est. Atqui illæ formæ sensibiles fiderunt. Ergò Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus sub sensibilibus formis apparuerunt, adeoq; *Ec.*

Objicies imo: Gregorius Papa talis nominis Secundus Epist: 1. ad Leonem Isauricum, Iconomachorū Principem ait: *Cūr Patrem Domini nostri JESU Christi spectandum minimè proponimus ac pingimus?* Deindè Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, qui sub idem vixerat tempus, Epist: ad Joannem Synadensem Præsulem ait: *Non enim invisibilis Deitatis Imaginem, aut Similitudinem, aut figuram, aut firmam aliquam exprimimus.* Nullâ ergò ratione licitum est DEI Imaginem effabricare.

R. Admissio Antecedenti, *D. Conseq:* Nullâ ratione licitum est DEI Imagi-

Imaginem effabricare, ut illius natura in se sumpta repræsentetur. C. *Conseq:* Ut illius apparitiones, & facta manifestentur. N. *Conseq:* Jam verò præcitatos in argumento Viros in primo tantum, non item verò in altero sensu Dei Imagines damnavisse, facile ex eo ostendi potest: Tum quia Gregorius II. citatis Verbis hæc alia subiicit: *Nimirum quia nescimus, quis sit, & DEI naturam in conspectum adducere, ac pingere nemo potest.* Quod verò rem pro nobis conficere videtur, illud est, quod addit: *Quod si eum vidiissemus, & nossemus, si aut filium ejus, etiam ipsum videndum proponere, ac pingere possemus.* Tum etiam quia Germanus ille Patriarcha dicit: Tantum Deitatis Imaginem non exprimi, adeoque; non damnat eos, qui non ipsam, ut in se est, Deitatem exprimunt, sed illius aut facta, aut sensibiles apparitiones, quæ leguntur in Scripturis, detegunt.

Objicies 2do: Origenes Lib: 6. contra Celsum Epicureum, cum Gentilibus idolorum Cultum ejecisset, sic eorum responsionem intercludit: *At tametsi quidam eorum idola ista Deos esse negent, sed verorum expræstas similitudines esse dicant: nihilominus etiam isti in sordidorum Opificum manibus divinitatis imitationem esse fingentes sibi, imperiti sunt, & mancipia.* Quibus verbis fit manifestum Origenem condemnasse Gentiles, eò quod putarent Divinitatis imaginem sculpi aut pingi posse. Similia his docent S. Augustinus Lib: de Fide & Symbolo cap: 7. & Divus Ambrosius in Psal: 118. Non est ergò licitum in novo Testamento DEI Imaginem pingere.

R. N. *Conseq:* In sensu datæ distinctionis ad priorem argumentationem, & dico: S. Augustinum eas solum Dei imagines execrari, quæ Deo, ut in se est, membra attribuunt, inquit siquidem eo loci: *Nè Deum putemus habere corporalia membra.* Divi Ambrosij verba de Deo pariter in se spectato fore intelligenda, quæ Gentiles arguit, qui autumabant: Statuis, ac picturis Deum ut in se est, exhiberi, eo quod vellent eum etiam pro ut in se est, corporea habere membra. Nèc alius est Origenis contra Celsum disputantis sensus; Celsus siquidem cum alijs gentilibus censebat, dijs vera inesse membra, indèq; colligebat, simulacra esse genuinas illorū imagines.

Objicies 3tio: Imago DEI etiam in suis apparitionibus considerati, periculo esse potest, fidelem populum in Idololatriam attrahendi, ergò propter tale periculum DEI effingere Imaginem nefas omnino est.

R. Imprimis: Cum in populo fideli periculum adesset scandali, equidem non esse Divinarum apparitionum imagines depingendas. Cæterum tali periculo

periculo itum est obviam à Tridentino Concilio, quòd Ecclesiarum Pasto-
ribus injunxit, quatenus fideles instruèrent: *Non propterea divinitatem
figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi pos-
sit, sed tantum hujusmodi figuras efformari licere, ad deducendam in-
doctam plebem ad cognitionem, vel memoriam historiarum, atq; narra-
tionum, quæ de Deo in Scripturis continentur.*

Objicies ultimò: Hieremiæ cap: 10. Imago Ligna vocatur doctrina va-
nitatis; & Abacuc cap: 2. Vocatur eadem Imago conflatis, proptèr do-
ctrinam mendacij. Ergò quælibet DEI Imago nonnisi cùm periculo de-
pingi potest. R. N. *Conseq:* & dico: Textus ex citatis Prophetis petitos
intelligendos esse de inanium Deorum Imaginibus, adeoq; nullum no-
bis negotium faceßere.

Dico 3tio: Sacras Imagines rectè ac ritè in Templis collocari.

Probat: Qui primis Ecclesiæ sæculis floruerunt, Sacras Imagines in
Basilicis collocarunt, ergò etiàm his temporib9 ritè in ijsdem collocantur.

Pr. Ant: Antiquissimus Patrum Tertulianus narrat: Christi sub forma
Pastoris ovem in Ovilem reducentis imaginem Sacris Calicibus inscul-
ptam fuisse. Sozomenus Lib: 4. suæ histor: scribit: Statuam Christi, quam
erexerat Syrophænistæ in Templum à Christianis religiosè introductam
fuisse. Eusebius Lib: 3. de Vita Constantini testatur: In Templis à Con-
stantino extructis in Palæstina multam fuisse aurearum & argentearum
imaginum copiam. Id ipsum referunt Sanctus Gregorius Nyßenus,
Sanctus Gregorius Magnus, & alij ex antiquioribus Patribus. ¶

Confirmatur: Ineunte sæculo septimo ubiq; in Basilicis Sacræ Imagi-
nes visabantur. Siquidem eo tempore, quo habita est altera Nicæna Sy-
nodus, talis usus & in Oriente, & in Occidente invaluerat; Leo namq;
Isauricus, & Constantinus Copronymus, quorum eterq; Imperatoriâ po-
testate suffultus, bellum Sacris Imaginibus indixerat, curarunt, ut ex
omnibus Christianis Basilicis quantocyùs auferrentur. Igitur antè illorum
tempora Ecclesia in suis ædibus Sacras Imagines collocare solita fuit.
Deindè Patres Francofordienses, qui Nicæno secundo Concilio reluctati
sunt, Imaginum in Templis usum admisère; Nec non ij, qui eodem fermè
tempore Parisiensi Conventui sub Ludovico Pio adfuerunt, ut fit mani-
festum ex Libr: Jonæ Aureliensis de Imaginibus, ubi Claudio Taurinensi
summo crimini vertit, quod & Crucem, & aliàs Sacras Imagines ex
Templis

Templis abstulisset. Tandem Divus Gregorius Magnus, qui duplici Epistolâ arguit Serenum Massiliensem Episcopum, quod Sacras Imagines nescio quo prætextu è Templis suæ Diecæseos rejecerat, in altera harum Epistolarum ait: *Dic Frater, à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te debuit revocare, ut despectis alijs Fratribus, solum te Sanctum, & esse credideris Sapientem.* Postremo Adrianus Papa 1mus Epist. ad Carolum pro Nicæna 2da Synodo scripta, expressè asserit: Tempore sexti Concilij generalis ubiq; in Templis Sacras Imagines collocatas fuisse. Et ab illo tempore ad Calvinî, & aliorum Novotorum tempora ubiq; terrarum idem usus obtinuit. Igitur &c.

Obijcies imo: Primis tribus Ecclesiæ sæculis nullus erat in Basilicis Imaginum usus; Ergo nunc temporis licitus non est. *Pr. Ant:* Concilium Eliberitanum, longè ante primum Nicænum habitum Can. 36. hæc habet: *Placuit, picturas in Ecclesia esse non debere, nè quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.* Igitur &c.

R. Varias huic argumentò Doctissimi, ac de re literaria optimè meriti Viri adhibent Responsiones, ex quibus hanc unicam feligere placuit; Eò videlicet Eliberitani Concilij Canone non vetari simpliciter & absolute picturas esse in Templis, sed tantum prohiberi nè Imagines in parietibus depingantur, idq; nè Imagines parietibus adhærentes aut ludibrio gentiliū exponerentur, aut nè præberetur occasio credendi, non minùs in Christiana Religione, quàm in gentilitate esse simulacra, quibus Latriæ deferretur cultus, aut tandem nè non satis reverentè viderentur collocatæ, cum Imagines in parietibus depictæ, splendorem facilè, & pulchritudinem amittant, nè ità ad venerationem movent, quemadmodum si in tabulis, aut per se collocarentur. Hoc verò imprimis fit manifestum ex illis postremis Canonis verbis: *Nè quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur;* Quæ voces significant, parum decere, ut quod est Religiosi cultus objectum, in eo collocetur loco, cujus tectorium facilè decrustari, ac etiàm sædari possit. Colligitur quoq; hæc ipsa Responsio ex antiqua & constanti totius Hispaniæ, in qua tale Concilium habitum fuit, consuetudine; In paucis siquidem illius Regni Templis (ut observatum est à Teste de visu Gabriele Vasquesio) præter S. Christophori effigiem, Imagines in parietibus depictæ reperiuntur, sed plurima Tempia aut depictis tabulis, aut inauratis ligneis statuis exornata sunt.

Obijcies

Obijcies 2do: S. Epiphanius Salaminæ in Cypro Episcopus Epist: ad Joannem Hierosolimitanum ait: Se, dùm quemdam pertransisset vicum, scidisse velum in Templi foribus appensum, eo quod in eo contrà Scripturarum auctoritatem quædam esset Imago depicta; Atqui si Sancto Epiphanio probata fuisset consuetudo collocandi Imagines in Basilicis, non dixisset esse contrà Scripturarum auctoritatem, nèc præ zelo illud velum scidisset; Ergò labente quarto Ecclesiæ sæculo, quo in humanis egerat Divus Epiphanius, Imagines in Templis non locabantur.

R. Imprimis: Nonnullos doctissimos Viros arbitrari: Illam Epistolam non esse S. Epiphaniij, sed supposititiam, eò quod in Græcis exemplaribus illius operum minimè reperiatur; Alios verò affirmare: Illam quidè Epistolam non esse omni ex parte supposititiam, sed tantùm verba, quæ ex ea objecta sunt, eò quod Iconomachi in suo Conciliabulo, quòd falso septimam Synodum generalem appellarunt, licèt aliqua S. Epiphaniij loca in suam de abolendis Imaginibus sententiam detorserint, nusquam tamèn verbis, de quibus agitur, usi fuerint, ea alioquin non ommissuri, cùm rem ipsorum saltèm primâ fronte conficere videantur. Verùm cùm hæc responsa non omnibus planè arrideant, idèò etiàm cùm Vasquesio dicimus: S. Epiphanium non idèò illud scidisse velum, quod in eo Christi, aut hominis pro Sancto recogniti depicta esset Imago, sed quod homini prophano, & nondùm pro Sancto agnito facer exhiberetur honos. Id verò exindè fit manifestum: Nàm si illa fuisset imago hominis pro Sancto recogniti, S. Epiphanius hisce verbis usus non fuisset: *Habens imaginem quasi Christi, vel Sancti cujusdam*, sed potiùs dixisset: *Imaginem Christi, aut Sancti*; Si enim illam deposuit & discidit, facilè judicare potuit, an revera esset Christi, vel alterius Sancti Imago! Fit etiam id ipsum clarum ex eo: quod cùm Templi Custodes obmurmurassent Divo Epiphanio dicentes: *Si scindere voluerat, justum erat, ut aliud daret vel. n.* Quibus auditis S. Epiphanius, promisit se aliud velum daturum, & illico murmuratio cessavit. Jàm si S. Epiphanius scidisset Christi, aut hominis pro sancto recogniti Imaginem, tam facilè non quievissent Templi custodes, nèc passii fuissent impunè Divum Epiphanium illum damnasse morem, qui in alijs vigeat Ecclesijs, ut in 7ma Synodo artic: 6. Catholici demonstrant.

Neq; aliquod negotium faceßere debet, quod idem S. Epiphanius asseruerit: *Contrà Scripturarum auctoritatem*, velum illud depictum in Tem-

pli foribus appensum fuisse. Reverà enim contra doctrinam Divinæ Scripturæ est, prophanum judicare Sanctum, illiq; Religiosum exhibere cultum. Cæterùm si res aliter se habeat, ac nos dicimus, Cur quæso Discipuli S. Epiphaniij, in ejusdem S. Doctoris honorem in Cypro Basilicam erexerint, quam illius Imagine exornarunt, ut testis est 7. Synodus?

Instabis: Idem S. Epiphanius Epist: ad Theodosium Imperatorem hæc habet: *Et in hoc memoriam habete Filij dilectissimi, nè inducatis Imagines in cordibus vestris; Sed neq; in domum cõmunem, non enim expedit Christiano per oculos & vagationes mentis efferri.* Igitur &c.

R. Et illam ad Theodosium Epistolam suppositam Epiphanio, & falsò illius nomine donatam fuisse ab Iconomachis in sui erroris patrocinium multimodis probant septimi generalis Concilij Patres. 1mo: Ex eo, quod illa Epistola non reperiatur intèr S. Epiphaniij opera. 2do. Quia vero simile non est S. Epiphanium eam damnasse praxim, quam eadem illa Epistola testatur Sanctum Doctorem agnovisse probatam ab omnibus aliis, tùm Orientis, tùm Occidentis Præsulibus. 3tio: Pseudo-Epiphaniij textui ijdem Nicæni Patres opposuère plures doctissimos Præsules, qui erant coævi Epiphanio Salaminæ Episcopo, videlicèt S. Basilium Magnum, S. Gregorium cognomento Theologum, S. Gregorium Nyssenum, nec non Sanctos Joannem Chrysostomum, & Cyrillum Hierosolymitanum. 4to: Tandèm, quia S. Epiphanius eam disciplinam damnasse non est præsumendus, quam immediatè pòst illius mortem executioni mandârunt ejus Discipuli.

Objicies ultimò: S. Augustinus Epist: 49. ait de Imaginibus, sivè simulacris: *Ipsa similitudine animatorum membrorum, atq; sensuum, quamvis sensu, & animâ carent, afficiunt infirmos animos, ut vivere, ac spirare videantur.* Sed his verbis Sanctus Doctor censet, simulacra cùm in sublimi collocantur, nata esse populos in errorem inducere, Imagines ergò palàm in Templis collocari non debent.

R. Admisso S. Augustini testimonio, D. *Min:* Simulacra inanium deorum, C. *Min:* Imagines Christi, aut ejus Sanctorum, aut Sacrarum historiarum. N. *Min:* & *Conseq:* Itaq; non de istis, sed de illis eo Loci S. Augustinus agit, differit siquidem de Idolis, in quibus Gentiles putabant aliquid numinis latitare, quæ Idola ità similitudine membrorum & sensuum commovent gentiliùm animum, ut ipsis vivere videantur, proindèq; illos

in errorem inducunt; è contrà verò Christianis profitentibus: nullam Imaginibus inesse virtutem, nullamq; nisi ex exemplari extrinsecam dignitatem habere, tale periculum ne utiquàm est, præsertim accedentibus Pastorum monitis, quæ adhiberi jubet Tridentinum Concilium, nè rudes populi in errorem trahantur credentes non tantùm Sanctum prototypa, sed etiàm exemplaria, atq; exemplariorum Imagines vivere.

Dico 4to: Religiosum Cultum Sacris Imaginibus deberi.

Probatur 1mo: Cherubini ad Arcæ Latera positi Imagines erant Apostolorum, atqui illis Cherubimis religiosus à Judæis exhibebatur Cultus. Ergò &c. *Minor* certa est. In majori enim reverentia apud Judæos Cherubini habebantur, quàm res prophanæ. Ergò cùm prophanis rebus Civilis delatus fuerit honor, Sacris religiosus deferri debuit, id est à Virtute Religionis imperatus. *Deindè* Æneum serpentem, quem Moyses Dei jussu erexit in deserto, qui Judæos intèr Spirituales erant, sciverunt esse Christi in Cruce pendentis figuram, non poterant ergò ad ejus conspectum Christum non adorare. *Praterèa:* Arcæ fæderis, quæ Dei exhibebat Majestatem, Judæi religiosum deferrebant cultum, Ergò &c. *Pr. Ant:* Josue cap: 7. dicitur: *Josue pronus cecidit supèr terram coràm Arca Domini usquè ad vesperam, tam ipse, quàm omnes Senes Israël. Similiter* Lib: 2. Reg: cap: 6. David Rex summa cùm Solemnitate eandem transtulit Arcam, atqui illa Solemnitas non Civilem præseferebat cultum, cùm Arca apud Judæos res erat maximè Sancta, Ergò is erat religiosus honor. *Idem* Propheta Psal: 98. Imperavit, ut Arcæ religiosa exhiberetur adoratio, veluti scabello, sive Loco, in quo peculiari modo DEI Majestas residebat, dicens: *Adorate Scabellum pedum ejus, quoniam Sanctum est. Pari modo* Judæi ad DEI nomen externa exhibebant venerationis signa, & Divus Paulus ad Philip: cap: 2. monet, ut quisquè audito JESU Nomine, in genua procumbat dicens: *In Nomine JESU, omne genu flectatur.* Atqui ideo Judæi audito DEI Nomine talia exhibebant signa, ideo etiàm Christiani ad JESU Nomen genua flectunt, quòd DEI, & JESU Nomina sint DEI & JESU Imagines, non quidè permanentes, ut sunt figuræ in tabellis depictæ, sed transeuntes; Proferant enim amabo Protestantes aliam horum rationem, & causam. Ergò Testante Divinâ Scripturâ, Sacris Imaginibus Religiosus honor exhiberi debet.

Ad hæc respondent Protestantes: Maximum discrimen honorem intèr, quem

quem Judæi Cherubinis æneo serpenti, Arcæ fæderis, & DEI Nomini exhibebant, ac eum, quem Catholici deferunt Imaginibus; Nàm Judæi non colebant materiam, ex qua illa omnia constabant, nec sonos, seu Literas, ex quibus DEI Nomen coalescebat, venerabantur, sed unice Majestatem DEI adorabant, cujus memoriam illa externa signa excitabant; Catholici verò & materiam, & Imaginum figuram colunt, proindequæ meritò idololatriæ accusari debent.

Sed hæc calumnia Catholicis ea injustè imponit, quæ illi nè somniant quidè. Fidem Catholicorum hac in parte satis expressit Sacrosanctum Tridentinum Concilium Sess: 25. Titulo *De venerat: Imaginum* asserens; *Quoniam honos, qui eis exhibetur (puta Sacris Imaginibus) refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: Ità ut per Imagines, quas osculamur, & coràm quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.* Atq; adeò Catholici cùm antè Sacras Imagines aliqua venerationis edunt signa, non figuram, nec materiam Imaginum colunt, benè verò prototypa, quæ per Imagines repræsentantur.

Probatur 2do: Sacris Imaginibus religiosum cultum deberi testati sunt Patres, qui longè antè Pròtestantes, imò etiàm antè ipsos Iconomachos floruerunt, sed illos Idololatriæ nec ipsi Pròtestantes accusare possunt, cùm illorum tempore Ecclesiam puram fuisse fateantur. Igitur &c. Pr. Maj: S. Chrysostomus Sermo: in lavationem 5tæ Feriæ sic loquitur: Non tabulam honorantes, neq; persusam cerà picturam, sed Characterem Imperatoris: Sic Creatura non terrenū habitum, sed Cœlestem figuram veneratur. Quibus verbis & veneratio Sacris debita Imaginibus, & modus venerationis clarè exprimitur. Deindè S. Basilii in Epist: ad Julianum transgressorem ait: *Undè & characteres Imaginum eorum (putà Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum) honoro; & adoro; præcipuè cùm hoc traditum à Sanctis Apostolis, & non prohibitum sit, quin & in omnibus Ecclesijs nostris ostendatur depictum.* Tandè Dùm Iconomachi cultum Imaginum oppugnarunt, ubiq; ille cultus veluti pius ac licitus habebatur, cùm Imagines in omnibus Templis publicæ Venerationi exponerentur; Imò cùm & in ipsorum Iconomachorum Basilicis Crucis Imagines fuerint retentæ, & illis religiosus cultus sit delatus, Ergò omnibus retrò sæculis, quæ octavum præcesserant, idem honos Sacris Imaginibus fuit delatus, quem modo illis Catholici deferunt.

Ed.

Eò vel magis, quod neq; Veteres Iconomachi, neq; Recentiores Protestantes notare possunt tempus, quo Imaginibus ille cultus deferri cæpit, nec nominatim designare authores, per quos primum in Ecclesiam fuerit investus. Igitur &c.

Objicies imo: In Veteri Testamento Scriptura vetuit omnem cultū sculptilibus esse exhibendū, quæ Gentiles idolis, & Judæi simulacris detulerant, ergò nunc temporis non potest licitè talis cultus Imaginibꝯ sculptis præstari

R. D. *Ant:* Vetuit omnem cultum Latriæ. C. *Ant:* Etiam duliæ. N. *Ant:* & *Conseq:* Certum itaq; imprimis est, Gentiles simulacra pro dijs habuisse, juxtà illud Sap: cap: 13. *Appellarunt deos opera manuum hominum, aurum, & argentum, artis inventionem, & similitudinem animalium.* Cujus etiā criminis reos fuisse Judæos probat Sacra Scriptura Exodi cap: 32. ubi ad Aaron dixerunt tali pacto Judæi: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant, & conflato vitulo, sic Aaron populo reposuit: Hi sunt dij tui Israël, qui te eduxerunt de terra Aegypti.* Certum insupèr est, Gentiles credidisse, deos suos inesse simulacris, per aliquam saltem virtutem, quibus illi thus adolebant, quæ omnia Latriæ cultum denotare videntur, atq; adeò merito ac jure in antiquiori Testamento vetita fuere; Jā verò Christiani Catholicā cōmunionē sociati neutrum horum credunt, Imagines nempe neq; Deos esse, neq; aliquam eis inesse virtutem, proptèr quam mereantur cultum, docente Tridentino Concilio Sess: 25. his Verbis: *Non quod credatur inesse aliqua in eis (puta Imaginibus) divinitas, vel virtus, proptèr quā sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquod petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant.*

Instabis: Sed in Ecclesia nequē in Sensu Tridentini Concilij Imagines licitè adorari possunt, Ergò nulla solutio. Pr. Sub: S. Irenæus Lib: 1. cap: 24. alios intèr Carpocratis, & Gnosticorum errores, hunc quoq; refert, ac refellit, quod depictā haberent Christi imaginē, eamq; coronarent. Igitur &c.

R. N. Sub: Ad probationem dico: Carpocratianos, & Gnosticos superstitiosa Gentilium Sacrificia Christi, imagini obtulisse, atq; eam intèr Gentilium simulacra collocasse, dicente S. Epiphanio hæresi 27. *Cum quibus (scilicet Pythagora, Aristotele, & alijs) etiā alias Imagines JESU collocant, collocatasq; adorant, & gentium ministeria perficiunt;* Adeoq; tales Hæretici meritò à S. Irenæo erroris notati sunt.

Instabis: S. Hieronymus in cap: 3. Danielis ait: *Cultores DEI Imagines adorare*

adorare non debent. Similiter S. Ambrosius in Orat: de Obitu Theodosij dicit: *Helena crucem invenit, Regem adoravit, non Lignum utiq; qui est error Gentilium.* Ergò & hi Patres existimant adorare Imagines gentili-
smi esse superstitionem.

R. N. *Conseq:* Reverà siquidè cultores veri Dei Imagines adorare non debent adoratione Latriæ, Soli DEO debitâ, neq; in illis ultimam spem locare, quod unicum, & non aliud indicavit S. Hieronymus, qui nunquàm Catholicis de Iconomachia suspectus fuit. Sanctum verò Ambrosium lo-
qui, Viri Eruditi demonstrant de adoratione simili ei, quæ idolis à Gen-
tilibus exhibebatur, illisq; Verbis significare, Helenam non adorasse Lignū,
aut credendo in eo aliquam esse divinitatem, aut suum in Lignum affectū
ultimatè collocando, sed Crucem deosculando, atq; coram illa procumbendo,
internum servitutis affectum ad Christum, qui in ea passus fuerat, direxisse.

Instabis: S. Augustinus Lib: de Moribus Ecclesiæ capit: 34. ait: *Novi multos esse Sepulchrorum, & picturarum adoratores.* Ergò his verbis cor-
ripit Catholicorum mores, qui hominum Sepulchra & picturas adorant.

R. N. *Conseq:* & dico: S. Augustinum eo Loci de illis agere, qui non tumulos Martyrum, nec picturas Sanctorum colebant, benè verò qui ad quorumcunq; hominum sive tumulos, sive picturas, festa convivij, alijsq; Lætitie demonstratjonibus celebrare videbantur; Hos verò pro merito Sanctissimus Doctor arguit, cùm ille prophanorum hominum cultus Chri-
stianæ Religionis repugnet moribus. Cæterum Sanctus Doctor Lib: 2. Conf: cap: 2. & Lib: 8. de Civit: DEI cap: ult: eorum laudat Zelum, qui ad Martyrum Sepulchra deferebant epulas ad vescendos pauperes, licèt factum illud totalitèr aliquibus de causis non probet.

Objicies 2do: S. Gregorius Magnus in suis Epistolis ad Serenum Epi-
scopum Massiliensem docet: nullum planè cultum Imaginibus deberi. Er-
gò &c. Pr. Ant: Cùm rescivisset S. Gregorius Serenum quasdam Ecclesiæ
Imagines confregisse, ac de Ecclesia projecisse, Epist: 1. num: 110. dixit:
Equidè Zelum vos, nè quid manufactum adorari possit, habuisse laudamus,
sed frangere easdem Imagines non debuisse judicamus. Sed his Verbis S. Gre-
gorius, cùm Sereno conveniebat Imagines nullatenus adorari debere,
dissentiebat verò solum in eo, quod Serenus eas fractas de Templo pro-
jecerit. Ergò &c.

R. N. Ant: Ad probationem admittam *Majori, D. Min:* S. Gregorius cùm
Sereno

Sereno conveniebat Imagines adorari non debere cultu Latriæ. C. *Min:* Cultu, qui minor sit Latriâ, N. *Min:* & *Conseq:* De illo, non de isto cultu quæstio fuit in Epistolis S. Gregorij ad Serenum. Cæterum S. Gregorium non denegasse Imaginibus Religiosum cultum Latriâ minorem fit manifestum. *imo:* Quia Imagines in Templis honorificè collocari præcepit Epistolâ 2. ad eundem Serenum dicens: *Et quia depingi historias non sine ratione vetustas admittit, &c.* 2do: Quia mandavit, ut ad Imaginum conspectum fidelis populus detectum caput inclinet, genua flectat, in humum procumbat, & ad compunctionem excitetur, his verbis Serenū alloquens: *Sed hoc sollicitè Fraternitas tua admoneat, ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione solius Omnipotentis Sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur.* Sed in illis exterioribus actibus positus est Religiosus cultus, qui per nos Imaginibus debetur. Igitur &c. Fit etiâ id ipsum 3tio manifestum, quia idem S. Gregorius Lib: 7. Epist: 54. Laudat quemdam nomine Secundinum, quod Imaginem peroptaret Salvatoris, quod ad illius conspectum procumberet, & quod eâ uteretur, ut mysteriorum Christi memoriam in se excitaret. 4to: Quia idem S. Gregorius Lib: 7. Epist: 5. ad Januarium Calaritanum datâ præcipit, ut Crucis, & Virginis Deiparæ Imagines, quas quidam Judæus in sua collocaverat Synagoga, reciperentur dicens: *Sublatâ exinde cum ea, quâ dignum est, veneratione, Imagine, atq; Cruce &c.* Sanctus itaq; Gregorius solum Latriæ cultum Imaginibus deferri noluit, qui primo Decalogi mandato est prohibitus, atq; Serenum monitum esse voluit, ut primò Decalogi præcepto utatur, quò rudem populum ab Imaginum adoratione avertat, Epist: 2. ad eundem dicens: *Ostendendum, quia omne manufactum adorare non licet, quoniam scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.*

Objicies 3tio: Quatuor Libris Carolinis, qui aut sub Carolo Magno, aut illius Jussu conscripti esse perhibentur, omnis Imaginum cultus damnatur, tanquàm Christianæ Religioni contrarius, Ergò immeritò à Catholicis illis præstatur. Pr. *Ant:* Author illorum Librorum contrâ Patres alteri Nicæni Concilij ait: *Imaginum adorationem nec per Patriarchas, nec per Prophetas, nec per Apostolos, nec per Apostolicos Viros uspiam institutam esse.* Deinde Nicænam Synodum imprudentiæ, & præsumptionis arguit, quod ijs anathema dixerit, qui Imagines adorare renuerint. Contendit tandem: Soli DEO adorationem exhiberi posse, idq; Scripturis demonstrat. Et plu-

ra alia affert, contrâ ac Patres 7mæ Synodi statuerint. Ergò &c.

R. Mifsâ illorum Responsione, qui contendunt, Libros, de quibus agitur, non esse aut à Carolo Magno, aut ej9 jussu editos, sed esse cujusdam hæretici opus, quod cùm in manus Imperatoris incidisset, ab eo missum fuit ad Adrianum Romanum Pontificem, quatenùs illud refelleret, mifsâ inquam tali responsione, cùm eam subsistere nullatenùs posse, Clarissimus Gaspar Iveninus peracutè demonstraverit; Ad tale argumentum dicendum esse puto: Carolinos Libros non omnem Sacris Imaginibus venerationem abjudicare, sed tantùm absolutum Latriæ cultum, quem per errorem facti Author Librorum (quisquis tandèm ille fuerit) crediderat Nicænos Patres Sanctorum Imaginibus adscripsisse. Hoc verò multimodis demonstrare licèt. 1mo: Quia illorum Librorum author eum solùm cultum Imaginibus denegat, qui primo Decalogi mandato inhibetur, quem Imaginibus à secundo Nicæno Concilio assertum fuisse crediderat, dùm Libro 1. cap: 2. inquit: *Non enim mediocris est error, cùm aliud adoratur Religionis cultu, quàm is, qui dixit: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Jàm verò illa Decalogi verba non excludere Religiosum cultū Latriæ minorem, vel ex eo patescit, quod Author illorum Librorum asserat: Religiosam venerationem Cruci, Sanctis, Reliquijs, codici Evangeliorum, vasisq; sacris omninò deberi, solùmquē sub rascatur; quod Nicæna Synodus Imagines cùm Cruce, Sanctis, Reliquijs. Codice Evangeliorum, vasisq; Sacris, in quibus tremenda mysteria celebrantur, comparare visa ipsi sit. 2do. Quia eam tantùm venerationem negat Imaginibus deferri posse, ut ex Lib: 1. cap: 18. habemus, quæ Fidei nostræ objecto, beneficiorum Collatori debetur; Jàm verò cultus, qui nostræ fidei objecto, bonorum collatori debetur, est absolutus Latriæ cultus. illum ergò & non alium Author ille abjudicat Imaginibus. 3tio: Quia illam tantùm adorationem ab Imaginibus Carolini Libri rejiciunt, quæ debetur rebus non tantùm repræsentativam seu extrinsecam, sed veram & internam habentibus Sanctitatem; Jàm verò adorationis species, quæ rebus debetur intrinsecam Sanctitatem habentibus, est solùm species cultûs absoluti, Latriæ minoris licèt, Ergò cùm Nicæni Patres relativum tantùm cultum, ut infra videbimus, Imaginibus decreverint, talem cultum Carolini Libri non rejiciunt. 4to: Tandèm: Quia eum dumtaxat cultum impugnat præcitus Author, quem contendebat Vigilantius impendi à Catholicis Sanctorum

Ætorum Reliquijs, ut legere est cap: 27. ejusdem Libri 1. Jàm verò cultus, quem Sanctorū Reliquijs exhiberi à Catholicis supponebat Vigilantius, erat absolutus Latriæ cultus, ut significat S. Hieronymus contra Vigilantium disputans. Ergò Carolinorū Librorum Author solùm absolutum Latriæ cultum Imaginibus abjudicavit.

Instabis: Sed Carolinorum Librorum Author omnem penitus cultum Imaginibus abjudicavit, Ergò nulla est, laboriosa licet nimis Responsio.

Pr. Sub: Lib: 2. cap: 21. hæc ille dicit: *Imagines verò omni suâ culturâ & adoratione seclusâ in Templis collocentur.* Sed hæc loquendi formulâ omnem cultum Imaginibus adimit, Ergò &c.

R. Admissâ Majori, D. Min: Omnem adimit Latriæ cultum, C. Min: Inferiorem Latriâ, N. Min: & Conseq: Itaq; illa Verba: *Omni suâ Culturâ* intelligi debere de absoluta Latriæ cultura, demonstro. imo: Quia Carolinorum Librorū Author toto præsertim illo 21. cap: *Cultûs* nomen sumsit pro adoratione Soli DEO debitâ, cum eodem loco dicat: *Solum namquæ Deum colere, ipsum adorare, ipsum glorificare, totius Divinæ Scripturæ tuba terribilis intonat.* Ostendo, 2do: Quia eodem cap: *Cultum* opponit Venerationi, quam Sanctis cùm Christo regnantibus exhibendam esse fatetur; Jàm verò cultus oppositus venerationi Sanctorum, est solus absolutus Latriæ cultus, Ergò solùm Latriæ cultum Imaginibus abjudicat inquit: *Cunctis etiâ Sanctis, qui triumphato diabolo, cùm eo [Christo] regnant, veneratione exhibenda est; Imagines verò omni suâ culturâ, & adoratione seclusâ, &c.*

Instabis: Eodem Lib: & cap: Author ille ait: *Undè cavendum illis est, & modis omnibus pertimescendum, nè dùm Imaginū cultum, & adorationem Christianæ Religionis ingerere nituntur, singularem unius Dei cultum, & adorationem frustrari videantur.* Sed illis verbis unam cultûs speciem, Latriæ videlicet, admittendam esse censet, Ergò præter eam, omnem aliam excludit.

R. Concessâ Majori, D. Min: Unam tantum cultûs speciem, adorationem nimirum Latriæ, admittendam esse censet, errore facti, C. Min: Errore Juris, N. Min: & Conseq: Author ergò ille hac de causa contendit unam tantum cultûs speciem admitti debere, quia putavit *Cultûs* nomen non aliud significare, quàm absolutam adorationem Latriæ, non verò quod excluderet quamlibet aliam religiosam venerationem, hoc est à Religionis virtute imperatam; Cùm Author ille multis in locis fateatur, Sanctis, Reliquijs, vasis Sacris, & Evangeliorum Codici venerationem

deberi, ut patet Lib: 2. cap: 21. de Sanctorum veneratione, Lib: 3. cap: 24. de honore Reliquijs deferendo, & Lib: 2. cap: 29. de honore, qui Sacris vasis exhibendus est, proindèq; dùm asserit, unam esse cultûs speciem, absolutam videlicèt Latriæ adorationem, non excludit alias Religiosi honoris species Latriâ minores, quamvis nomine cultûs eas appellare renuat.

Instabis: Lib: 3. cap: 16. Idem Author dicit: *Dicant igitur, quibus tam peculiare est dicere: quia Imaginis honor in primam formam transit, dicant, si hoc legerint, aut quibus valeant testimonijs approbare.* Ergò ille convellit non absolutum duntaxat cultum, sed etiàm relativum.

R. D. *Consequ:* Etiàm relativum convellit cultum, alio sensu intellectum, ac intellexerint Nicæni Patres. C. *Consequ:* In sensu Nicænorum Patrum intellectum. N. *Consequ:* Per cultum relativum Nicæni Patres intellexerunt venerationem, quæ non Imaginum coloribus, aut materie, ex qua constant, exhibeatur, sed quæ coràm Imaginibus ipsis earum prototypis deferatur; Econtrà verò Author Librorum, de quibus controvertimus, relativum Cultum intelligit de honore, qui sit veluti effectus illius honoris, quo prototypa coluntur, quiq; ipsis Imaginum delineamentis, ac materie deferatur, seù qui proptèr prototyporum honorem artificum operi exhibeatur. Ex illa ergò falsa suppositione rejicit ac fugillat relativum cultum Author Caròlinorum librorum, & meritò quidèm, neq; enim aliquis Religiosus honor lineamentis, ac materie Imaginum, etiàm proptèr prototypa debetur. Id verò constat ex Lib: 3. cap: 16. ubi Author ille putavit Nicænos Patres statuissè: Imaginem pro majori aut minori cùm prototypo similitudine, & pro majori vel minori venustate, majorem vel minorem promereri honorem; Constat etiàm ex eo, quod arbitratus sit, Nicænos Patres docuissè venerationem deberi ipsis parietibus & tabulis in se sumtis, cùm econtrà ipse gloriètur se Sanctorum Reliquijs, & vestibus honorem deferre; Constat deniq; ex illis Verbis eodem cap: prolatis: *Quis eos credat Imaginum adoratione delectari, aut picturarum obsequijs demulceri? aut qualiter per eos honor picturis exhibitus, quæ nec de illorû corpore, seù vestibus sunt, sed pro captu ingenij cujusq; ab artificibus præparantur?*

Instabis: Lib: 4. cap: 21. dicit præcitatus Author: Deiparam nonnumquam depingi Afellò vectam, ac cùm puero Jesu fugientem in Ægyptum, & indè concludit: Non magis juxtà Nicæni 2di definitionem, adorari debere Deiparæ, quàm Afelli Imaginem, nèc minùs illicitè posse fideles osculari

ofculari Imaginem Deiparæ, quàm Afelli. Ergò ficuti nèc Latriâ, nèc duliâ, nèc honor aliquis duliâ minor, fivè fit absolutus, fivè relativus, Afelli picturæ deferri debeat, ita nèc ullus omninò Imagini Deiparæ exhibendus est.

R. D. *Ant:* Et hoc concludit ille Author ex falſa ſuppoſitione, C. *Ant:* Ex vera ſuppoſitione, N. *Ant:* & *Conſequ:* Putaverat itaque licet falſò (ut iterùm dicam) Carolinorum librorum Author, Nicænam Synodum iſſis Imaginum Coloribus, atque earum materie in ſe realitèr ſumptæ, honorem detuliſſe; adèoq; mirùm non eſt eum indè concluſiſſe: Afellum cùm Virgine depiçtum honorem promereri: Neq; enim minoris pretij erant colores, quibus Afellus depiçtus erat, nèc minoris momenti materia, ex qua tabula cõſtabat, quàm colores, & materia, quæ Virginem Deiparam repræſentabat. Idq; ex talibus illius colligo verbis: *Nullò enim pacto in adorando utriusq; Imaginis, Virginis videlicet, ſivè animantis, quædam poteſt fieri diremptio, præſertim cùm unius ſint materiæ, unòque artificis ingenio compaginatæ.*

Objicies 4to: Jonas Aurelianenſis, ſignifer Gallorum Patrum, contrà 7mam Generalem Synodum tumultus excitantium Imaginibus omnem cultum abjudicavit, Ergò &c. ¶ *Pr. Ant:* Ille omnem cultum, Imaginibus abjudicavit, qui docuit: nullam Creaturam adorari debere, qui rejecit Græcos eò, quod Imaginibus cultum impenderent, qui negavit cultum etiàm relativum iſſis impendi poſſe, qui ob ſolam rerum præteritarum memoriam Imagines paſſus eſt, qui dixit: Nihil eſſe, quod faveat cultui Imaginum ad Romanæ Eccleſiæ ſenſum expoſito. Atqui Jonas Aurelianenſis Lib: 1. adverſus Clau dium Taurinenſem, quem legere eſt Tom: 4. Ergò Bibliothecæ Patrū par: 1. pag: 541. & ſequentib; hæc omnia præſtitit. &c.

R. N. *Ant:* ad *probat.* D. *Maj:* Qui docuit, nullam Creaturam adorari debere adoratione Latriæ. C. *Maj:* Adoratione longè Latriâ minori. N. *Maj:* Quò ad *primam partem.* Qui rejecit Græcos, quod crederet eos Imaginibus Latriæ cultum deferre. C. *Maj:* Latriâ longè minorem. N. *Maj:* Quò ad *alteram partem.* Qui negavit cultum etiàm relativum Imaginibus pravo ſenſu expoſitum. C. *Maj:* Sano ſenſu intellectum, N. *Maj:* Quò ad *tertiam partem.* Qui paſſus eſt Imagines ob ſolam præteritarum rerum memoriam, tanquàm ob rationem proximam. C. *Maj:* Tanquàm ob rationem remotam, N. *Maj:* quò ad *4tam partem.* Qui dixit: Nihil eſſe, quod faveat cultui Imaginum implicitè, C. *Maj:* Quod nihil faveat explicite,

cité, *N. Maj:* quò ad *ultimam*: In hoc distinctionis sensu concessâ *Minori*, *N. Conseq:* Itaq; Jonam Aurelianensem solam Latriæ adorationem, quam falsò putavit Græcos cùm Italis detulisse Imaginibus, respuere, fit manifestum ex eo, quod solam rejecerit adorationem, quæ Imaginibus Divinam servitutem impendit, quæquæ egeno simulacro honorem soli Divinitati debitum tribuit, per quam non Imaginum prototypis, sed ipsis Imaginibus supplicatur. Clarum insupèr est eundem Jonam damnasse tantùm relativum cultum pravo sensu expositum, hoc est intellectum de Latria, quæ ad ipsas Imagines ex indiscreto prototyporum amore terminetur, non verò cultum Latriâ inferiorem, qui non ad ipsas Imagines terminetur, sed per quem ipsa prototypa coràm Imaginibus terminetur. Horum utrumq; ex eodem, qui objicitur Loco, eruitur. Certum quoq; est Jonam, cum scripsit, Sanctorum Imagines ad rerum præteritarum memoriam in Templis collocari, loquutum fuisse de fine proximo, proptèr quem collocantur, non autèm de fine remoto; Nam idèd eas publicè locari voluit, ut per Imagines præteritarum rerum memoria excitetur, eaq; intuentes moveat ad honoranda prototypa: Siquidèm à S. Gregorio Magno non dissentit ad Serenum Massiliensem scribente, cùm imò expressè fateatur, se traditæ ab eo doctrinæ inhærere. Quòd verò idem S. Gregorius putaverit, licitum esse prototypa coràm Imaginibus honorare, & invocare, superiùs jàm commonstratum est.

Quòd verò idem Aurelianensium Præsul licèt explicitè in objectis locis non faveat honorariæ Imaginum venerationi, scribat verò ea, quæ implicitè illam honorariam venerationem adstruunt, res tam evidens est, quàm quod maximè. Nam imprimis damnat Claudium Taurinensem, quòd ex primo Decalogi mandato non rectè conclusisset, ex Basilicis auferendas esse omnes Imagines, quasi verò una tantùm sit admittenda adorationis species dicens: *De diversitate itaq; cultûs habes unâ nobiscum B. Augustinum.* Deindè Ad cultum Latriâ inferiorem reducit Venerationem, quæ Sanctorum Reliquijs debetur, honorem, qui exhibetur Evangeliorum Codici, adorationem, quæ Imagini Crucis Christi juxtà antiquum Ecclesiæ morem præstatur, ac proindè etiàm illam, quæ alijs Imaginibus deferitur. Totum istud negotium ex verbis præcitati in objectione Libri eruimus, quæ per extensum proferre longum nimis esset, atquæ scholasticam succintam pertractandi methodum disturbasset.

Obijcies

Objicies 5to: Agobardus Lugdunensis Archi-Præful Ludovico Pio imperante, Lib: *de Pi&cturis & Imaginibus* omnem Religiosum Imaginum cultum videtur damnare, qui in Romana Ecclesia obtinuerat. Ergo &c. Pr. *Ant:* Ille damnavit Religiosum Imaginum cultum, qui decuit: Imaginum efformationem primo Decalogi præcepto divinitus prohibitam fuisse, qui asseruit: Soli Deo Religionis cultum exhiberi posse, qui scripsit: Imagines non ob Religionis honorem ab antiquis effectas fuisse, qui contendit: neminem ex antiquis Catholicis cultum eis detulisse, qui tandem sensit: Omnes Imagines ad pulverem usque conterendas esse. Sed Agobardus omnia hæc in præcitato Libro exaravit, ut legenti sit meridiano sole lucidiùs. Ergo &c.

R. N. *Ant:* ad probationem, D. *Maj:* Ille damnavit Imaginum cultum, qui docuit earum efformationem divinitus fuisse prohibitam præcepto, quod in novo vigeat Testamento. C. *Maj:* Præcepto Ceremoniali, quod in novo Testamento non vigeat, N. *Maj:* quò ad hanc partem. Qui asserit: Soli Deo cultum Latriæ exhibendum esse, C. *Maj:* Cultum, qui sit minor Latriâ, N. *Maj:* quò ad istam partem. Qui scripsit: Imagines non ad cultum Latriâ inferiorem ab antiquis effectas fuisse. C. *Maj:* Ad cultum Latriâ minorem, N. *Maj:* quò ad 3tiam partem. Qui sensit Imagines conterendas esse absolutè, C. *Maj:* Hypotheticè tantum, N. *Maj:* quò ad ultimam partem. In simili distinctionis sensu Concessâ *Minori*, N. *Conseq:* Porro Agobardum non sensisse: Imaginum efformationem naturali, aut positivò præcepto, quod nunc vigeat, vetitam fuisse, patescit primo, Quia probavit antiquos Catholicos, qui Imagines effinxerunt. 2do: Quia probavit Ecclesiæ usum, quæ ubiq; suo tempore Imagines in Templis collocabat, juxta S. Gregorij Magni ad Serenum Massiliensem Epistolas, quas in suo opere summis laudibus celebravit. Constat etiâ Agobardi in damnasse cultum Imaginum ex suppositione, quatenus putaverit à Græcis & Italis definitum fuisse absolutum Latriæ cultum. imo: Quia Sacrilegos dixit Imaginum cultores, quod eis Divinum cultum exhibeant. 2do: Dixit: Imagines coli non debere eo cultu, quo ipsimet Sancti coli nolunt. Dixit 3tio: Imagines coli non debere cultu ei simili, qui per Sacrificium offertur, cum nec ipsi Sancti, quos repræsentant, per Sacrificium coli possint. Evidens quoq; est: Eo tantum sensu Agobardum dixisse: Imagines ad cultum positas non esse, quo censebat (falsò licet) eas à Græcis & Italis collocari:

collocari: Censebat verò ad cultum Latriæ, qui ad eas terminaretur locari in Templis Imagines à Græcis, & ab Italis; Nàm ipse jubet, ut inspectis Imaginibus, mens ad prototypa confurgat, eaq; veneretur dicens: *Pascatur hæc visione oculus, Deum verò veneretur animus, qui & Sanctis suis victoriæ coronam, & nobis intercessionis eorum tribuit adjutoria.* Non sensit tandem Agobardus Sanctorum Imagines absolutè frangi, ac conteri debere, cùm laudet S. Gregorij Epistolas, quibus Serenus promeritò arguitur, quod eas contrà receptum ubiq; Ecclesiæ morem in Diœcesi Massiliensi fregisset, cumq; ipse habuisset eas in suæ Lugdunensis Diœceseos Basilicis. Tragendos ergò dixit hypotheticè solùm, si nempè superstitiones ità colerentur, ut ea superstitio per Pastorū doctrinam aboleri non valeat.

Objicies 6to: Hingmarus Remensis Opusc. 55. cap. 20. scribit: Per Concilium genarale in Francia destructam fuisse secundi Nicæni Concilij de Imaginum adoratione deffinitionem. Ergò frustra illa hætenus à Catholicis propugnatur.

R. D. *Ant:* Scribit Hingmarus destructam fuisse Nicæni Concilij deffinitionem quò ad dogma, quod Nicænum non stabilierat, C. *Ant:* Quò ad dogma, quod reverà illud Concilium stabilierat. N. *Ant:* Errârunt itaq; Præfules Galli, non quidem errore Juris, sed errore facti, qui sivè vivente Carolo Magno Francofurti, sivè Parisijs postea imperante Ludovico Pio, septimam generalem Synodum rejecerunt, quia arbitrati sunt, septimam generalem Synodum decrevisse Imaginibus absolutam Latriæ adorationem, cùm tamèn illa Synodus decreverit Imaginibus præstandam esse adorationem aut Latriâ longè minorem, aut Latriæ quidèm, sed non quæ ad Christi Imagines, benè verò ad ipsummet Christum terminaretur; Hingmarus enim, cùm cæteris Gallis per has voces: *Imagines esse colendas, & adorandas* intellexit absolutam adorationem Latriæ, cùm illis temporibus *adorationis & Cultûs*, nomina apud Francos pro sola absoluta Latria sumerentur; Undè licèt Gallicani Præfules, qui sivè Francofurti, sivè Parisijs ad Synodum convenerunt, docerent: Sanctos, eorumque Reliquias honorandas, ac venerandas esse, nusquàm tamèn ut eam venerationem, illumq; honorem exprimerent, usi sunt *Cultûs*, aut *adorationis* nominibus. Hoc responsum esto ad testimonium Dungali Catholici Theologi, imperantibus Ludovico Pio, & Lothario in vivis agentis, dùm in suo opere adversùs Claudium Taurinensem Iconomachis favere videtur, nec

non ad auctoritatem Walfridi Strabonis Augiæ Abbatis, atque ad Decreta ex Francofordiensi & Parisiensi Concilijs depromta, quæ omnia errore facti laborarunt, dum secundam Nicænam Synodum impugnare nituntur.

Q U Æ R E S

AN CULTUS IMAGINIBUS DEBITUS SIT ABSOLUTUS,

AN VERO RELATIVUS?

Adorationem sive Cultum, aliam *absolutam* esse, *respectivam* sive *relativam* aliam, ab initio hujus quæsitum supponimus. Adoratio *absoluta* convenit rei intellectuali, quæ per se honorabilis, atque adorabilis sit: Sic Deus ac Christus cultu Latriæ *absoluto* est adorandus; Undè adoratio *absoluta* illa dicenda est, quâ quis colitur ob perfectionem sive excellentiam sibi intrinsicam. Adoratio autem *relativa* convenit etiâ rebus ratione carentibus, puta Sacris Imaginibus, quæ non propter se, sed propter alium, quem repræsentant, honorantur; Estque illa, quâ quis adoratur, sive colitur propter excellentiam alterius, quam in se repræsentat, aut in ordine ad eam consideratur.

Status itaque præsentis quæsitum in hoc positus est: An cultus, qui Imaginibus exhibetur, in ipsis Imaginibus sistat, an verò ad earum prototypa referatur, scilicet dum Imagines exosculamur, atque coram eis procumbimus, mentis nostræ affectus aliquâ ratione ad ipsas Imagines, an verò ad sola earum prototypa terminetur. His prænotatis, ad quæsitum:

Dico: Cultum Imaginibus exhibitum totum relativum esse, hoc est totum ad earum prototypa terminari.

Probat: Concilium generale septimum, sive 2dum Nicænum Sess: 7. in definitione fidei decernens Imaginibus honorem deberi, naturam quoque talis honoris explicavit, eò quod Iconomachi illum Cultum Idololatriæ ac superstitionis insimularent, dicens: *Imaginis enim honor ad primitivum transit: & qui adorat Imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam.* Concilium pariter Tridentinum Sess: 25. definivit 1mo: Imagines non honorari, quod credatur inesse aliqua in his Divinitas, vel Virtus, propter quam sunt colendæ. Definivit 2do: idè eas honorari, quoniam honos, qui eis exhibetur, ad prototypa refertur. Definivit 3tio: quod per Imagines, quas osculamur, &

coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt. Quid quæso clariùs pro exponimento Catholicorum sententiæ afferri potest, maximè cum illa Concilia ex Instituto hanc rem pertractaverint?

Dices imo: Nicænum alterum Concilium apertè distingvit honorem Imagini delatum ab eo, qui prototypo defertur inquiring: *Qui has contemplantur (Imagines) alacriùs eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium, & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam, non tamèn ad veram Latriam --- quæ solam Divinam naturam decet, impertiendam.* Ergò mens Concilij est, &c.

R. N. *Ant:* Quia honoraria illa adoratio non in alio posita est, quàm in exterioribus honoris signis, quæ Imagini deferuntur, non verò in mentali aliqua reverentia, quâ Imaginem seorsivè à prototypo prosequamur; Cum idem Concilium in Epistola Synodica ad Imperatores pro uno eodemq; sumat adorationem, quæ Imaginibus defertur, & salutationem æternam, quæ illis impenditur dicens: *Et has adorandas, id est salutandas, id ipsum enim est utrumquè.*

Instabis: Imaginum salutatio est signum honoris internî; quo ipsas Imagines prosequimur; alioquin enim illa salutatio mendax foret, quod tamèn absurdum est, Ergò omninò absoluta est.

R. N. *Ant:* Nam externa salutatio est signum internî cultûs, quo mens non ipsas Imagines, sed earum prototypa veneratur; neq; enim hujusmodi salutatio hæret in ipsis Imaginibus, sed ad prototypa refertur; Sic cum ore exosculamur Imagines, mens interno affectu amplectitur prototypa, quandò caput coram Imaginibus se se inclinat, animus non ipsis Imaginibus, sed personis, quæ per eas repræsentantur, se se interiùs submittit, earumq; supernaturalem excellentiam reveretur.

Instabis: Si externa Imaginum salutatio non in ipsis Imaginibus hæreat, sed immediatè ad prototypa referatur, non erat, cùr Iconomachi, Carolinorum Librorum Author, Jonas Aurelinensis, Gallicani Præsules, tantoperè ab ea salutatione abhorruerint, tantoq; conatu illam in Nicænis Patribus superstitionis, & Idololatriæ coarguerint, Ergò &c.

R. Iconomachos illam salutationem rejecisse eò, quod nullas omninò Imagines sivè in Templis, sivè in privatis domibus retinendas esse crederent. Eandem verò Salutationem Gallicanos Præsules in suis Conventibus

tibus superstitionis in Nicænis Patribus coarguisse eò, quod per errorem facti arbitrarentur, illam in mente Nicænorum Patrum fuisse Latriæ signum, quod in ipsis Imaginibus hæreret, seù quo mens significaret, se Latriæ cultum, uni Deo debitum, Imaginum materiei, aut formæ deferre; In eam verò interpretationem maximè hac de causa abierant, quod externa illa Imaginum Salutatio apud ipsos nusquam in usu fuisset.

Dices 2do: Concilium Tridentinum Sess: 25. asserit: Imagines in Templis habendas esse & retinendas, eisquè debitum honorem & venerationem impertiendam. Sed honor debitus alicui rei ad ipsam terminari debet. Ergò Cultus à Catholicis Imaginibus exhibitus absolutus est.

Rf. C. Maj: D. Min: Honor alicui rei debitus, ad ipsam rem terminari debet, si res sit absoluta. *C. Min:* Si res tantum sit alterius signum, *N. Min: & Conseq:* Porro Imagines merò signa sunt, ac proinde quod coràm illis sit, ad eas minimè terminatur. Cæterum Tridentinum Concilium nostram firmare conclusionem, ex verbis illius in probatione relatis meridiano sole sit clariss. Pro majori præsentis Controversiæ elucidatione aliqua subjicienda Corollarij loco supersunt, quæ à Catholicis certò, indubitanterq; tenentur. *1um:* Deo, totiq; Sanctissimæ Triadi, ac cuilibet Divinæ personæ Latriæ cultum deberi, idq; propter supræmam in omnes Creaturas excellentiam. *2dum:* Christum Dominum etià adorandum esse adoratione Latriæ Catholicorum fides est. *3tium:* Eadem adorationis specie colendum esse Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum Christi fidelibus Tridentinum proposuit Concilium Sess: 13. cap: 5. & 6.

4tum: Sanctos cum Christo in Coelis regnantes adorandos seu colendos esse cultu Dulciæ absoluto propter excellentiam Sanctitatis & gloriæ: Beatissimam verò Virginem Mariam Cultu Hyperdulciæ esse adorandam, tum ob perfectissimam, atq; excellentissimam ejus præ cunctis puris Creaturis Sanctitatem, & gloriam, tum ob singularissimam Maternitatis DEI præstantissimamq; dignitatem, quâ verè nominatur, & est Mater DEI & Christi, Catholici tenent omnes. *5tum:* Sacras Reliquias, & Imagines Sanctorum venerari cultu Dulciæ respectivo, Imagines autem Beatissimæ Virginis Mariæ Cultu Hyperdulciæ itidem respectivo, ac tandem Imagines DEI & Christi, item & Sacram Christi Crucem cultu Latriæ respectivo rursum omnes Catholici profitentur. *6tum:* Tandem: Imaginibus defunctorum, qui cum bona Sanctitatis fama è vita decesserant, non

posse apponi aureolas, sivè radios, nequè ipsas in Oratorijs, aut publicis Locis Cultûs & venerationis gratiâ exponi debere, donec à Sede Apostolica Beati declarentur, in confesso est omnium Sanctissimæ Romanæ cõmunions Doctõrum. Ad hanc Sanam & Sanctam Catholicorum doctrinam si perversissimi ævi nostri hetherodoxi furdas aperirent aures, non ità audactèr contrà Orthodoxos blaterarent Viros, nec eos superstitionis & idololatriæ accusarent, dùm illos Sanctis honorem adhibere conspiciunt.

QUÆSTIO QUARTA

UTRUM RELIQUIÆ SANCTORUM POST MORTEM
VENERARI DEBEANT?

Lutherus & Calvinus Sanctorum Reliquijs nimis infensi, eas honorare ac venerari, penitùs (perperam licèt) prohibuerunt; imitantes hoc in errore comprimis Samaritanos & Judæos, qui mortuorum corpora pro immundis habentes, non solùm eorum Reliquias, verùm etiàm vestes, & vasa in eorum domibus reperta detestati sunt.

Pedissequi quoq; hac in parte ijdem perversi homines sunt antiquorum Hæreticorum, Cajanorum nempè, sivè Gnosticorum, Eunomij, Vigilantij, Constantini Copronymi Imperatoris, ac Wiklefistarum, à quibus pestiferam contrà Sacras Reliquias doctrinam sibi in hæreditatem appropriarunt. Contrà hos itaquè:

Dico: Sanctorum Corpora & Reliquias pòst mortem venerandas esse.

Probatur imo: Ipse Deus Optimus Maximus visus est honorem detulisse demortuo corpori Moysis, dùm illud Angelicis manibus sepeliendum curavit, ut patescit Deuteron: cap: ultimo. Ossa quoq; Elisæi Prophetæ honorem à Deo consequuta sunt, dùm maximo cum miraculo ad eorum contactum à mortuis resuscitatum legimus hominem Lib: 4. Reg: cap. 13. Mulier quædam, quæ sanguinis fluxum patiebatur, dùm extremitatem vestis Christi Domini devotè, & debita cùm veneratione tetigit, illicò à morbo sanata est Math: c. 9. Ergò venerandæ sunt Sanctorum Reliquiæ. Hinc est, quod S. Hieronymus Epist: ad Riparium contrà Vigilantiũ ait: *Si non sunt honorandæ Reliquiæ Martyrum, quomodo legimus: Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? Si ossa eorum pollunt contingentes, quomodo*

quomodo *Elisæus mortuus mortuum suscitavit, & dedit vitam corpori, quod juxta Vigilantium jacebat immundum? Ergo omnia castra Iſrâelitici exercitûs, & populi DEI fuere immunda, quia Joseph, & Patriarcharum corpora portabant in solitudine, & ad sanctam terram immundos Cineres pertulerunt? Joseph quoq; qui in typo præcessit Domini Salvatoris, sceleratus fuit, quia tantâ ambitione Jacob in Hebron ossa portavit, ut immundum Patrem, Avô, & Atavo sociaret immundis, & mortuum mortuis copularet.* Ergo Istiusmodi exempla meridianâ Luce clariùs demonstrant, Sanctorum corpora singulari honore fuisse affecta.

Confirmatur: Strophia, & cinguli S. Pauli ad infirmos & ænergumenos deportata, eos pristinæ sanitati restituebant, ut legitur Act: cap. 19. Cur ergo, rogo Vos, hinc occasionem sumere non possumus credendi, Deum velle, ut mortuorum Sanctorum Corpora, & Reliquias honoremus?

Quarè S. Chrysostomus Orat: 31. de Virtutibus dicit: *Qualis virtus erat in umbra Petri, & in veste Pauli ad sanandum infirmos, talis in cineribus Sanctorum ad expellendum dæmones.*

Probatur 2do: Deus maxima consuevit patrare miracula ad Sepulchra Corpora, & Reliquias Christi, & Sanctorum ejus, ut testantur S. Augustinus Lib: 22. de Civit: Dei, cap: 8. S. Hieronymus Lib: contra Vigilantium, S. Ambrosius Serm: 91. de Sanctis Gervasio & Prothasio, & alij plures. Ergo hoc ipso vult Deus, ut Corpora & Reliquiæ Sanctorum venerationi sint apud fideles, dum per ea patrando crebra miracula, honorem hac in re ipsis præstat.

Confirmatur: Christiani, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, Religiosissimi Cultores fuere Sacrarû Reliquiarû, & Corporum Sanctorû, Ergo &c. *Prob: Ant:* Ecclesia Smyrnensis Epistolâ, quam scripsit de Martyrio S. Polycarpi, quod accidit anno Christi 142. ait: *Atq; ita nos demum ossa illius gemmis pretiosissimis cariora, & quovis auro puriora colligentes, ubi decebat condidimus.* Idem ipse S. Polycarpus dum adhuc in vivis agebat, apud Eusebium Lib: 7. Histor: cap: 19. de Cathedra, in qua S. Jacobus Hierosolymis sedit, dixerat: *Ad nostra usq; tempora conservatam Fratres illius Ecclesiæ jam inde à majoribus, magnâ prosequuntur reverentiâ: Satis perspicuè declarantes, qualiter tum antiquiores, tum nostri temporis Christiani Viros Sanctos ob ipsorum erga Deum amorem, debito semper honore venerati sunt, & hæcenus venerantur.* Quid ad hæc perditissimi Protestantes, qui

nos capiunt, ac differijs prosciunt, quod Cathedram S. Petri Romæ veneremur? Longè pluribus momentis hanc veritatem probat Eminentiſſimus Cardinalis Gotti Tom: 16. Quæſt: 7. Nos verò eandem argumentorum ſolutione alteriùs firmare intendimus.

Objicies 1mo: Illud non eſt faciendum, quod poteſt eſſe occaſio erroris, ſed adorare mortuorum Corpora ac Reliquias poteſt eſſe erroris occaſio. Ergò Reliquiæ, & Sanctorum poſt mortem corpora veneranda non ſunt. *Probat: Min:* Adoratio Reliquiarum, & Corporum mortuorum videtur pertinere ad errorem Gentilium, mortuis hominibus honorificentiam impendentium. Ergò &c.

R. C. Maj: N. Min: ad probat: *D. Ant:* Si Reliquiæ & Sanctorum poſt mortem corpora adorarentur cultu Latriæ, *C. Ant:* ſecùs, *N. Ant:* & dico cùm S. Hieronymo in Epift: ad Riparium contrà Vigilantium: Nos non dico Martyrum Reliquias, ſed nèc ſolem, nèc Angelos adoramus, ſcilicèt adoratione Latriæ; honoramus autèm Reliquias Martyrum, ut eum cujus ſunt Martyres, adoremus, honoramus Servos, ut honor Servorum redundet ad Dominum eorum. *Sic ergò* (verba ſunt S. Doctoris) *honorando Reliquias Sanctorum non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum Latriæ mortuis hominibus exhibebant.*

Inſtabis: Sed cultus & veneratio Reliquiarum mater eſt ſuperſtitionis, & Soror idololatriæ. Nulla ergò ſolutio. *Prob: Affumptum.* Reliquiæ ſolent à Catholicis deoſculari, & venerari eàdem veneratione, quâ Ipſe Chriſtus, Ergò &c. *Prob: Ant:* Reliquiæ à Catholicis ponuntur ſupèr altare, & in ſignum adorationis coràm eis, vel Martyrum Sepulchris faces accenduntur, & luminaria. Sed hâc cultûs ſolemnitate colitur Ipſe Chriſtus, nèc majori coli poteſt, Igitur &c.

R. N. Affum: ad probat: *N. Ant:* ad aliam probat: *C. Maj: N. Min:* & dico: Nos Reliquias Martyrum, & aliorum Sanctorum ponere ſupèr altare, & coràm eis faces accendere; non tanquàm Sacrificium ſivè Laudis, ſivè Eucharifticum eis offerentes; hoc enim ſoli Deo offerimus, ſed in ſignum lætitiæ, & in memoriam glorioſi eorum certaminis, gratias Deo agentes, qui proptèr hocce certamen eos gloriâ coronavit; Ignis enim etiàm prophanis in rebus tùm in lætitiæ, tùm in gloriæ ſignum accendi ſolet, ut patet de Imperatoribus ac Imperatricibus Romanis, quibus teſte Herodiano Lib: 1. ſempèr ignis præferebatur. Jam verò Sancti, quorum accenſis

accensis cereis veneramur Reliquias, reverà æternâ gloriâ modò perfruuntur, & regnant cùm Christo, ideoquè ad eorum sepulchra faces & luminaria accenduntur.

Instabis: Concilium Eliberitanum Can: 34. asserit: Cereis ac Luminariibus Sanctorum Spiritus inquietari. Et S. Augustinus Lib: de moribus Ecclesiæ reprehendit Sepulchrorum adoratores. Ergò Sepulchra Sanctorum facibus & luminariibus adorari nullatenùs debent.

R. N. *Consequ:* & quò ad *1mum* attinet dico: Eliberitanum Concilium solùm prohibuisse, nè in die ad Sanctorum Sepulchra in Cæmeterijs accenderentur luminaria; Idq; hac de causa: Quia cùm in die plura luminaria accenderentur, multiquè nimis essent, qui ea accenderant, accendendo impedimento erant & maximo incommodo populo ad orationes congregato, ed quod accendentes quemdam insolitum facerent tumultum, ac propterea nominatum Concilium hanc de medio sustulit consuetudinem, nè hæc impedimento esset animabus Sanctis ad orandum congregatis. Ad *2dum* repono: S. Augustinum Sepulchrorum adoratores eos hoc loci vocare, ac reprehendere, qui, ut ipse putabat, Sacrificium panis, & vini, aliarumquè epularum manibus defunctorum offerebant, eisquè se ipsos ingurgitabant, Religioni hoc deputantes, ut patet legenti textum S. Doctoris. Verùm quid hæc ad nos? Non enim volumus quorumcunq; permiscuè Sepulchra veneranda esse, sed sola Sepulchra Martyrum, & aliorum Sanctorum, idq; non in commensationibus & ebrietatibus, sed in pietate ac devotione, venerando in eis DEUM Martyrum, aliorumquè Sanctorum, eumq; suplicitèr orando, ut nos eorum gloriæ consociare dignetur.

Obicies 2do: Math: cap: 23. dicitur: *Væ vobis scribe & Pharisei hypocritæ, qui ædificatis Sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta justorum.* Ergò cultus Sepulchrorum utcunq; Sanctorum hominum displicet Deo.

R. N. *Consequ:* & dico cùm S. Chrysostomo homil: 74. in Math: *Væ dicit, non quia ædificant, nè quia Patres suos accusant, sed quia sic facientes, quando dictis suis se Patres suos accusare simulant, pejora perpetrant --- Hic autem mentem eorum damnat, quâ ædificabant, quia non in occisorum honorem, sed quasi cædes cum pompa efferentes, & timentes, nè temporum injuriâ dirutis Sepulchris, tanti ausûs memoria, & monumentum interiret; sic Sepulchra construebant, splendida ædificia, quasi trophæum erigentes, ac de illorum facinoribus*

cinoribus gloriantes. Christiani autem erigunt Martyribus monumenta, non de scelere Tyrannorum gloriantes, sed de Martyrum gloria, qui tormenta vicerunt, trophæum agentes.

Deinde Christus Dominus eo loci non arguit Idololatriæ Scribas & Phariseos, quod Sanctorum Prophetarum ornarent Sepulchra, sed reos hipocrisis esse dicit, quod nempe illi talia præstando sive efficiendo, se pios esse populorum oculis ostentabant, cum tamen impietate plenissimi essent.

Obijcies 3tio: DEUS non vult ut Sanctorum Sepulchris ac Reliquijs cultus & veneratio exhibeatur. Ergò &c. *Prob:* *Ant:* Deuter: cap: ult: legimus: Deum abscondisse Sepulchrum Moyfis. Sed hoc non alia de causa Divina fecit potentia, nisi quia noluit Deus, ut illud coleant ac venerarentur Judæi. Ergò &c.

R. N. Ant: ad probat: *C. Maj:* *N. Min:* & dico: Moyfis sepulchrum occultatum à Deo fuisse, nè Judæi videntes se per eum ab Ægypto fuisse tot prodigijs liberatos, & in terram promissionis perductos, crederent se id totum Moyfi & non DEO debere, nevé occasionem fumerent, illum post mortem veluti Deum adorandi; Quod periculum in Judaico populo ad idola gentium propensissimo esse omninò poterat. Huic verò simile periculum de Reliquijs Sanctorū apud Catholicos nullatenus esse potest; Hi enim discernere norunt inter cultum, & adorationem soli Deo debitam, & venerationem, quæ exhibetur Sanctorum Reliquijs. Hinc quia idem Judaicus populus post Babilonicam captivitatem non amplius idola coluit, videmus Deum illustrasse sepulchra Isaiæ, Ezechielis, Hieremiæ, Elisæi, Abdia, & aliorum multis miraculis, & gratum habuisse cultum, qui eorum ossibus exhibebatur.

Obijcies 4to: D. Paulus 2da ad Corinth: capit: 5. ait: *Et si cognovimus secundum Carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Atqui his verbis docet Apostolus, quidquid in Christo carnale fuit, oblivioni esse tradendum, ut in eo secundum Spiritum possidendo totum studium habeamus. Ergò si Christi Corporis Reliquias debemus oblivioni mandare, multò Magis Martyrum, aliorumque Sanctorum.

R. Admissa Maj: *N. Min:* & dico: Non velle Divum Paulum (ut perperam opinatur Calvinus) Christi, carnem oblivioni esse tradendam, & quicquid per Carnem gessit, solumq; de Spiritu, ac ejus Divinitate esse à nobis cogitandum, ut omnis de humanitate ipsius morte, & passione memoria

moria aboleatur; cùm nihil in D. Paulo frequentius, quàm Christi passio, mors, & crux occurrat. Sed mentem Divi Pauli eam esse, quam 7ma Synodus simili Iconomachorum Act: 6. respondens objectioni, exposuit, nimirum: Per carnem intelligi mortalitatem & passibilitatem, ità ut sensus sit: Si cognovimus aliquandò Christum mortalem, & passibilem, nunc non novimus, nisi immortalem, & impassibilem. Ità etià hunc textum exponunt Sancti Ecclesiæ Patres, quos intèr D. Chrysostomus Homil: 11. in 2dam ad Corinth:

Instabis: Idem Apostolus ad Coloffen: cap: 2. videtur rejicere omnem arbitrarium cultum, qui non sit secundum Christum. Sed talis est cultus Reliquiarum, Angelorum, & similium. Ergò restat difficultas.

R. D. *Maj:* Omnem omninò cultum, N. *Maj:* Cultum superstitiosum ex falsa natum Religione, C. *Maj:* Porro Sacrarum Reliquiarum cultus superstitiosus non est, nec voluntarius, & ab hominibus excogitatus, sed à DEO inspiratus, & in Sacris Scripturis approbatus, ut patet de Christi Domini glorioso Sepulchro, ejusq; vestis fibria, de umbra D. Petri, sudario, & semicinctorio S. Pauli, quorù venerationem miraculis Deus comprobavit.

Objicies 5to: In tumulis, qui dicuntur Sanctorum, nèc animæ, imò nèc Corpora Sanctorum sunt, sed soli cineres. Ergò immerito venerantur. *Deindè* Nonnisi imprudentèr talis res veneratur, quæ nèc sentit, nèc intelligit. Sed hujusmodi sunt Reliquiæ Sanctorum. Ergò &c.

R. Ad 1mum: C. *Ant:* N. *Conseq:* Nam licèt imprimis in Christi Domini Sepulchro, nèc Corpus ejus sit, nèc anima, tamèn illud veneratione dignum est, hâc ratione: quia Christi Corpus inibi triduo jacuit, ità in tumulis Martyrum memoriam eorum martyrij honoramus. *Deindè* In Sepulchris Martyrum reperitur altera ipsorum substantiæ pars, illa nempè ipsa materia, quam Spiritus Sanctorum animarunt, quam propterea venerari nullum inconveniens est. Ad 2dum: D. *Maj:* Res, quæ nèc sentit, nèc intelligit nonnisi imprudentèr veneratur proptèr se ipsam. C. *Maj:* Proptèr aliam rationem. N. *Maj:* Et dico: Non veneramur Corpora, & Reliquias Sanctorum mortuorum proptèr se ipsa, quæ nèc sentiunt, nèc intelligunt, sed proptèr intelligentes & Sanctas eorum animas, cùm quibus erant conjuncta, dùm in hoc mundo agerent, & cùm quibus rursùm unientur pòst generalem omnium resurrectionem. Ad hæc: Veneramur Corpora, & Reliquias Sanctorum proptèr Ipsum Deum, cui illi in vivis agendo fidelitèr servierunt.

Instabis: Si hâc ratione Corpora & Reliquias Sanctorum venerari oportet, quia hæc olim animæ Sanctæ conjungebantur; Similitèr si hâc ratione Crux Christi esset veneranda, quia Corpus illius tetigerat, jam eâ ipsâ ratione Asina, cui Christus insidens Jerosolymam intravit, adorari deberet. Sed hoc postremum absurdum est, Errò & primum.

R. N. Sequelam Maj: Idèò enim Corpora Sanctorum unita olim cùm animabus Sanctis, vestes similitèr tactas à Sanctorum Corporibus, & Christi Crucem, in qua ejus Corpus pendit, venerari oportet, quia exindè nullum sequitur inconveniens; Jam verò venerari & adorare Asinam inconveniens maximum esset. *Deindè.* Idèò pari ratione Asina illa, & Crux Christi adorari non debent, quia Crux maximo honori & excellentiæ Christo fuit, in qua devicit inferorum potestates, non sic verò Asina. Quâ ratione etiâ carnificum manus Christi corpus verberantium adorari non debent. Neq; dicas: Christum Asinæ insidentem, cum maximo honore à pueris Hebræorum salutatum fuisse. Enim verò id non motivo Asinæ factum est, sed longè aliâ ratione.

Dices: Ipsa Crux extitit Christo summo dolori, summæq; ignominiæ, veluti ignominiosissimum patibulum. Ergò adorari nullatenus debet.

R. N. Conseq: Licèt enim tempore mortis Christi Crux ignominiæ esset signum, eadem tamèn postea summo honori Christo Domino fuit, summoquè nobis emolumento, ideoq; hoc titulo à nobis adorari debet.

Objicies 6to: Maxima Reliquiarum pars supposititia est. Ergò de omnibus dubitandum est, adeoq; &c.

R. D. Ant: Quæ publicè in Ecclesijs venerantur. *N. Ant:* Secùs omitto *Ant:* Falsum itaque est Reliquias, quæ publicè in Ecclesijs exponuntur, supposititias esse; Sempèr enim Ecclesia sollicitè curavit, nè hac in re aliquæ fierent fraudes, & præcipuè post 4ti Lateranensis Concilij Decretum c. 63. latum, quo seriò cavetur, nè de novo inventas Reliquias quisquàm publicè venerari præsumat, nisi priùs autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ; Et post Decretum Tridentini Concilij Sess: 15. quo similitèr vetatur, nè Reliquiæ publicè exponantur, nisi recognoscante & approbante Episcopo, etsi dubium facto examine non tollatur, præcipitur Apostolicam sedem consulendam esse.

Instabis: S. Augustinus Lib: de Opere Monachorum cap: 28. cùm dixisset: Quosdam sub Monachorum habitu Reliquias Martyrum circumferre,

ferre, & venditare, addit: *Si tamèn Martyrum.* Ergò si jàm tunc temporis imposturæ cæperint, quid modo fieri credendum est?

R. C. Ant: N. Confeg: & dico: S. Augustinum meritò dubitasse, an illæ Reliquiæ verè essent Martyris, cùm illas privati homines, sub Monachorum habitu fortè eumentito, & quæstûs gratiâ circumferrent. Nos verò non de his agimus Reliquijs, quæ hâc etiàm ætate à vagis & peregrinis circumferuntur, ac venditantur hominibus, sed de illis, quæ publicè in Templis conservantur publicâ autoritate recognitæ.

Objicies ultimo: Eadem corpora ejusdem uniusq; Sancti, sive eadem ejusdem Corporis membra diversis in locis à Catholicis venerantur, Ergò cum idem Sanctus duo corpora non habuerit, alterum horum supposititium & falsum esse dicendum erit.

R. N. Ant: Falsum siquidem est, plura corpora, vel capita, vel cætera membra ejusdem Sancti in diversis Locis nos venerari, si id de toto Corpore, aut capite, aliòvè membro intelligatur, sed nonnisi verùm erit, si de corporis parte, aut capitis, alteriusvè membri sumatur; Cùm enim populorum pietas ergà Martyres, aliosq; Sanctos exardesceret, & cùm singuli exoptarent fideles obtinere spolia eorundem, ut devotioni singulorum fieret satis, necessè fuit Corpora Sanctorum, vel corporum partes dividere, ac inter eos distribuere. Ex quo postea in vulgi imperitia natum est, corpus, vel caput ejusdem Martyris hic, & alibi asservari, cùm tamèn hoc alitèr intelligi non debeat, nisi sumptâ parte pro toto. Hinc S. Basilii Oratione de 40. Martyribus ait: *Non uno in loco se se clausurunt, sed multis in locis hospitio recepti, multorum Patrias ornaverunt.* Et tamèn illi quadraginta Martyres toti non erant in Varijs Urbibus, sed quælibet Civitas partem solum eorum habebat. Undè etiàm Theodoretus Lib: 8. de Martyribus testatur: Martyrum Corpora rarò inveniri integra in uno aliquo monumento, sed esse divisa & distributa in varijs Locis, singulis tutelam Martyris expetentibus.

Deindè: Contingere potuit, ut ex nominis æquivocatione alicujus Sancti Corpus credatur esse in pluribus Locis, quia nempe esse potuit Corpus, vel pars Corporis alterius Sancti eodem nomine nuncupati; Constat siquidem ex Martyrologijs Græcorum, & ex Latinorum Martyrologijs, plures Martyres, & Sanctos sub eodem legi nomine.

Quodsi tandèm Adversarij ex aliquibus historiis aliqua hujusce rei producant exempla. Sciant hujusmodi historiolas falsas esse, & Catholicam Ecclesiam continuò invigilare advertant, ut exploratâ rei veritate, quod certum est prædicetur, quod verò falsum, taceatur.

DISSERTATIO THEOLOGICA

DE SYMBOLIS CATHOLICÆ FIDEI.

Symboli nomen origine Græcum est, duo obtinens significata. *1mo*: Enim significat collationem plurium simul, adeoque componitur ex Græco *Syn*, quod idem est, ac *simul*, & *balto*, id est *mitto*, *jacio*. *2do*:

Signum vel tesseram denotat, quæ datur militibus, ut se se invicem cognoscant, & ab hostibus discernant. Utrâq; hâc ratione Symboli nomen usurpatur ab Ecclesia, ad significandam brevem summulam, sive fidei regulam ex varijs credendarû rerum articulis collectam, cujus publicâ professione veluti signo sive tesserâ fideles ab infidelibus distinguuntur.

Tria communiter à Theologis enumerantur Symbola (seu veriùs tres ejusdem fidei explicationes) *1mum*: Est Symbolum Apostolorum, quod ab Apostolis compositum est priusquàm in varias Provincias dividerentur, ut per illud Christiani à non Christianis dignosci possint, & ut per eandem eorundemq; credendorum professionem veluti in unum colligaretur. *2dum*: Nicænum dicitur, quod majori ex parte ordinatum fuit in Concilio Nicæno imò, ut fideles magis explicite profiterentur aliquos fidei articulos ab Hæreticis impugnatos, & præsertim Verbi Divinitatem, quam Arius negare ausus est. *3tum*: Constantinopolitanum, in quo Nicæno Symbolo contrâ Macedonium, aliosq; Divinitatem Spiritûs Sancti impugnantes, pòst illa Verba: *Et in Spiritum Sanctum* additur: *Dominum, & vivificantem, qui cùm Patre, Filioquè simul adoratur, & conglorificatur, qui loquutus est per Prophetas* --- *De Spiritu Sancto ex MARIA Virgine,*

--- Cujus

--- *Cujus Regni non erit finis.* *qum:* Quoq; his nonnulli Theologorum addunt, quod Athanasij dicitur, qui licet auctoritatem condendi Symbolum non haberet, quia tamen illa formula, qua suam fidem professus est, clare nitidèq; præcipuos fidei articulos declarabat, hæc non solum placuit, & à Summis Pontificibus probata fuit, sed insuper ab universa Ecclesia acceptata, atque idè Symboli nomen obtinuit. De his omnibus Symbolis nonnullas in hac Dissertatione proponemus quæstiones.

Quare sit:

QUÆSTIO PRIMA

UTRUM SYMBOLUM QUOD APOSTOLICUM APPELLATUR, REVERA FUERIT AB APOSTOLIS CONDITUM, ET ECCLESIAE CONSIGNATUM?

Symbolum, quod communi voce omnium *Apostolicum* dici solet, non fuisse ab Apostolis conditum arbitrati sunt Laurentius Valla, Erasmus, Brentius, & Calvinus; quæ Sententia ab alijs quoq; eruditjs cæteroquin Viris suum patrocinium susceperant, videlicet: à Gerardo Vossio Diss: 1. de tribus Symbolis, Dupinio in nova Biblioth: Tom: 1. pag: 14. & Authore Anglo Historiæ Symboli Apostolici cap: 1. num: 20. & 21. Innumeri præter hos scriptores, ac ferè omnes Catholici istud Symbolum Apostolis tribuunt, cum quibus:

Dico: Reverà ipsos Apostolos illud Symbolum condidisse, quod sub eorum nomine circumfertur.

Probatur: Sancti Ecclesiæ Patres ab ipso Initio Christi Ecclesiæ non interruptâ traditione istud Symbolum Apostolis tribuunt, Ergò ab Apostolis conditum est. *Pr. Ant:* S. Ireneus Lib: 1. contra hæreses cap: 10. inquit: *Ecclesia enim per universum orbem usq; ad fines terræ seminata, ab Apostolis, & à Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in Deum Patrem Omnipotentem.* Tertulianus Lib: de Præscriptio: hæretic: cap: 37. ait: *In ea regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo tradidit.* Porro Tertulianum Regulæ nomine intellexisse istud, de quo agimus, Symbolum, sit manifestum, imo: Ex Lib: de velandis Virginibus cap: 1. ubi dicit: *Regula fidei una omnino est sola, immobilis inreformabilis, credendi scilicet in unum Deum Omnipotentem, mundi conditorem,*

Et in Filium ejus JESUM Christum, &c. Fit clarum hoc ipsum, 2do: Ex Lib: contrà Praxæam, ubi cap: 2. recitato hoc Symbolo ait: *Hanc regulam ab initio Evangelij decurrissè, quibus autem Authoribus, nisi Apostolis, qui eam à Christo acceperant?* S. Ambrosius Epist: 81. inquit: *Credatur Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit, & servat.* S. Cælestinus 1mus Pp. M. in Epist: ad Nestorium Symbolum istud vocat: *Symbolum ab Apostolis traditum.* Concilium Ephesinum in relatione ad Theodosium Augustum de Nestorij depositione inquit: *Fides initio quidem à Sanctis Apostolis tradita, postea verò à trecentis octodecim Patribus in Metropoli Nicæna exposita.* Rufinus in præfati Expositione Symboli ad Laurentium ait: *Tradunt Majores nostri, quod Apostoli discessuri abinvicem, normam sibi prius futuræ prædicationis in commune constituerunt, nè fortè alij aliò adducti diversum aliquid his, qui ad fidem Christi invitabantur exponerent; Omnes igitur in uno Concilio, & Spiritu Sancto repleti, breve istud futuræ sibi, ut diximus prædicationis indicium in unum conferendo, quod quod sentiebat unusquisq; componunt, atque hanc credentibus tanquam esse regulam statuunt.* Similia habet S. Hieronymus Epist: aliàs 61. modo 38. S. Leo Serm: 60, qui est 11. de passione Lini cap: 2. & Epist: aliàs 23. modo 27. & plures alij.

Confirmatur: Quamvis etiàm horum Veterum non haberemus testimonia adeò aperta, uti reverà sunt, sufficere tamèn nobis debet ad nostrum probandum intentum continua Ecclesiæ testificatio, quæ semper hoc Symbolum *Apostolorum* nominavit, & ut ab Apostolis conditum tradidit; Nam juxtà regulam S. Augustini Lib: 4. contrà Donatistas cap: 24. *Quod unive sa tenet Ecclesia, nè à Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissime creditur.* Cùm ergò hoc Symbolum semper ab Ecclesia retentum sit, nè à Concilijs institutum legatur, ab Apostolis traditum fuisse certissimè demonstratur.

Nèc refert, quod Adversarij reponere solent: Illud Symbolum *Apostolicum* sive *Apostolorum* à Veteribus nominari, quia continet doctrinam Apostolicâ, sive ab Apostolis traditâ, tamet si Apostolos non habuerit Authores.

Contrà enim est. Si puram doctrinam Apostolicam continet, quàm tamèn non in hanc methodum ipsi Apostoli ordinaverint, quæro quis eam collegit, quis in hanc Summam redegit? Nullum profectò assignabunt Adversarij Pontificem, nullumq; Concilium, quod talia præstiterit. Ergò
cùm

cùm illud Ecclesia semper tenuerit, nec assignari valeat post Apostolorum tempora ejusmodi initium, ab ipsis Apostolis ortum habuisse certò credendum est. His accedit: Etiam cætera alia Symbola doctrinam continere Apostolicam, quis verò ea omnia Apostolica esse hâc ratione affirmabit?

Objicies 1mo: Si hoc Symbolum ab Apostolis concinnatum fuisset, ipsi Apostoli in suis Epistolis, & S. Lucas in Actibus Apostolicis aliquomoddò illud nominassent, nè Catholicam Ecclesiam rem tanti momenti ignorare sinissent; Atqui Apostolorum nemo, imò nec S. Lucas talis Symboli meminerunt, Ergò illud non est conditum ab Apostolis.

R. N. *Maj:* Multa enim alia sunt ab Apostolis facta, quorum nec S. Lucas, nec ullus Apostolorum meminit; Quare hujusmodi negativum argumentum nullum negotium Catholicis faceffit. Vel si hæc non arripuerint, D. *Naj:* Apostoli, & S. Lucas talis Symboli meminissent, si scripto traditum esset ab Apostolis. C. *Maj:* Si pertineret solum ad Traditiones non scriptas, N. *Maj:* Porro illud Symbolum non scripto ab Apostolis consignatum est, sed fidelium memoriæ commendatum, fidem faciente S. Hieronymo Epist. 61. ad Pamachium dicente: *Symbolum fidei & spei nostræ, quod ab Apostolis est traditum, non scribitur in carta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.* Idem fatetur Rufinus in expositione Symboli, & S. Petrus Chrysologus Serm. 62. Mirum ergò esse non debet, quod Apostoli, & S. Lucas de illo Symbolo nè verbum habent. Addo S. Lucam teste S. Hieronymo multa Hystorographi licentiâ prætermisisse; nè enim Evangelij à se conscripti meminit, & tamèn indè inferri non potest, Evangelium à S. Luca conscriptum non esse.

Objicies 2do: Si illud Symbolum ab Apostolis editum esset, pars Canonice Scripturæ censeretur deberet. Atqui nullus Patrum dùm Scripturarum Canonem refert, illud Symbolum in eo reposuit; Ergò Apostolos Autores non habet.

R. N. *Maj:* Nam Scriptura Canonica ideò talis dicitur, quia Scriptura tradita est, vel jussa est tradi. Symbolum verò, de quo disputamus, nè scripto Apostoli tradiderunt, sed vivâ voce, nè in carta scribi mandarunt, sed penès Ecclesiam reliquerunt, ut veluti de manu in manum transfiret. Ità sentiunt S. Cyrillus Cathedesi 5. quæ est de fide & Symbolo, ubi etiàm scribit: Nè ipsis Catechumenis quædam fidei mysteria solita fuisse tradi, Rufinus loco citato dicens *Id circò deniq; hæc non scribi in cartis & membranis,*

membranis, sed retineri cordibus tradiderunt, ut certum esset neminem hac ex lectione, quæ intervenire ad infideles potest, sed ex Apostolorum traditione didicisse sufficere. His consentit S. Augustinus Serm: 12. & cap: 24. ubi agit ex professo de traditione Symboli, & vetat, nè scripto tradatur.

Objicies 3tio: Symbolum non erat necessarium fidelibus, nisi ut se Hæreticis opponerent, & contrà ipsorum errores munirentur. Atqui Apostolorū temporib9 nulli erant Hæretici, Ergò nulla fuit Symboli necessitas.

R. N. *Min:* Nam eò temporis Symoniani, Corinthiani, & Ebbionitæ grassabantur, imò intèr ipsos fideles, ut S. Paulus in suis Epistolis testatur, falsi apparebant Seductores, falsi Prophetæ, & falsi Fratres, multiq; ex circumcissione Judæi simulabant se esse Christi Apostolos, & lucri alicujus, vel ventris gratiâ, ut ait Rufinus, ad prædicandum proficiscabantur, nominantes quidè̃m Christum, sed non integris traditionum lineis nuntiantes. Idcirco istud Symbolum proposuere Apostoli, per quod agnosceretur is, qui Christum verè secundum Apostolicas regulas prædicaret. Cæterum dato etiã nullos fuisse hæreticos Apostolorum temporibus, adhuc fidei & Ecclesiæ pro tempore futuro debebant Apostoli per Symbolum consulere, & providere.

Objicies 4to: Non conveniunt Sancti Ecclesiæ Patres in assignanda ratione, quæ Apostolos impulit, ut tale Symbolum ederent. Discrepant etiã in tempore, quo illud Symbolum editum est. Igitur non est ab Apostolis editum.

R. N. *Consequ:* Cùm rationes diversæ, quæ à SS. Ecclesiæ Patribus adducuntur, nullatenus intèr se pugnent, & Apostoli varias potuerunt rationes habere illius Symboli condendi, nihil officit nostræ Thesi, etsi Patres in assignanda prætensa ratione non conveniant, sicut nec refert ad ejusdem rei veritatem quidquàm, quo tempore illud Apostoli ediderint. Communior tamèn & probabilior Sententia Baronij est, Apostolos scilicet priusquàm in Gentes didicerent, illud Symbolum edidisse, & quidè̃m simul convenientes, cui Sententiæ favet S. Isidorus Lib: 2. de Ecclesiasticis Officijs dicens: *Discessuri ergò abinvicem normam sibi prius futuræ prædicationis in commune constituunt.* Et Rufinus non semel laudatus huic Sententiæ haud dissentit inquiens: *Discessuri ergò ad prædicandum, ut diximus, istud unanimittatis & fidei suæ indicium Apostoli posuere.* Hoc verò accidit anno Xsti 44. Claudij 2. à Christi passione 18. Ex his verò apparet

apparet Apostolos in edendo Symbolo hunc præ oculis habuisse finem, ut nempè in fide uniformitatē statuerent, nè fortè alijs ab alio abducti diversum aliquid his, qui ad fidem Christi invitabantur exponerent, nec non ut relinquerent signū sive tesseram, quā veri fideles à falsis distinguerentur.

Obijcies 5to: Si ab Apostolis Symbolum, de quo nobis est quæstio, fuisset compositum ijs sententijs, eo ordine, atq; illis verbis, quibus nunc in Ecclesia recitatur, jam non his verbis in hac Ecclesia, alijs in alia, imò hic longè pluribus, alibi verò multò paucioribus constitisset. Atqui varijs in Ecclesijs varia cernere est Symbola; In Romano Symbolo siquidè habetur: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem Cæli & terræ*, In Orientali Ecclesia eidem Symbolo additur vox *Unum*, In Aquilejensi pòst Omnipotentem subditur: *Invisibilem, & impassibilem*. In tertio Symboli Articulo Romana dicit Ecclesia: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex MARIA Virgine*. Aquilejensis verò Ecclesia habet: *Qui natus est de Spiritu Sancto ex MARIA Virgine*. In Hierosolymitanæ Ecclesiæ Symbolo hæc duntaxat habentur verba: *Incarnatum, & hominem factum*, Ut constat ex S. Cyrillo Hierosolym: *Cathechesi 12.* atque eadem diversitas habetur in Articulo 4to, 9no, & 11mo. Ergò Symbolum istud non est ab Apostolis compositum ijs Sententijs, eo ordine, & istis verbis, quibus nunc in Ecclesia recitatur, ac proindè estò Catholicam doctrinam contineat, ab Apostolis tamèn concinnatum non est.

R. D. Min: Si in omnibus Ecclesijs æquè esset integrum, ac intemperatum, *C. Maj:* Si in alijs Ecclesijs quædam adjecta sint, vel prætermiſſa, *N. Maj:* Porrò in sola Romana Ecclesia Apostolicum Symbolum eo ordine, ijsquè planè verbis, ac sententijs recitatur, quò ab Apostolis traditum est, in alijs verò Ecclesijs interdum aliqua sunt adjecta majoris explanationis gratiā, proptèr novas emergentes hæreses, quæ tamèn in alijs Symboli articulis sive capitibus implicitè, virtute, vel etiā æquivalentibus verbis continebantur; Undè ex Symbolo Aquilejensi, vel Orientali colligere non debemus, quid Apostolicum Symbolum in se contineat, sed ex solius Romanæ Ecclesiæ Symbolo, siquidem teste S. Ambrosio Lib: 1. Epist: 7mā ad Syricum: *Ecclesia Romana Symbolum Apostolicum intemperatum semper custodit & servat*. Quod ipsum confirmat etiam Rufinus in expositione Symboli inquit: *Non importunè commonendum puto, quod in diversis Ecclesijs aliqua alijs verbis inveniuntur adjecta, in Ecclesia tamèn*

Urbis Romæ hoc non deprehenditur factum, quod ego propterea esse arbitror, quod nequæ hæresis ulla illic fuisse exordium. Cæterum infra de alijs pertractando Symbolis causa additionis in ipsis manifestè constabit.

Objicies 6to: In illo Symbolo dicitur: *Credo— Sanctam Ecclesiam Catholicam*, hoc est universalem, sed antequàm Apostoli dispergerentur in universum mundum ad prædicandum Evangelium, Ecclesia Christi dici nullatenus potuit Catholica sive universalis, Ergò eò temporis ab Apostolis editum non fuit.

R. Imprimis quis prohibet asserere: Christi Ecclesiam Prophetico Spiritu ab Apostolis *Catholicam* sive universalem potuisse nominare? Cæterum si hoc responsum ad palatum non sit, repono: Hanc vocem *Catholicam* fuisse adjectam Symbolo Apostolorum contra Hæreticos, & Schismaticos; Nam S. Pacianus Epist: 1. ad Symproniam testatur: Apostolorum temporibus consuetudinem non obtinuisse, ut Christiani *Catholici* dicerentur, & Ecclesia *Catholica* nuncuparetur; Quod nusquàm ille Vir Sanctus æquè ac Eruditus scripsisset, si Ecclesiam ab Apostolis *Catholicam* in Symbolo apellatam observasset.

Objicies 7mo: Antè Rufinum quadringenti ferè anni abière, antequàm de Symbolo ab Apostolis condito ab aliquo esset auditum. Imò ipse Rufinus non dicit: *Apostoli*, sed *Qui Symbolum tradiderunt*. Sed his verbis videtur exprimere, incertos fuisse Authores illius Symboli. Deindè Si tale Symbolum Apostolicum esset, cur quæso in Missa non recitatur, sed ejus loco Constantinopolitanum substituitur? Non est ergò omninò certum atq; indubium Symbolum, de quo disputamus, ab Apostolis fuisse conditū.

R. Ad 1um: N. Ant: Nam illud Symbolum ab Apostolis conditum fuisse antè Rufinum, testati sunt Tertulianus, & S. Irenæus, ut notavimus in probatione, undè ipse Rufinus rem non enarrat ex propria Sententia, sed ex traditione Majorum. Dùm verò Rufinus dicit: *Qui Symbolum tradiderunt*, non incertos Symboli inducit Authores, sed hoc relatè ad Apostolos dicit, quorum antea mentionem fecerat, aut ad Discipulos Apostolorum, per quos accepimus Apostolicas Traditiones. Ad 2^{dum} dico: Constantinopolitanū Symbolum non esse aliud ab Apostolico, sed hujus esse explicationem adversus posteriores hæreses, adeoq; meritò in Missa canitur; quanquàm Romana Ecclesia frequentius recitet Apostolicum, tæntem quod in Divinis Officijs, & in privatis precibus quàm sæpissimè.

QUÆRES

Q U Æ R E S,

QUOMODO APOSTOLI ILLUD SYMBOLUM EDIDERUNT?

Nonnulli Catholici recensitos impugnando Protestantes, ita illud Symbolum ab Apostolis in unum collectis editum putant, ut singulos illius Articulos seorsim atque distinctim singuli protulerint Apostoli, Petro videlicet inchoante: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem*, Joanne subjungente: *Creatorem Cæli & terræ*, atq; ita de reliquis ad Mathiam usq; Apostolorum ultimum pronuntiantes: *Vitam æternam Amen*. Verum contra hos: *Dico*: Nullum est invictum fundamentum asserendi: Apostolos ita suum Symbolum edidisse, ut unusquisq; illorum seorsim atque distincte proprium ediderit atque protulerit articulum.

imo: Siquidem talis Sententiæ Vindices nituntur Epistolâ S. Clementis ad Jacobum Fratrem Domini datâ, in qua dicitur: Apostolos Symbolum condidisse, & unumquemq; quod sensit dixisse.

Verum hanc Epistolam S. Clementis non esse consentiunt ferè omnes Criticæ Scientiæ periti, nec esse illam germanam, sed apocrypham palam pronuntio, si ad Jacobum Fratrem Domini, ut præfertur, scripta sit.

Pr. Assumptum: In Epistolâ Divi Petri Obitus mentio fit, sed certissime constat, Divum Petrum nonnisi octennio post Jacobum Fratrem Domini martyrio sublatum esse. Igitur &c. *Deinde* Laudata Epistolæ verba non innuunt: singulas sententias, seu articulos, singulos Apostolos divisim protulisse, sed unumquemque suum suffragium tulisse, in eandem tamèn omnium Articulorum sententiam conspirando.

2do: Contendunt iidem Authores ex Serm: 115. D. Augustini *de tempore* proprium intentum monstrare, in quo singuli Apostoli singulas sententias pronuntiantes referuntur. At nemo ignorat illum Sermonem S. Augustini non esse; Imò cujuscumq; tandem Authoris sit, vitiatum & interpolatum fuisse multis ostendit Natalis Alexander Diss: 11. sæculi 1mi.

3tio: Id ipsum confirmant Suffragiò S. Leonis Magni, dum ait in Epist: 13. ad Pulcheriam Augustam: Symboli confessionem duodecim Apostolorum, totidemque esse signatam sententijs. Sed malo Consilio. Nam

Sanctissimus Pontifex hoc sibi unice vult: Tot nimirum in Symbolo sententias esse, seu Articulos, quot erant Apostoli, non autem singulos seorsim singulas sententias pronuntiasse. Præterquam quod pro-

babiliter emunctæ naris Critici existimant, non advertisse S. Leonem, non fuisse tunc duodecim Apostolos in unum collectos, dùm fuit illud conditum Symbolum, instante scilicèt illorum professione in varias mundi Regiones ad prædicandum Evangelium; Siquidem Jacobus Frater Joannis, cui (nostrâ quidem Sententiâ) perperam adjudicatur Articulus 3tius: *Et in JESUM Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum*, jam martyrio sublatuſ erat, ut constat Act: 12. Paulus etiã, qui tunc duodennarium in Apostolico collegio implebat numerum, Hierosolymis procùl aberat, dùm professionem pararent alij. Probabiliùs itaq; existimandum est: Omnes Apostolos se in commune contulisse, & in eandem cujusquẽ Articuli Spiritu S. dirigente conspirasse Sententiam: Eã fermè ratione: quã Decreta, & Canones in Concilijs disponi solent. Quodsi huic asserto S. Bonaventuram, & multos alios Scriptores opponant. Præstò sunt nobis S. Isidorus Lib: 2. de Ecclesi: Officijs cap: 22. Hingmarus Remensis in Epist: ad Præsbyteros Remensis Parochiæ, & plures alij oppositum sentientes. Si quæ plura circa hoc Symbolum desiderantur, videri possunt in accuratissimis Scriptoribus Hiacynto Serry Disp: 2. Prælect: 1. de Fide, Laurentio Berti Lib: 22. de Theologicis Disciplinis cap: 7. & Gasparo Juvenin Institut: Theologicarum parte 7. Dissert: 4. Art: 3.

QUÆSTIO SECUNDA

AN CHRISTUS REVERA AD INFEROS DESCENDERIT, UT IN SYMBOLO APOSTOLORUM ENUNTIATUR?

ANtequàm præsentem decidamus quæstionem, non nulla, quæ præsentem respiciunt controversiam, tanquàm certa supponenda esse censemus. *Primò*: Quidem Christum Dominum non descendisse ad Inferos secundum Corpus, cùm istud toto eo tempore in Sepulchro jacuerit, quòd ab ejus morte ad resurrectionem usq; fluxit. Hac de causa Concilium Lateranense 4tum ait: *Descendit in anima, resurrexit in carne, ascendit paritèr in utroquẽ.*

Licèt verò secundum animam, non item verò secundum corpus descenderit, totus tamèn Christus Inferos subintrasse dicendus est, quia masculinum genus pertinet ad hypostasim, vel personam, neutrum autèm pertinet

pertinet ad naturam; In morte autem Christi licet Anima fuit separata à Corpore, neutrum tamèn fuit separatum à persona Filij DEI: Et ideo in illo triduo mortis Christi dicendum venit: Totum Christum fuisse in Sepulchro, quia tota Persona Christi fuit ibi per Corpus sibi unitum, & similiter totus fuit in inferno, quia tota persona Christi fuit ibi ratione animæ sibi unitæ, totus etiàm Christus erat ubiquè ratione Divinæ naturæ. Quæ omnia sapientissimè notavit D. Thomas part. 3. q. 52. art. 3.

Illud etiàm supponere hoc loco debemus: Animam Christi descendisse ad Inferos, non utiquè eo motûs genere, quo descendere ac moveri solent corpora, sed illâ motûs notione, quo Angeli, sive aliæ quæcunq; spirituales scientur substantiæ.

Fuerunt porrò Hæreticorum nonnulli, qui illum articulum: *Descendit ad Inferos*, è Symbolo Apostolorum eradere conati sunt. Calvinus in primis suis Catechysmis descensum Christi ad Inferos, depositionem ejus Corporis in Sepulchrum est interpretatus. Idem ipse non sanæ mentis homo Lib: 2. Instit: c. 16. cùm perspexisset suum tale interpretamentum nullo penitus fundamento niti, blasphemare est veritus: Christi animam in Inferis subjisse damnationem, & pænas, quæ dæmonibus, ac reprobis flammis æternis addictis ab irato Deo infliguntur. Alius quidam Hæreticorum recentissimus, teste Estio, ut dictarum interpretationum absurditatem vitaret, descensum Christi ad inferos interpretatur, mortem illius manifestatam esse malis spiritibus, ut quem sæpè audierant promissum mortalibus, eundem jam exhibitum scirent. Nonnulli tandem, quos intèr Durandus est, Christum ad inferos descendisse autumant, non quod ejus anima realem sui præsentiam inferis exhibuerit, sed quod effectum in liberandis ijs, qui apud inferos erant, obtinuerit. Catholica verò Ecclesia, piissima fidelium Mater, & veræ Apostolicæ doctrinæ fidelissima conservatrix semper docuit & docet: Christum Dominum verè secundum animam ad inferos descendisse, ut antiquos Patres, ac cœteros justos, qui ibi captivi detinebantur, liberaret. His adnotatis:

Dico: Christum Dominum verè secundum animam descendisse ad inferos, non ut damnatorum pænas ibi sustineret, sed ut justos, qui illic captivi detinebantur, liberaret. Binas Conclusio obtinet partes, quarum:

Probatur ima: Psal: 15. dicitur: *Non derelinques animam meam in inferno.* Quæ verba Apostolus Acto: c. 2. de Christo interpretatur. Et S. Augustinus

stinus Epist: 99. aliàs, modò 164. cap: 3. ait: *Secundùm Creaturam enim, quam ex quodam tempore suscipiendo, manens Deus homo factus est, hoc est secundùm animam, eum fuisse apud inferos apertè Scriptura declarat, & per Prophetiam præmissa, & per Apostolicum intellectum satis exposita, quò dictum est: Non derelinques animam meam in inferno. Reverà igitur Christus Dominus secundùm animam descendit ad inferos.*

Respondent Hæretici: Ex illis Psalmi verbis non nisi in pravo sensu intellectis, verùm Christi ad inferos probari descensum. Nàm in hebraico hujus loci textu habetur hæc vox *Sheol*, quo dumtaxat significatur *Sepulchrum*. Genesis siquidè cap: 10. dùm legimus: *Deducetis cum dolore canos meos ad inferos*, habetur in hebræo *Sheol*, quod omnes pro *Sepulchro* interpretantur. Hinc & author Libri *Tobith* textum illius Psalmi Græcè reddidit: *Ton Tason*, id est *foveam*, & Scindlerus *terram*. Sensus ergò illorum Psalmi verborum est: *Non derelinques animam meam in Sepulchro*, sive *in fovea*, sive *in terra*. Verùm.

Contrà est: Eà voce *Sheol* utrumq; significari, Sepulchrum videlicèt, atq; infernum demonstrant Viri hebraicæ lingvæ peritissimi. Nàm consentientibus cæteris multis Rabbinis Rabbi Levi ait: *Sheol est venter terræ depressior*. Quem opponimus Authori Libri *Tobith*, & cæteris, si qui simile amplectuntur interpretamentum. Deindè Drusius consentientibus sibi similibus hæreticis ad cap: 37. Gen: scribit: *Sheol tam infernum significat, quàm Sepulchrum*. Quod ipsum affirmat Sixtinus Amama Aben-Ezram reprehendens. Tandèm Supulchri proprium hebraicum nomen est *Cheber*, nèc *Sheol* pro uno usurpatur, cùm in Scripturis appelletur *Sheol infernus deorsum*, adeoq; præter *Sheol*, aut fossam superficiiei terræ proximam, admitti debet quidam locus, sive animorum status depressior.

Probatur 2do eadem pars: S. Petrus 1mâ Epist: cap: 3. ait: *In quo, & ijs, qui in carcere erant, Spiritibus veniens prædicavit*, id est: Eodem Spiritu, quem in Cruce moriens in manus Patris cõmendavit, ut exponunt Viri Eruditi. Divus Paulus ad Ephes: c. 4. ait: *Quod autèm ascendit, quid est, nisi quia & descendit primùm in inferiores partes terræ?* Idem Apostolus ad Collofen: c. 2. *Expolians principatus, & potestates traduxit confidentèr, palàm triumphans illos in semetipso*. Sed hæc Scripturarum testimonia, aliaquè his similia realem Christi ad inferos descensum apertè demonstrant. Igitur &c. Hinc D. Augustinus Epist: aliàs 99. nunc 164. cap: 1.

ad Evodium dixerat: *Quis nisi infidelis negaverit, fuisse apud inferos Christum?*

Probatur altera pars: Christum fuisse in inferis, ut damnatorum pœnas lueret, repugnat summæ ejus Beatitudini, quâ Christi Anima à primo conceptionis momento donata fuit. Repugnat quoq; Divinæ Scripturæ Actor: c. 2. dicenti: Quod Deus *Christum suscitavit à mortuis salutis doloribus inferni, quibus impossibile erat teneri eum.* Solvit ergò Christus dolores, quibus alij tenebantur, & quibus eum ligare voluissent maligni spiritus, sed non potuerunt, non utiq; eos patiendo, sed eos ab illis quos liberavit auferendo, quibus ipsum impossibile erat teneri.

Probatur 2do eadem pars: Christum descendisse ad inferos, ut justos inibi detentos liberaret, plura testantur Scripturarum testimonia. Ergò *Eccl. Pr. Ant:* Psal: 67. dicitur: *Qui educit victos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.* Psal: 106. *Quia contrivit portas æreas, & vides ferreos confregit.* Osee cap: 6. *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus, sciemus, sequemurq; ut cognoscamus Dominum, &c.* Et cap: 13. *De manu fortis liberabo eos, de morte redimam eos, ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne.* Ecclesiastici c. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.*

Hoc ipsum Sancti Ecclesiæ Patres tùm Græci, tùm Latini tradidère, hoc docuit Ephesinum Concilium, hoc plures congruentiæ commonstrant, sicuti doctissimo exaravit calamo Eminentissimus Cardinalis Gotti Quest: 2. §. 2. pag: 11.

Obicies 1mo: Ille articulus: *Descendit ad inferos,* omittitur in Symbolo Nicæno, in Antiocheno, in Sardicensi, in Constantinopolitano, in Symbolo Pelagij, Charisij, Macharij Antiocheni, & in alijs, pluresquæ Patres talem descensum non agnovère, non ergò re verà Christus infernum penetravit; Nàm saltèm Nicænum talem articulum non omisisset, si hoc dogma agnovisset, quippè nihil eo magis valuisset ad refellendum Arium negantem in Christo fuisse animam.

R. Imprimis Descensus Christi ad inferos habetur in Symbolo S. Cyrilli Hierosolymitani Cate:4. ubi legitur: *Passus, crucifixus, sepultus, descendit ad loca inferna;* Floruit verò Cyrillus circa annum 370. Extat id ipsum & in Symbolo S. Epiphaniij, qui paritèr claruit circa annum 390. adeoq; falsum est, Patres nunquàm hoc dogma agnovisse, & in omnibus Symbolis

bolis illud omitti. Quinimò illud etià est in Symbolo Arianorum in Concilio Ariminenfi proposito anno 359. Nàm Arianos intèr erat Secta Lucianistarum; qui animam Christi impugnabant; altera quæ opponebatur Apollinario, Accacianorum nempe, qui animam Christi non denegabant, & utroq; pollice subscribebant. Nicænum verò Symbolum definiens Christi Divinitatem adversus totam Arianorum familiam, apposuit *Omouſion*, nec neceſſe exiſtimavit etià illud addere, quod Ariana Secta admittebat, maximè quia ſi Christi Divinitas eſt eadem ac Patris, gerere non potuit vices animæ, quam triſtitiâ ac dolore affectam teſtatur Scriptura; Quarè dùm Christo tribuitur Divina natura, & vera paſſio, etià illi conceditur anima capax paſſionis, adedq; non malè Ruſinus ait: Deſcenſum Chriſti animæ ad inferos intelligi in præcedentibus verbis: *Mortuus & Sepultus eſt*. His omnibus accedit: Illum articulum: *Deſcendit ad inferos*, poſt Nicænum fortè Concilium (vel quovis tandèm tempore) additum eſſe, ad pleniorẽ Apollinaristarum confutationem, nec negandum omninò eſt Symbolo ab Apoſtolis edito aliquas particulas ſubſtantiam doctrinæ non immutantes poſteriorum hæreſum occasione fuiſſe adjectas, ut etià paulò anteriùs innuimus.

Tandèm Symbolum Nicænum nec expreſſit Sepulturam Chriſti, & Proceſſionem Spiritûs Sancti etià à Filio, licèt dixerit eum procedere à Patre, & tamèn adverſarij credunt Chriſtum fuiſſe Sepultum, & Spiritum Sanctum procedere etià à Filio contrà Græcos fatentur, quia hæc omnia in Scriptura habentur, ergò cùm in Scriptura paritèr legatur Chriſti Deſcenſus ad inferos, non eſt cùr Adverſarij illo negativo argumento talem deſcenſum convellere nitantur.

Objicies 2do: Deſcenſus Chriſti ad inferos popularem credulitatem videtur ſapere, Non eſt ergò dogma fidei. *Pr. Ant:* S. Irenæus ex antiquis Patribus Lib: 4. cap. 39. ait: Chriſtum Spiritibus in inferno degentibus Evangelium prædiſſe, & remiſſiſſe peccata. Hennis Lib: 3. addit: Adminiſtraſſe etià iſtis baptiſmum; Imò & D. Petrus Epift: 1. cap: 3. ait: *His, qui in Carcere erant, Spiritibus veniens prædicavit.* Sed hæc omnia vero ſimilia non ſunt. Igitur &c.

R. N. Ant: ad probationem, *C. Maj:* N. *Min:* Si enim dixeris: Chriſtum poſt mortem prædiſſe incredulis Spiritibus, ad eorum increpationem, aut ijs, qui in purgatorio carcere detinebantur, lætum adventûs ſui in mundum,

mundum, & resurrectionis post mortem attulisse nuntium, quod D. Damascenus, alijq; Patres testantur, jam nulla horum, quæ in argumento asseruntur, inverisimilitudo erit, nullaquæ in textu D. Petri difficultas, quem reverà in tali sensu S. Irenæus, Cyrillus Alexandrinus, Hermas, & plures fortè ex antiquioribus intellexerunt; Quibus accedit Theodorus Abacura Opusculo 17. Catholicus & ipse Scriptor, ubi ait: Sanctos credentes advenienti Christo ad inferos, baptizatos aquâ, quæ ex Divino profluxit latere, in elementum resolutâ. Hæc contrâ primam partem propositæ & defensatæ Thesıs Adversarij objectare solent.

Objicies 3tio cum Calvino contrâ alteram præsertim partem: Christus, ut legimus Isaiæ 53. Langviores nostros tulit, & peccata nostra portavit, suscipiendo in se poenas, quæ pro illis debentur, Ergò etiâ debuit suscipere in se, & pati illos cruciatus, quibus in alia vita homo pro peccato punitur; Tali siquidè pacto plenior fieret satisfactio.

R. N. *Conseq:* Etenim quandò aliquis se exhibet voluntariè Sponsorem satisfaciendo pro peccato alterius, & pænam pro illius peccato debitam in se suscipiendo, non est necesse, ut omnem pænam ejus peccato debitam in se suscipiat, illam verò præsertim, quæ maximam in se contineat indecentiam, sed sufficit ut talem in se suscipiat poenam, quâ reddat æquivalens poenæ pro peccato debitæ: Sic *vg:* ut aliquis satisfaciatur pro poena, cui debetur suspendium, non requiritur utiq; ut ipse suspendij poenam patiat. Cum itaq; Christus Dominus verus Deus suscipiendo in se humanæ naturæ poenalitates usq; ad mortem, easq; suæ Divinæ Personæ dignitate valorando (ut dici solet) tantam exhibuerit æterno Patri satisfactionem, quæ quamcunq; poenam peccato debitam, etiâ æternam & infinitam superexcederet, iniquum omninò fuisset illum ulteriori poenæ in satisfactionem subicere.

Instabis: Christus Dominus dicitur descendisse de Cælo suscipiendo in se humanæ naturæ poenalitates in hac vita, Ergò etiâ dici debet descendisse ad inferos suscipiendo in se inferorum poenas.

R. N. *Conseq:* Et paritatem. Quia inferorum poenæ proprio peccato unicè debitæ sunt, nec Christi Domini personæ convenire unquam potuerunt, quia hic etsi peccatorum personam gereret, non tamèn culpam, utpotè cujus anima essentiali fruens Beatitudine, à DEO Patre per damnatorum cruciatus separari non poterat; Tota itaq; discriminis ratio

in hoc poni debet: Quod pœnalitates humanæ, quas Christus in hac vita perfererat, non separabant eum ab essentiali sua beatitudine, sicuti præstitissent inferorum pœnæ, si eas subisset.

Instabis: Christus Dominus in Cruce positus exclamavit dicens: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Sed hoc non alia de causa, nisi quod eo temporis omnes cruciatus, quibus in inferno torquentur damnati, in ipsum irruerint. Igitur &c.

R. N. *Min:* Hæc enim Christus in Cruce positus dixit, non quod reverà ab æternò Patre fuerit derelictus, cùm quo unam eandemque naturæ substantiam sempèr retinet, sed ad demonstrandam veram suam humanitatem, quæ nisi Divinitate sibi unita fuisset adjuta, nequaquam tantos dolores, pœnas, & acerbissimam omnium agoniam valuisset sufferre.

Objicies 4to: Idèò Christus descendisset ad inferos, ut indè erueret vesteres Justos, qui antè passionem Christi in Limbo detinebantur. Sed hoc vel est falsum, vel non probat Christi realem ad inferos descensum. Igitur &c. Pr. *Min:* quò ad *unam partem:* Viam salutis fuisse antiquis Justis clausam nullo scripturæ Divinæ testimoniò comprobari potest; Imò eorum intemeratæ justitiæ injuriosum est. Ergò &c. Pr. *Min:* quò ad *alteram partem:* Absquè eo, quod in infernum realiter Christus descenderet, poterat per manifestationem suæ mortis, ac Divinam virtutem Justos apud inferos detentos indè liberare. Ergò &c.

R. C. *Maj:* N. *Min:* Quò ad utramq; partem, ad probationem prioris partis, N. *Ant:* Æquè quò ad utramq; partem. Nam imprimis Apostolus ad Hebræ: cap: 9. ait: *Nondum propalata erat Sanctorum via,* Quæ fuso dumtaxat Christi sanguine propalari debeat docente Sancto Thoma, cùm cæteris Sanctissimis Ecclesiæ Patribus. Undè idem D. Paulus ad Hebræ: cap: 11. recensitis antiquis Patribus, qui per fidem Justitiæ opera fecerunt, concludit: *Et hi Omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, DEO pro nobis melius aliquid providente;* Id est non acceperunt repromissionem gloriæ usquè ad Christum, ut exponit D. Thomas. Hac ratione D. Paulus ad Ephes: capit: 4. de Christo ait: *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem.* Nonnisi ergò obcæcati Calvinistæ in depravatis eorum Biblijs nullum vident testimonium Divinæ Scripturæ ad ostendendum Coelorum Regnū antè Christi adventum omnibus utcunq; Justis fuisse reclusum. Sed nequè injuriosum hoc censi debet Justitiæ antiquo-

antiquorum Patrum. Nam ejectione Adamo propter peccatum ex Paradiso, toti humano generi iustissime præclusus mansit aditus ad Coeleste Regnum, cum omnes posterius ejus perverſæ voluntati conſenſiſſe ſupponantur.

Ad alteram probationem prioris argumenti dico: Poterat equidem Chriſtus Dominus Divinâ virtute per ſolam ſuæ mortis manifeſtationem Juſtos in inferis detentos liberare, ſed ita reverà non fecit, nec ita eum feciſſe facile oſtenditur. Si enim eo tantum ſenſu Chriſtus deſcendit ad inferos, quia ejus mors inferis manifeſtata eſt, quomodo ergo Chriſtus ab inferis reductus dicitur Pſal: 29. *Eduxiſti ab inferno Deus animam meam?* Nunquid notitia mortis ejus, & virtus paſſionis apud inferos ceſſavit, & non potius manet, ac operatur uſq; ad hodiernum diem? Cum ergo dictum non ſit Pſal: 15. *Non derelinques mei notitiam, vel virtutem in inferno, ſed animam meam,* jam clarum eſt, Chriſtum non ſecundum manifeſtationem & virtutem tantum, ſed ſecundum animæ præſentiam ad inferos deſcendiſſe.

Collige: Malo conſilio Calviniſtas realem Chriſti ad inferos deſcenſum inſiciari ex eo, quod Pſal: 67. dicatur: *Qui educit vincitos in fortitudine, ſimilitèr eos, qui exaſperant, qui habitant in Sepulchris,* & perverſè ſatis ex hoc teſtimonio inferre: Inferos; ad quos Chriſtus deſcendit, pro illius Sepulchro accipi debere. Etenim Chriſti ad inferos deſcenſus his verbis Ecceſiaſtici cap: 24. deſcribitur, atq; prænuntiatur: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.* Sepulchrum porro Chriſti non erat in inferioribus partibus terræ, neq; erant in eo alij dormientes, quia ut habetur Luc: cap: 23. Joſeph ab Arimathæa poſuit Corpus JESU in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

Manet itaq; inconcuſſum Catholicum dogma: Chriſtum Dominum reverà ſecundum realem præſentiam animæ deſcendiſſe ad inferos, & illis, qui in purgatorio detinebantur, ſpem conſequendæ gloriæ dediſſe, Sanctis verò Patribus, qui pro ſolo Originali peccato detinebantur in inferno loco lumen æternæ gloriæ infuſiſſe. Non deſcendiſſe verò in infernum damnatorum ſecundum eandem realem præſentiam ſed ſolum ſecundum effectum, non quo eos à damnatione liberaret, ſed quo eos de ſua incredulitate confutaret, dando videlicet per modum cujuſdam revelationis eis intelligere, quàm juſtè ſint damnati, & quanta ſit gloria Chriſti, in quem credere renuerunt, quàm: felix Beatarum animarum ſtatus, quæ

jā ab inferno (sed non damnatorum) per ipsum erant liberandæ. Ex quibus sequebatur in damnatis singularis dolor ob triumphum Christi, & Sanctorum felicitatem. Sed ab his ulterius pertractandis protinus abstineo, nè oratio præter suum intentum aliò se vertat.

QUÆSTIO TERTIA

UTRUM IN CONCILIO NICÆNO RECTE SYMBOLO FUERIT
ADDITA VOX *OMOUSION*?

T Ribus prioribus Ecclesiæ sæculis ubiq; gentium solum Apostolorum Symbolū usui consecratum erat, quarto verò sæculo Arij impietate Ecclesiam invadente, impio blasphemantis ore: Dei Verbum non esse Deum, sed Creaturam, factam quidem antè omnes alias, sed tamèn ut alias ex nihiloeductas, adeoq; fuisse tempus, quandò Dei verbum non fuit.

Patres 318. Nicææ in Bithynia congregati circa annum Christi 325. existimarunt aliud Symbolum condere, in quo expressius, quàm in Apostolico Verbi Divinitas declararetur, qua de causa in illo Symbolo dixerunt: Verbum sive Filium DEI esse *Omousion*, id est consubstantialiẽ Patri, atque cum eo esse ejusdem omninò æternæ naturæ.

Circà quod illud animadvertendum venit: *Omousios* vocem compositam esse, ex *Omau simul*, & *usia* substantia. Vis adverbij *Omoù simul* alia non est, quàm significare ambo eandem rem esse: ut cum dicitur: *Omoeidis ejusdem speciei*, *Omonimos ejusdem nominis*, aut verò significare rem esse simul: ut cum ajo: *Omoklikis simul una ætate*, *Omotrophos simul nutritus*: *Usia* autem idem exprimere, ac *natura*, *substantia*, *essentia*, ab *on usa*, id est *ens* participium verbi *eimi*, id est sum. His prænotatis:

Dico: Vocabulum *Omousion* ritè, atq; oportune à Sacrosancto Nicæno Concilio adversus hæresim Arianam fuisse receptum, Symbolo additum, & consecratum.

Probatur: Patres Nicæni illā voce in Symbolo meritò usi sunt, ac opportunè, quæ aptissima erat ad damnandam Arianorum hæresim, & ad stabiliendam Catholicam fidem de verbi Divinitate, atqui vox *Omousion* erat hujusmodi. Ergò *Ec. Pr. Min: imo*: Ariani docebant, an veriùs blasphemabant, verbum ex non extantibus factum esse, fuisse tempus, quo illud

illud non esset, ipsum esse creaturam, licet aliquo sensu à cæteris creaturis dissimilem. Sed ad tales errores profligandos aptissima erat vox *Omouision*, quippè quæ significat, verbum esse unius ejusdemq; cum Patre substantiæ seu essentia. Atqui eo ipso quod verbum unius ac ejusdem substantiæ cum Patre est, factum non fuit ex non extantibus, nec præsupponitur tempus, quo non fuerit, nec ullâ ratione potest dici creatura. Igitur &c.

Prob: 2do eadem Minor: Catholici docebant, verbum esse ex substantia Patris, esse verè, ac propriè Deum, genitum, non factum. Sed vox *Omouision* ea omnia significat, Ergò &c. *Min:* patet. Qui enim unam habet essentiam cum Patre, verè ac propriè Deus est, sicut ipse Pater.

Confirmatur clariùs hoc ipsum argumenti genus: Duo impiè Ariani asserbant, & Filium ex nihilo esse, & aliquandò cum Patre non fuisse, quæ duo Arianæ perfidiæ monstrosa capita à Sacrosancto Nicænorū Patrum Concilio damnanda ex professio erant. Sed per vocem *Omouision* utrumq; horum condemnatur, Vocabulum ergò istud ritè & opportunè fuit usurpatum. Pr. *Min:* Ex notatis *Omouision* aut significat esse ambo eandem rem, eandemq; substantiam, aut in eadem substantia esse simul. Sed si Filius est *Omouision* priori significatione, non est productus ex non extantibus, benè verò ex Patris substantia, adeoq; refellitur Arius dicens: *Ex nihilo Filius*. Si verò altero sensu accipias *Omouision*, Ergò nunquàm fuit Pater in sua essentia absq; Filio, adeoq; mentitur Arius asserens: *Fuit aliquandò, quândo non fuit*. Hæc ergò voce *Tiù Omouision* confoditur blasphemia Arianorū.

Deindè: Profitetur Catholica Fides non tantum Filium esse à Patre, sed etiàm esse Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; Siquidem esse à Deo competit etiàm Creaturis à Deo utiquè factis, esse autem Deum de Deo significat produci à Patre, & unius esse cum illo substantiæ. Sed esse Deum de Deo, est esse *Omouision*. Ergò ut exprimat Filium non esse à Patre, quomodo ab illo sunt Creaturæ, sed unam habere cum Patre naturam, aptissimum est vocabulum *Tiù Omouision*.

Tandem: Fuerunt Nicæni Concilij temporibus, qui asseruerant: Filium similem substantiam habere cum Patre, adeoq; Filium non *Omouision*, sed *Omiusion* appellavere, contra quos asserendum est: Filium *eandem* esse cum Patre, & *simul* substantiam, quod per *Omouision* rectissimè exprimitur. Ergò ista vox adversus eos, qui Filium similem substantiâ Patri dicunt, & negant esse consubstantialem, rectè atq; utilitèr pronuntiatur. Neq;

Neq; est necesse Sanctorum, de hoc ipso vocabulo testimonia producere, quippè horum omnium una vox est: Ijs tantùm *Omouſion* displicere, qui Filium Patri confubſtantialem fateri nolunt. Ita Sancti Athanaſius, Hilarius, Baſilius, Auguſtinus, Fulgentius, & alij apud Petavium, & apud cœteros doctiſſimos Controverſiſtas.

Objicies 1mo: Illa vox *Omouſion* in Scripturis non reperitur, Ergò Nicæna Synodus eam adhibere non debuit, ut damnaret Arianorum hæreſim, & affereret Catholicam fidem.

R. Imprimis: N. *Conſeq:* Etenim Nicæna Synodus ad afferendam Verbi Divinitatem, & ad damnandam Arii hæreſim habebat quidẽ in votis non adhibere alias voces, quàm quæ in ſcripturis continentur; Verũ cum eas omnes in pravum ſenſum Ariani detorquerent, coacta fuit uſurpare vocem *Omouſion*, cui Ariani nullum pravum ſenſum affingere poterant, qui ſuæ hæreſi patrocinaretur. *Deindẽ:* Si in fidei dogmatibus neſas eſt aliquod nomen uſurpare, præter ea, quæ in ſcripturis leguntur, cùm quæſo Ariani pronuntiabant: *Verbum eſſe ex non extantibus, fuiſſe aliquandò tempus, quando illud non erat, eſſe quidẽ à Patre, ſed non ex Patris ſubſtantia?* Ubi nam Arius, Eunomius, Aëtius, & alij hæretici, qui præceſſerunt, aut ſubſequuti ſunt Nicænum Concilium, iſtiusmodi verba legerunt? Quodſi illis licuit ad evertendam fidem nova ſuperſtruere vocabula, quid cauſæ ſit, quod fidei defenſoribus id vitio vertitur, quod ad evertendam hæreſim tali voce uſi fuerint, quâ unâ & verbi ſignificetur æternitas, & in eo Patris affirmetur ſubſtantia? *Præterea* Quarè non refugiebant Ariani voces *Agenniton*, *Omouſion*, *innasçibilem*, & ſimilis ſubſtantia, quæ in nullo Sacrarum ſcripturarum Libro inveniuntur, quibus tamẽ illi ſuum errorem, veluti meretricium operiebant vultum? Cæterũ falſum omninò eſt in Scripturis *Omouſion* illativè, faltẽ, & æquivalentẽ non reperiri; Quid enim eſt *Uſu?* non aliud proſectò, niſi id, quod eſt; Jàm verò Deus eſt Lumen, eſt vita, eſt ſuum eſſe. Sed legimus quoq; in Evangelio Filium eſſe Lucem, eſſe vitam, eſſe illum, *qui eſt*, Ergò legimus ipſum eſſe Deo Patri *Omouſion*.

Objicies 2do: Non expedit, nèc licet ad explicandã fidei myſteria uti inuſitatis, ac novis terminis, atqui terminus *Omouſion* Nicæni primi Concilij tempore inuſitatus, ac novus omninò erat; Utpotè cui tam evidenter Ariani contradicere ſint auſi, Igitur ſub nullo prætextu talis terminus expediens fuit.

R. Impri-

R. Imprimis: Falsa major est. Hæreticorum liquidem vafrities, quâ fit, ut sæpius consvetis terminis abutantur, persæpè cõgit Ecclesiam ad excogitandos terminos, idq; nè Catholica dogmata hetherodoxorum fraudibus, & cavillis pateant. *Præterea* Quicquid sit de Majori propositione, N. Min: Antè primum enim Nicænum Concilium vocem *Omonison* fuisse in communi Ecclesiarum usu evincitur, *imo*: Ex S. Irenæo Lib: 1. cap. 1. evincitur; *2do*: Ex Tertuliano initio Libri adversus Praxæam, evincitur *3tio*: Ex Eusebio Cæsariensi Epist: ad suos Cæsarienses, cujus meminit Socrates hist: Ecclesiasticæ Lib: 1. c. 8. Quorum omniũ testimonia fusiori stylo exaravit Clarissimus Gaspar Juvenin Part: 1. Dissert: 1. Art: 3.

Objicies 3tio: Nicænum primum Concilium ad explicandam Verbi Divinitatem uti ritè non potuit illâ voce, quam Antiochena Synodus, sexaginta circitè annis antea celebrata expræssè rejecerat, atq; proscripserat. Atqui reverà ita res se habuerat, teste S. Athanasio Lib: de Synodis Ariminensi, & Seleucienfi; Siquidem illa Synodus decrevit: Filium non esse *Omonison* sive Consubstantialem Patri. Ergo &c.

R. Non una est Authorum ad hanc difficultatem responsio. Itaq; *imo*: D. *Maj*: Nicænum primum Concilium uti non potuit voce sumtâ eodem sensu, quo damnata fuerat à secunda Antiochena Synodo. C. *Maj*: In alio sensu, N. *Maj*: Nonnulli itaq; arbitrantur alteram Antiochenam Synodum damnasse vocem *Omonison* in sensu Pauli Samosateni, qui eam sumserant in sensu Sabellij Personas in Trinitate non distingventis, quatenus vellet cum Sabellio: Filium esse Patri consubstantialem ita, ut cum eo non tantum naturam, sed etiam Personam constitueret. Qui talia reponere solent, innituntur testimonio S: Hilarij Lib: de Synodis adversus Arianos dicentis: *Malè Omonison Samosatenus confessus est, sed nunquid melius Ariani negaverunt?* In hoc autem Samosatenum confessum fuisse *Omonison* docet S. Hilarius: *Quia per hanc unius essentiæ nuncupationem solitarum atq; unicum esse Patrem, & Filium prædicabat.*

R. *2do*: D. *Maj*: Nicænum primum Concilium uti non potuit illâ voce, quam secunda Antiochena Synodus damnaverat in se, & absolute sumtam, C. *Maj*: Quam damnaverat propter abusum tantum, N. *Maj*: In hoc sensu Concessâ Min: N. *Conseq*: Paulus Samosatenus, quamplurimis Theologis referentibus nusquam dixit: Filium esse consubstantialem Patri, sed eâ doctrinâ, & eo loquendi modo, quem probè noverat apud Catholicos

licos passim receptum esse, abusus est, ut contrà ipsum probaret: Indè sequi, tres esse substantias in Deo, unam, quæ prior esset, & duas alias ex illa priori productas. Ut verò Antiocheni Patres impedirent, nè tale sophisma simplicioribus Catholicis offendiculo esset, vetuerunt nè Filius Patri consubstantialis diceretur. Hoc responsum videtur fundamentum habere ex S. Athanasio Lib: de Synodis Ariminensis, & Seleu: nec non ex S. Basilio Epist: 300. quorum testimonia profert Gaspar Iveninus.

R. 3tio: Cùm P. Lauren: Berti D. *Maj*: Nicænum primum uti non potuit illà voce, quam Antiochena Synodus damnaverat corporaliter acceptà, quatenus nempe *Omonition* in rebus creatis significat naturam & essentiam speciè unam, quæ singulis individuis scinditur ac dividitur, quomodò hanc vocem urgebat Paulus Samosatenus, C. *Maj*: Proùt hæc nativà ac proprià significatione demonstrat plures Personas, quibus eadè essentia communis est absq; naturæ partitione & scissione, quæ partitio, & scissio non ex hac voce infertur, sed ex conditione Creaturarum, N. *Maj*: In tali sensu concessà *Min*: N. *Conseq*: Ità enim verò res se habet; Cùm enim antiqui Patres *Omonition* disertè confessi fuerint, Antiochena Synodus non poterat hanc vocem in sensu proprio acceptam damnare salvà antiquorum autoritate. Verùm Paulus Samosatensis quasi eodem modo admitteretur à Catholicis vocabulum *Omonition* in Deo, sicùt asseritur à Philosophis intèr individua unius speciei, tali argutatione Catholicam fidem quaterere molitus est: *Omonition* ille est, qui spectat ad eandem speciem alterius, quos intèr eadem dividitur natura, si ergò Filius esset Persona distincta à Patre, eiquè *Omonition*, jàm scinderetur, ac divideretur Divina essentia, Igitur neq; Filius Persona est, neq; Patri *Omonition*. Ad hæc quid rogo Antiochena Synodus? negat in Deo hoc sensu *Omonition*, id est, ut cogitabat Sabellianus, & quomodo *Omonition* dicuntur plura individua unius speciei. Constat id totum ex SS. Athanasio, & Basilio citatis.

Instabis: Si *Omonition* Sabellianum sensum pati potest, & naturæ deslectionem designare, jàm oportuniùs erat tale vocabulum reticere. Igitur restat difficultas.

R. N. *Assumptum*. Quamvis enim Nicæni Patres id perspectum haberent, tamèn vocem *Omonition* meritò, ac jure receperunt, imò quia *Omonition* partitionem naturæ non significat nativà, & proprià vi, nequè ullus veterum hoc sensu illud vocabulum protulit unquam, tametsi creatæ res,

quæ

quæ ad eandem speciem attinent, *Omouſiæ* ſunt cum ſeſtione ſubſtantiaë. 2do: Quia Ariani fatebantur hoc vocabulo reverà ſignificari communio- nem naturæ, ſicuti poſteà conteſtati ſunt in ſua Antiochena Synodo ſub Joviniano teſtibus Socrate & Sozomeno. 3tio: Quia Nicæni Patres om- nem pravum ſenſum accuratè ab hac voce expunxerunt definientes: *Filium eſſe ex Patre unigenitum, id eſt, ex ſubſtantia Patris, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum non factum, demum: Conſubſtantialem Patri;* Quibus omnem aditum Hæreticorum fallaciæ præcluſerunt, adeoqué meritò illam vocem non reticuerunt.

Objicies 4to: Antè Nicænam primam Synodum nullus præſertim ex Patribus *Omouſion* pronuntiavit, Ergò ritè à Nicænis Patribus Symbolo ſuperaddi non potuit.

R. *Imprimis:* N. *Conſequ:* Cùm enim ſingulæ hæreſes novas Eccleſiæ quæſtiones intulerint, novas voces adhibere omninò oportuit, quibus ad- verſus impiorum, vaſtitiem diligentius Catholica veritas tueatur. *Deinde* N. *Ant:* Vocabulum enim *Omouſion* perantiquum eſſe, nec à Nicænis Pa- tribus inventum vel ex eo commonſtrari poteſt; Nàm præter Ariſtotelem ab Anonymo citatum dicentem: *Omouſia de panta aſtra*, hoc eſt: *Omnia aſtra eſſe ejusdem naturæ*, Author quæſtionum inter Opera S. Juſtini ait: *Animas habere ſibi Omouſios tis te aggelos, chè tis demonas, id eſt: Conſub- ſtantiales Angelos, & dæmones.* Meminit etiàm hujus vocis Dionyſius Ale- xandrinus teſte S. Athanaſio, & illam Dei Filio tribuit. Tribuit paritèr Pamphylus Martyr in Apologia pro Origene, tribuit Tertulianus initio Libri 1. adverſus Praxæam. Tribuit author libri, qui inſcribitur: *Poman- dris* ſub nomine Trimegiſti, qui liber propè tempora Apoſtolorum con- ſcriptus eſt. Quid plura? Illud vocabulum perantiquum eſſe fatetur Eu- ſebius in Epift: ad ſuos Cæſarienſes apud Socratem Lib: 1. hiſt: cap: 8.

Instabis: Apud antiquos ſcriptores originem habuit *Tò Omouſion* à Gno- ſticis, ut Æonum ſuorum fabulam contexerent, Ergò quamvis illo uſi fuerint veterum aliqui, hoc tamèn in præſenti rem non conficit.

R. Errare turpitèr Sandium, cujus eſt hæc instantia, ſiquidem Gnoſtici ſuos Æones nequaquàm *Omouſios* credebant teſte S. Irenæo Lib: 1. cap: 1. de fabulis Valentinianis.

Instabis: Una eademq; numerò *Uſia*, ſivè eſſentia ſibimet ipſi dici non poteſt *Omouſia* ſivè *Conſubſtantialis*, Ergò immeritò Filius dicitur *Omou- ſion* Patri.

R. N. *Consequ.* Non enim essentiam Filij, sed Personam dicimus substantialiẽ; Essentiæ verò & Personæ diversam significationem esse, ipse Clericus non inficiatur, qui tale argumentum proponit.

Instabis: Veteres nomine *Usiæ* non significarunt quidquàm aliud, quam quod est particeps ejusdem speciei substantiæ, Ergò cùm Divina essentia nequeat habere rationem speciei, incommodè Symbolo intrusa fuit vox *Omoûsion*, & præter nativam, ac propriam suam significationem.

R. D. *Ant:* Quatenùs *Usia* est essentia generalitèr considerata, & minimè definita, C. *Ant:* Secùs, N. *Ant:* & *Conseq:* Veteres igitur *Usias* nomine speciem intelligebant, & per *Omoûsion*, quod est particeps ejusdem speciei substantiæ, quatenùs *Usia* est essentia generalitèr considerata, & minimè definita: quemadmodùm Persona est id, quod componitur ex communi essentia, & ex notis quibusdam particularibus, sive proprietatibus. Hæc *usia*, sive dicas: hoc esse commune notis particularibus non definitum, in creaturis habet rationem speciei, & in singulis individuis multiplicatur, in Deo autèm est in tribus Personis penitus quidquàm indistinctum; Quare ejusdem speciei Divinæ Personæ dici nequeunt, & tamèn sunt *Omoûsæ*, cùm sint idem, ac simùl *Usia*.

Instabis: Quicquid in creaturis est *Omoûsion* in essentia, dividitur, & partitur, Ergò in Deo non est admittendum *Omoûsion*, nè in ipso aliqua sectio, sive divisio admittatur.

R. N. *Conseq:* Neq; enim nomina Deo & Creaturis communia, rerum, quibus imponuntur, omnimodam admittunt comparationein: Alioquin malè apellaretur Deus Pater, eo quod in creaturis, qui generat naturâ dividatur à Filio.

Objicies ultimo: Longè opportuniùs Patres Nicaeni se gessissent, si Symbolo addidissent vocabulum *Omiûsion*, quod significat *Substantiæ similem*. Ergò &c. Pr. *Ant:* Vocabulum *Omoûsion* tot & tantos tumultus in Ecclesia peperit. Igitur &c.

R. N. *Ant:* Nàm quamvis etiàm nomine vocabuli *Omoûsion* Divinitas Verbi propugnaretur, cùm nulla creatura possit esse magis Deo similis, quam Verbum Divinum; Sed tamèn quia hoc veluti propugnaculo utebantur Semi-Ariani, ut *Omoûsion* excluderent, & suam perfidiam in eo absconderent, ideò aliquo sensu *Omiûsion* erat omninò repudiandum. Neq; probatio primæ propositionis rem conficere potest; siquidèm proptèr Hæreticorum temerarios tumultus, Catholica veritas deferri atq; negligi non debet.

§§ ✕ ✕ §§

QUÆSTIO QUARTA

75

UTRUM PARTICULA *Filioq;* JURE SIT SYMBOLO INSERTA?

CUm tempore Nicænæ Synodi nondum mota esset quæstio, ut ait S. Basilius Epist: 75. sed adhuc credentium mentibus securus, & nullis objectus insidijs, inesset de Spiritu Sancto intellectus, nihil de Spiritûs Sancti Divinitate, atq; processione Nicæni Patres statuerunt; Suborto verò postmodum Græcorum schysmate, acceptâ occasione processionis Spiritûs Sancti, addita est Symbolo particula: *Filioq;* quam contrâ Ephesinæ Synodi statuta insertam esse Græci conqueruntur. Hanc eorum vanam quærimoniam repellendam in præsentiarum fuscipimus. Itaque:

Dico: Optimo jure particulam *Filioq;* fuisse Symbolo insertam.

Probatur imo: Ecclesia ex tradita sibi à Christo Domino doctrina potest Symbolum condere, Ergò à fortiori jam condito Symbolo potest veram, ac necessariam compositionem inferere. Atqui particula *Filioq;* est necessaria, & vera illius de Spiritu Sancto articuli: *Qui ex Patre procedit* expositio. Igitur &c. *Pr. Min:* *Subsumta quò: ad imam partem:* Quando particula *Filioq;* inserta fuit Symbolo, nonnulli reperiebantur contendentes: hæc Constantinopolitani Symboli verba: *Qui ex Patre procedit* intelligi debere cum exclusione Filij, ità ut Spiritus Sanctus à solo Patre procederet. Necessaria ergò erat expositio, quâ hujusmodi falso sensui obviaretur. Eadem *Min:* Quò ad alteram partem certa omnino est; Cum omnes Theologi, & Ecclesiæ Patres (quod præcipuum est) illa de Spiritu Sancto exponentes verba: *Qui ex Patre procedit*, Filium nullatenus excludant. *Pr. imum Ant: hujus argumenti:* Id omne potest Ecclesia, quod nullum Divinum jus vetat; Jam verò condere Symbolum nullo Divino Jure Ecclesiæ inhibetur. Igitur &c. *Conseq: imi Argumenti* prono sequitur alveo: Plùs siquidè est condere Symbolum, quàm jam condito unam, vel alteram particulam superaddere; Jam vero eum, qui potest plùs, quis inficiabitur, posse quoq; minùs?

Confirmatur: Id Ecclesia jure potuit facere eo tempore, quo particula *Filioq;* Symbolo inserta fuit, quod temporibus Conciliorum Nicæni primi, & Constantinopolitani itidem primi potuerat; Cum una quovis tempore ejusdem Ecclesiæ sit autoritas. Atqui temporibus Conciliorum Nicæni

imi, & Constantinopolitani imi Jure poterat particulam *Filioq*; Symbolo inferere. Ergò etiàm id Jure potuit post tempora illorum Conciliorum. Pr. Min: Ecclesia tempore Nicæni imi Concilij Symbolo inseruit vocem *Omonion*, sive *Consubstantialem*, tempore verò Constantinopolitani imi eidem Symbolo addidit articulum de Divinitate Spiritûs Sancti, qui in Nicæno Symbolo non legitur, dicens *Et in Spiritum Sanctum Dominû & vivificantem, qui ex Patre procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur*; Hocq; factum ipsi probant Græci. Sed nulla potior ratio præstò est de particula *Filioq*; quàm de alijs particulis. Igitur &c.

Confirmatur: Ecclesia ea omnia potest Symbolo inferere, quæ necessaria sunt ad discernendos ab Hæreticis Catholicos; cùm Symbolum sit veluti tessera, quâ fideles distingvantur ab ijs, qui extrâ Ecclesiam positi sunt. Deindè: Ecclesia potest ea Symbolo inferere, quorum professionem potest ab Hæreticis ad Catholicam unitatem redeuntibus exigere. Atqui particula *Filioq*; potuit esse necessaria, quinimò & reipsa fuit ad discernendos ab Hæreticis Catholicos, post quàm proscripserit eos, qui Spiritum Sanctum à Filio procedere inficiabantur; Potuit deniquè fidei per talem particulam expressæ professionem exigere ab Hæreticis ad Catholicam unitatem redeuntibus, suppositò, quod sit hæresis asserere: Spiritum Sanctum non procedere à Filio. Igitur &c.

Probatur 2do: Si particula *Filioq*; immeritò esset Symbolo inserta, id vel ex eo, quod dogma de processione Spiritûs Sancti à Filio falsum esset, vel quia in alijs Symboli verbis jam virtualitèr continebatur. Atqui neutro ex capite prabatur hanc particulam temerè superadditam fuisse. Igitur &c. Pr. Min: Non *imùm*; Etenim Spiritus Sanctus reverà procedit à Filio, cùm in Scripturis apelletur Spiritus Filij, juxtà illud ad Galatas cap: 4. *Misit Spiritum Filij sui in corda vestra*, Et Actor: cap: 16. *Non permisit Spiritus JESU*. Atq; Joan: cap: 14. *Spiritus Veritatis*, id est ipsius Filij, qui est via, veritas, & vita. Sed appellari nequit Spiritus Filij, nisi eo titulo, quatenus à Filio procedat. Igitur &c. Pr. eadem Min: Fas est ea inferere Symbolo, quæ virtute in alijs Sacris monumentis præcontinentur: Sicuti plura addita sunt meritò etiàm Græcis fatentibus ad Apostolicum Symbolum, & ad libros Veteris Testamenti accesserunt libri novi Testamenti, ad unum Evàngelij textum tres alij, ad hos verò Apostolicæ Epistolæ, tametsi Fides vg. Nicæna virtualitèr præcontineretur in Apostolorû Symbolo,

bolo, novum Testamentum in veteri, postrema Evangelia in priori, & Apostolica documenta in Parabolis, monitisq; Evangelicis.

Objicies imo: Concilium tertium Generale, sive Ephesinum part: 1. Sess: 6. recitato Nestorij impio Symbolo, definivit: *Expositionem alteram nullus faciat. Sufficiunt, quæ exposita sunt. Alteram expositionem non licet fieri.* Ergò additio particulæ *Filiog;* jure ac meritò facta non est, cum eam Ephesina Synodus sub anathematis poena fieri prohibuerit.

R. Admisso Concilij testimonio, D. *Conseq:* Cum eam Ephesina Synodus fieri prohibuerit autoritate Ecclesiæ. N. *Conseq:* Athoritate privatâ, C. *Conseq:* Licet itaq; privati homines non possint rescindere, aut mutare generalium Conciliorum Decreta, quæ disciplinam respiciunt, ad quam reverà spectabat Ephesina prohibitio, de qua in hoc argumento agitur, id tamèn univèrsalis potest Ecclesia, quotiès expedire judicaverit; Imò id quoq; possunt insignes particulares Ecclesiæ, certis ac necessarijs occurrentibus circumstantijs. Hoc siquidèm discrimen est Decreta intèr, quæ fidem & mores, & quæ meram disciplinam respiciunt: quod priora (cum Ecclesia Deo major non sit) mutationi non sint obnoxia, alia ècontrà pro varijs temporum, aut locorum circumstantijs mutationem patiantur.

Instabis: Additio particulæ *Filiog;* est prolatio alterius fidei à Nicæna, estquæ compositio formulæ præter Nicænam. Atqui Ephesina Synodus inhibuit prolationem alterius fidei à Nicæna, & compositionem formulæ præter Nicænam. Ergò talis additio nequæ autoritate Ecclesiæ potuit licitè, ac jure fieri.

R. D. *Maj:* Additio particulæ *Filiog;* est prolatio alterius fidei à Nicæna, estq; compositio formulæ præter Nicænam, si voces illæ: *alterius & præter* non fumantur contrariè. C. *Maj:* Si fumantur contrariè, N. *Maj:* In hoc sensu concessâ *Minori*, N. *Conseq:* Synodus itaq; Ephesina prohibuit quidèm prolationem fidei, compositionemq; formulæ, quæ contraria esset ei, quæ in Nicæno Concilio proposita est, sed non prohibuit eam, quæ licet addita Nicænæ, ei tamèn non esset contraria; Nam Ephesinū Concilium tale Decretum statuit ratione Nestoriani Symboli sibi oblato, ad cujus normam Nestorius recipi perperam decreverat: eos, qui aut ex infidelibus, aut hæreticis Catholicæ Ecclesiæ nomen darent; In eo verò præter Nestorij circa verbi Incarnationem errores, expræssè etiàm allegebatur: Spiritum Sanctum nec à Filio, nec per Filium procedere, quâ ratione

ratione illud Symbolum planè contrarium erat Nicæno Symbolo. Dùm ergò Ephesinum Concilium vetuit: nè quis aliam à Nicæna fidem componeret, intellexit fidem, quæ veluti Nestoriana, contraria Nicænae foret. Deindè Charisius Præsbyter quidam ut se Ephesinæ Synodo Catholicum probaret, recitavit quoddam Symbolum, quod multis in capitibus idem non erat sive cùm Nicæno, sive cùm Constantinopolitano, & tamèn ob id ille Charisius non est à Sacra culpatus Synodo, nec id ullo impedimento fuit, quin ut Catholicus admitteretur, quod argumento est: non omnem additionem eò Decreto prohiberi, sed solùm eam, quæ contraria esset Nicænae fidei.

Instabis: S. Cyrillus in Epist: ad Joánnem Antiochenum, quæ incipit: *Lætentur Cæli*, sic loquitur: *Nullo autem modo patimur, ut ab aliquo fides illa, sive fidei Symbolum concutiatur, quod à Sanctis quondam Patribus Nicænis editum est.* Ergò illi Symbolo nulla omninò particula, nullâq; penitus autoritate, jure addi potuit.

R. N. *Conseq:* Nàm etiàm S. Cyrillus asseruit: non licere vel voculam quidèm Nicæno Symbolo addendam esse, vel detrahendam, quæ sit contraria Nicænae fidei; Quod ex eo clarum est: Quia S. Cyrilli tempore, ac alijs etiàm sequentibus temporibus, usus invaluerat dicendi: Nihil, nè voculam quidèm in Nicæno Symbolo mutari debere, etsi fieret additio alicujus articuli, qui cùm Nicæna fide cohæreret, & à fortiori, qui ex ea colligeretur. Idq; facilè ostenditur ex confessione fidei Episcoporum Orientalium; quam S. Cyrillus probat Epistola ad Joannem Antiochenum, ex qua desumptus est textus nobis objectus.

Objicies 2do: Actione 2. Chalcedonensis Concilij, cùm à Judicibus rogarentur Patres, ut exponerent fidem, responderunt: *In scriptis expositionem non facimus. Regula est, quæ prædicat, sufficere quæ sunt exposita. Regula vult aliam expositionem non fieri. Ea quæ sunt Patrum, teneantur.* Similitèr septima Synodus generalis, sive Nicæna altera pòst fidei definitionem hæc habet: *Nos leges Patrum custodimus. Nos eos, qui addunt quid, vel adimunt, anathematizamus.* Ergò nunquàm jure ac meritò superaddi Symbolo potuit particula *Filioq;*

R. N. *Conseq:* & dico: Illa Concilia tantummodò sanxisse, nè quis privatâ autoritate novum Symbolum conderet (quomodò Nestoriani, alijsq; Hæretici facere consueverant) præsertim ubi nulla adesset necessitas, sicuti

sicuti tunc nulla reverà fuit in Eutychetis causa, quæ in Chalcedonenſi Concilio tractabatur, cujus error apertè à Nicæna Synodo damnatur, à qua Filius & Patri confubſtantialis dicitur, & verus homo, ideò duplici naturâ conſiſtens. Neq; illi Patres hâc de cauſâ novum Symbolum, ut Judices poſtulabant, edere voluerunt, quod nullâ ad id compellerentur neceſſitate. Cæterùm illi Patres affirmarunt: Symbolum cum aliqua additione rectæ fidei conſona non eſſe *alteram fidem*, cum in allocutione ad Imperatores conteſtati ſint, expoſitionem Leonis Papæ non eſſe *alteram fidem*, ut quidam abloquebantur.

Inſtabis: Additio hujus particulæ *Deipara* Symbolo facta non fuit à Patribus Ephesine Concilij, quamvis apta eſſet contrâ Neſtorianam hæreſim. Neq; paritèr hanc particulam addiderunt Patres Chalcedonenſes, quamvis actione gr̃a nonnulli exclamarent: *Addetur ad Symbolum, Sanctam Mariam eſſe Deiparam*. Ergò perſuafum habuerant illorum Conciliorum Patres, prohiberi omne ad Symbolum additamentum, quâcunq; etiâ accedente neceſſitate.

R. N. Conſeq: Siquidem Beata Virgo Maria & *Chriſtipara* eſt & *Deipara*, peperit enim Chriſtum Dominum. Sed quoniâ impius Neſtorius illam Dei Matrem eſſe negabat, eamq; ſubdolè appellabat *Chriſtotocon*, & ex adverſo Eutyches *Deiparam* ſivè *Theotocon* nominabat, ut doceret: eam peperiſſe Chriſtum quantum ad Divinam naturam, hac de cauſa in Symbolo nequè *Deipara* nominata eſt, neq; *Chriſtipara*. Non *Deipara* proptèr errorem Eutychetis, non *Chriſtipara* proptèr hæreſim Neſtorianam. Neq; poſteà ad fidei confeſſionem videbatur hæc particula neceſſaria: Quando-quidem Chriſtum eſſe Deum expreſſè continetur in illo articulo: *Et in unum Dominum, &c.* & Beatam Virginem hunc Deum peperiſſe ſatis explicabatur in altero: *Et Incarnatus eſt de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus eſt*. Ceterùm ſi Ephesine Patres hanc particulam addere Symbolo voluiſſent, quomodò Nicæni inferuerunt *Omouſion*, nemo poterat id impedire.

Objicies 3tio: Agatho Papa in ſua Epiſtola, quæ lecta fuit actione 4ta ſextæ Synodi, & Vigilius Papa paritèr in ſua Epiſtola ad Eutychium Patriarcham Conſtantinopolitanum prohibent abſolutè, nè quid Symbolo addatur, vel minuatur. Igitur &c.

R. Et horum Pontificum eodem modo, quo ſuprà, teſtimonia explicanda ſunt,

funt, videlicet: de additione fidei contraria, ob quam sivè dogma de duplici in Christo voluntate propugnata ab Agathone, sivè fides de futura corporum resurrectione asserta à Vigilio posset quoquò modò elevari. Etenim Agatho Symbolum & ipse conscripsit, in quo plura exstant præter Nicænum, & sit manifestum ex 7ma Florentini Concilij Sessione, consequenter omnem absolutè additionem vetare ipse non poterat. Articulus verò de futura resurrectione corporum, quem Vigilius jubet, nè ullatenus immutetur, jam in Symbolo Constantinopolitano, actione 5ta Chalcedonenfis Concilij probato, erat sufficienter expressus.

Objicies ultimò: Leo 3tius Romanus Pontifex noluit hujus particulæ *Filioq;* additionem anno octingentesimo nono ullâ ratione probare, quàmvis id postularent Legati Synodi Aquisgranensis à Carolo Magno ad Leonem missi, in qua Synodo famosa de Spiritûs Sancti à Filio processione controversia eliquata fuerat. Ergò &c.

R. N. *Consequ:* & dico: Leonem Pontificem optimum jure ac meritò se antiquitatis tenacissimum præbuisse, ac Legatis Aquisgranensibus hæc in parte restitisse, prudenter enim id, magnâ cautione sumendum est, nè omnia promiscuè, temerèq; misceantur. Itaq; non de ipso particulæ *Filioq;* additamento controversia mota erat in Gallijs, nec de illa particula retinenda, aut expungenda consulebatur Pontifex Maximus, sed de additamento publicè in Ecclesia Gallicana decantando, propterea quod alij in Ecclesijs additamentum illud tametsi jam factum & probatum, non tamèn publicè cum reliquo Symbolo cantaretur. Idquè constat ex ipsis Legatis ad Leonem 3tium à Carolo Magno missis, qui cum probari à Pontifice audijissent particulam *Filioq;* Symbolo additam, & Spiritûs S. à Filio processionem agnosci ab eodem uti fidei caput, solumq; prohiberi, nè publicè Symbolum eâ adjunctâ particulâ decantaretur, responderunt Pontifici: *Si ergò ità est, si ità credere non oportet, Spiritum Sanctum à Filio procedere, cur non licet cantare, aut cantando docere?*

Dices: Quorsum porrò Romanus Pontifex tantam difficultutatem Gallis interposuit, nè particula, quæ licitè Symbolo addita fuit, publicè decantaretur?

R. Hoc ideò factum esse: Quia Galli hanc sibi inducendæ novæ disciplinæ licentiam proprio Marte, propriâq; autoritate arrogaverant; Cum enim à Leone III. veniam pridem obtinuissent, Nicænum, sivè Constantinopolitanum Symbolum, inter media sacra publicè decantandi, ji fas sibi

existima-

existimarunt particulam *Filioque* quam huic Symbolo subindè additam noverant, una cum reliquo Symbolo decantare. Quod pati omninò noluit Sanctissimus Pontifex, nè ab aliarum Ecclesiarum disciplina Galli deflecterent; Hispani enim ab anno quingentesimo octogesimo nono, Symbolum intèr Missæ solemnia decantabant, minimè tamèn cùm adjuncta particula *Filioq;*

Instabis: Idèem Leo III. ut illustri & perenni monumento posteris significaret suam de Symbolo Constantinopolitano existimationem, duas argenteas tabulas ad confessionem S. Petri affigendas curavit, in quarum altera illud Symbolum Latinè incideretur, in altera vero Græcè absquè aliquo particulæ *Filioq;* additamento. Sed hoc non alia ratione fecisse est existimandus, nisi quia putaverit, etiàm autoritate universæ Ecclesiæ non posse illam particulam Symbolo superaddi. Ergò &c.

R. N. Min: Longè enim alio consilio id fecit optimus Pontifex Leo III. quàm ut additam particulam *Filioq;* reprobareret. Quis enim id credat? Cùm Romani Pontifices etiàm post Leonis III. tempora, quos intèr Nicolaus primus, hoc idem Symbolum eâ particulâ auctum tenuerint, atquè probaverint, uti testis est Photius in Epist: eidem Nicolao inscriptâ. Eas ergò incidi Laminas iussit Leo III. ut Sacro illo monumento in posterum constaret, quale primitus Constantinopolitanū Symbolum exstiterit, utq; suus etiàm huic Symbolo primigenio honor in Ecclesia servaretur. Atq; vel maximè nè Græci Latinis objicere possent: ab eis improbari atq; contemni, uti minùs accuratum, ac notabiliter diminutum antiquorum Patrum primigenium Symbolum, quod novis additamentis refarciendū, atq; amplificandum judicarent. Hæc vero Græcorum de Latinis suppositio tùm falsa est, quàm quoq; maximè; Nàm neq; Apostolorum Symbolum improbare voluère Nicæni Patres, dùm ei nonnulla de Christi Divinitate aliquantùm explicatiora addenda judicârunt; Neq; paritèr Nicænū Symbolum flocci existimarunt Constantinopolitanæ Synodi Patres, dùm illud novis ex novorum hæresum occasione additamentis amplificârunt.

Ad solvenda quæcunq; alia in hac quæstione argumenta, adnotare placuit: Additionem triplicis generis esse: *Una*, quandò additur contrarium, & est crimen hæreseos, *Alterà*: quandò additur diversum ac disparatum, & temeritatis nota est. *3tia*, quandò additur quidpiam consonum, & talis addita expositio veritatis est. Hæc verò intellige de additione alicujus fidei Symbolo.

Ad complementum hujus celeberrimæ Controversiæ inquirere solent Historico-Critici Theologi: Quandonam, & à quibus particula *Filioq*; Symbolo addita fuerit? Quod in re Critica & historica obscurissimum ænigma est. Doctor Angelicus 1. par: quæst: 36. artic: 2. ad 2. inquit: *Postea insurgente errore quorundam, in quodam Concilio in Occidentalibus partibus congregato, expressum fuit authoritate Romani Pontificis.* Quibus verbis dñm de particula *Filioq*; loquitur, nè errorem, occasione cujus facta additio est, nominat, nec Concilium distincto nomine notat, nec Pontificem, quo svadente facta res est, ex nomine designat, quæstionem nobis enodatã non reddit, quin potiùs ænigma proponit eruditis exponendũ & enodandũ

Clarissimus Gaspar Iveninus gloriatur se quidpiam horum invenisse, dùm liberè pronuntiat: In Hispaniarum Ecclesijs particulam *Filioq*; insertam Symbolo fuisse sexto Ecclesiæ labente sæculo, apud Gallos, & Germanos octavo, & tandèm in Ecclesia Romana desinente nono. Verùm & illius utcunquẽ accuratæ probationes pòst se multas difficultates relinquunt. Quare nondùm à Viris eruditis istud ænigma enodatum est. Cæterùm quandocunquẽ, & à quibuscunq; controversa particula Symbolo addita fuerit, eam tamèn jure ac meritò contrà Schysmaticos Græcos insertam fuisse, satis ut opinor ostensum manet.

QUÆSTIO QUINTA

UTRUM SYMBOLUM QUOD S. ATHANASIJ DICITUR, IPSIUS
FÆTUS REVERA SIT?

Sensus præsentis quæstionis de se clarus est, inquirimus videlicèt: Utrum illud Symbolum: *Quicumq; vult salvus esse* reverà sit conscriptum à S. Athanasio Alexandrino Episcopo, qui quarto Ecclesiæ sæculo tantã constantiã adversus Arianos verbi Divini consubstantialitatem in Nicæno primo Concilio assertam defendit? Omnes ferè ex antiquioribus Scriptoribus, putant Athanasium Alexandrinum reverà esse authorem Symboli, quod ejus nomine communiter insignitur. Recentiores verò Viri Criticæ scientiæ peritissimi, quos magnò numerò nostra hæc ætas tulit, summã consensione definiunt istud Symbolum S. Athanasij fæctum non esse. Sunt quoquẽ non pauci, qui tam affirmantis, quàm negantis sententiæ

sententiæ propositis argumentis, rem indefinitam omninò relinquunt, cum tali tamèn ut plurimùm inditio, quod antiquorum sententiam penitùs reddit dubiam, nè dicam omninò desperatam.

Dico: Symbolum quod Sancto Athanasio Alexandrino Antistiti tribuitur, reverà non esse ipsius fæctum, sed cujusdam admodùm Recentioris Scriptoris. Hanc Thesim validissimis argumentis defendunt Viri clarissimi Gaspar Ivenin: & Hyacinthus Serry alios intèr, cum quibus:

Probatur 1mo: Nullus veterum Patrum, & Ecclesiasticorum Scriptorum S. Athanasio coævus, aut suppar, talis Symboli sub nomine Athanasij vel obitèr meminit, quamvis hujus in medium proferendi commoda se dabat occasio, Ergò &c. *Pr. Ant:* S. Gregorius Orat: de Laudi: Athanasij ubi adornatas ab eo lucubrationes diligentissimè memorat, nec verbum quidèm de hoc Symbolo facit; Id præstiterunt omnes alij Ecclesiastici Historici, qui primis Ecclesiæ sæculis Athanasianorum operum indicem posteris reliquerunt. Nullum illius Symboli Græcum exemplar inventum est. Omnes S. Athanasij operum codices tùm Græci, tùm Latini numerò viginti quinq; quos Patres Benedictini Galli de re Literaria optimè meriti ad novam curandam editionem summâ diligentia conquisière, illud Symbolum minimè repræsentant. Perpetuum quoq; est de hoc Symbolo silentium Latinorum contra Græcos pòst Schysma Photianum usqué ad Gregorij noni tempora de processione Spiritûs Sancti disceptantiû. Atqui si pro certò creditum fuisset, Symbolum hocce S. Athanasij esse, eo telo Latini Græcos sine dubio petijissent, idqué ob summam S. Athanasij in utraq; Ecclesia auctoritatem. Igitur &c.

Confirmatur: Antè annum millesimum nullus scriptor Symbolum, de quo est quæstio, tribuit S. Athanasio, sed primus, à quo id factum fuit, est Abbo Floriacensis Abbas, qui anno millesimo, & deinceps vixit. Ergò &c.

Probatur 2do: Ratio temporum repugnat, quo minùs hoc Symbolum D. Athanasio Alexandrino adscribatur. Ergò illius fæctus esse non potest. *Pr. Ant:* Hujus Symboli author (quisquis tandèm ille sit) fidei professionem edidit, eam distinctissimam, & explicantissimam adversùs non-nullas hæreses, de quibus nihil unquam D. Athanasij ætate auditum fuerat. Ergò &c. *Pr. Ant:* Floruit D. Athanasius vertente sæculo 4to, extremumqué diem clausit sub Valente Imperatore anno circitèr 370. Nestoriana verò, & Eutychiana hæreses annis ampliùs centum pòst D. Athanasij

nasij obitum in Ecclesia emerſerunt, quorum primi Chriſtum impiè dividebant, duas in eo Perſonas admittendo, Divinam ſcilicèt & Humanam, Eutychiani verſâ vice binas naturas ſacrilegè confundebant, unamq; in alteram converſam, Divinam nempe in Humanam effutiebant. Atqui Symbolum, de quo agitur, fortiſſima ſuppeditat arma ad tuendam verbi Incarnationem contrâ Neſtorianos, & Eutychianos; Imò etiâ adversùs negantes Divinitatem Spiritûs Sancti, de qua D. Athanaſij temporibus nullus hominum dubitavit. Igitur &c.

Confirmatur: Nullus ex Patribus, à quibus præfatæ hæreſes impugnatæ ſunt, deſumſit teſtimonium ex præfato Symbolo ad tuendam Catholicam fidem. Atqui ſi tunc jam tale Symbolum conſcriptum fuiſſet, nullus tam aptiſſimò præſidiò carere voluiſſet, imò nec debuifſet. Igitur &c. Hinc primi, qui argumentum ex hoc Symbolo deſumſere, ſunt Rodolphus, & Haymo ex noſtro Minoritico Ordine, & Hugo, ac Petrus ex Ordine Prædicatorum, cùm anno 1233. ad Græcos Latinis conciliandos à Gregorio IX. Legati miſſi fuiſſent.

Probatur 3tio: S. Athanaſius in Epiſtola ad Antiochenſes ſatis aperte ſignificat, ſe à nova condenda fidei formula procùl abeſſe, & Nicænæ Synodi Symbolum ſuis omnibus numeris abſolutiſſimum fuiſſe contendit. Ergò ex illius vena tale Symbolū minimè prodiit. *Deindè* Illis temporibus aliud Symbolum ultrâ Nicænum condere, mali ominis erat, maliq; conſilij, ac turbulenti dumtaxat ingenij, quod ſoli Ariani per ſummum nefas in ſuis pseudo-Synodis attentabant. Ut quid ergò S. Athanaſium id attentafſe exiſtimabimus?

Reponunt aliqui: Symbolum illud nec novum, nec à Nicæno diſtinctum dici poteſt, ſed ſolùm ejuſdem apertior expoſitio, cùm ejuſdem fidem explicatiùs aperiatur. Ergò potuit tale Symbolum ab Athanaſio Alexandrino conſcribi. Verùm & hoc ipſum attentare eâ temporum ætate illicitum erat, nè videlicèt obtentu exponendi Nicæni Symboli ſub ſpecioſo verborum apparatu, ſubtiliores errores obreperent, idq; unum erat, quod Ariani reclamantibus Nicænæ fidei Profeſſoribus attentabant, cùm palàm œcumenico Concilio refragari non auderent. Quarè qui tale ſuperfugium obtrudunt, ſatis ſignificant ſe in Eccleſiaſtica Hiſtoria eſſe peregrinos.

Reponunt iterùm: Illam lucubrationem inſtar Symboli ab Athanaſio editam non eſſe (nè ſcilicèt contrâ Nicæni voluntatem quidpiam attentaret) ſed inſtar fidei Regulæ, aut Fidei profeſſionis. Sed

Sed *Risum* supèr hoc Responso *teneatis Amici*; quasi verò aliud sit fidei regula, atq; ejusdem professio, aliud verò Symbolum. Et certè si mutato nomine fidei regulas, & professiones edere, tunc temporis licuisset, nemo sanè Arianorum præsertim fuisset, qui tali speciosâ arte Concilium prohibitioni non illuisset; reposuissent enim ipsimet Ariani, se non nova Symbola, sed fidei regulas, & professiones edere, atque interim stolido illo aucupio virus suum simplicibus propinassent, suasque fraudes hâc unâ hominum mutatione cumulassent.

Probatur 4to: Primigenius stylus, nativusq; sermonis contextus, quo illud Symbolum exaratum est, conclamat ex D. Athanasij ipsum minimè effluxisse vena, Ergò &c. *Pr. Ant*: Illud Symbolum Græci hominis, qualis fuit S. Athanasius, non est, siquidè non modò Latinum est, sed & Latinam originem redolet, adeoq; ut nè quidè ex Græco idiomate Latinè redditum credi possit. Ergò &c. *Pr. Ant*: Illud Symbolum Græcæ phrasis nihil habet, imò abundat idiotismis Græcam originem refugientibus, qualis est, *vg.* accurata illa distinctio intèr Personam & substantiam à Græcis Patribus ignorata: *Non confundentes Personas, neq; substantiam separantes*, qualis est illa concina, & accurata gradatio de Spiritu Sancto: *Non factus, nè creatus, nè genitus, sed procedens*, quæ Græco idiomate vix fieri potest. Igitur &c.

Respondent Adversarij: Potuisse S. Athanasium Latinam linguam cum suis idiotismis addiscere, illo biennio, quo Treviris vixit, atque dùm profugus Romæ, Mediolani, & Aquilejæ egit.

Verùm parùm verò simile est S. Athanasium provectâ jam, uti erat, ætate, & longè alijs, ac melioribus curis occupatum, hunc laborem peregrinæ addiscendæ Lingvæ subjisse, idque præsertim nullâ cogente necessitate; Cùm & Romæ, & ubiq; in Italia copia virorum esset, qui Græcè scirent, adeò ut Athanasio ad mutuos conferendos sermones Latinâ lingvâ non esset opus, dùm ijs in Regionibus versaretur. Sed etsi Latinè didicisset Athanasius, difficilè tamèn creditu est, eum ità perfectissimè hanc linguam scivisse, ut nullus in Latina scriptione Græcismus ei excideret, ut reverà in eo, quod expendimus, Symbolo nullus est. His adde: nullum aliud S. Athanasij certum opus Latinè scriptum exstare. Tandèm incredibile prorsus est, illum Athanasium, qui acerrimus semper fuit Nicænæ fidei defensor, prætermittere voluisse in suo Symbolo vocem

Omouſion, ſeu *Conſubſtantialem*, quàm Nicæni Patres ad Arianam heretiſim penitùs proſtigandam eorum Symbolo inferendam exiſtimârunt.

Probatur 5to: Nulla fuit cauſa S. Athanaſio ſcribendi aliquod ſpeciale Symbolum. Igitur tale Symbolum ille non ſcripſit. *Pr. Ant*: Non quidèm, ut coràm Julio Papa, ad quem Orientales illius cauſam detulerant, ſe purgaret; Etenim tunc Orientales ſub obtentu doctrinæ fidei Athanaſium non perſequebantur, ſed eum variorum criminum inſimulabant, quod videlicèt illius in Alexandrinum urbem reditus plures hominum cædes cauſaſſet, quodq; à Synodo damnatus, nec per aliam Synodum reſtitutus, ſedem contrà Canones recepiſſet. *Prætereà* Si Romæ Athanaſio neceſſè fuiſſet ſuæ fidei rationem Julio reddere, non ob id condidiſſet Symbolum, cùm ſatis ſuperq; fuiſſet Nicænum ptoſſere & profiteri, præſertim cùm unanimis eſſet Catholicorum conſenſus, non expedire nova poſt Nicænum edere Symbola. Ergò &c.

Confirmatur: Nihil aded apud Criticæ ſcientiæ peritos fabulam olet, quàm in aliqua texenda narratione ſcriptorum diſſenſio. Sed qui iſtud, de quo quæſtio eſt, Symbolum S. Athanaſio tribuunt, non conveniunt intèr ſe, quo loco, quave occaſione illud ediderit, idquè nonniſi fabulas quilibet ipſorum narrat. Ergò &c. *Pr. Min*: Sunt qui illud Symbolum à S. Athanaſio Romæ editum volunt, & Julio I. Romano Pontifici oblatum conſcijiunt. Sed hujus narrationis in ſubſtantia oſtenſa eſt ab initio iſtius probationis. Quidam verò autumant Treviris illud Symbolum ſcripſiſſe Athanaſium, illicquè puteam oſtendi dicunt, ubi ob Arianorum inſidias latitaret, ſuumq; Symbolum ſcriberet. Atqui hoc omninò fabuloſum eſt. Igitur &c. *Pr. hæc Min*: Treviris honore exceptus eſt S. Athanaſius, nèc ut exul, ſed uti Confefſor, idquè cùm Epifcopus Trevirenſis tunc eſſet S. Maximinus Arianorum acerrimus hoſtis, & Nicænæ fidei Deffenſor egregius. Imò & Conſtantine Imperator illuc Athanaſium miſerat, ut illum Arianorum furori ſubduceret; Hinc omnes Eccleſiaſtici Scriptores: Theodoretus, Socrates, Sozomenus, Metaphraſtes, Trevirenſis putei latebras, ſuo ſilentio veluti inſulſam fabulam revincunt. Ergò &c.

Nequè eſt cùr dicas: Ruſſinum Lib. 10. hiſtor: cap: 18. ſcripſiſſe: S. Athanaſium ſex annis continuiſ, ità latuiſſe in lacu Cifternae non habentis aquam, ut ſolem nunquàm viderit.

Nàm imprimis hoc in Ægypto factum eſſe narrat Ruſſinus, & non Treviris,

viris, nèc tempore Constantini Magni, sed Constantino Juniore jam interempto, cum Constantius Occidentis, Constantius verò Orientis Imperium teneret. *Deindè* Latebras S. Athanasij in cisternæ lacu ad incertam fabulam Ruffinus ipse refert, non uti rem certissimam prodit.

Neq; valet ultimum adversæ partis effugium, dum Adversarij se invenisse causam gloriantur, ob quam S. Athanasius illud Symbolum condidit, dicentes: Cum ab Imperatore Joviniano occasione plurimum novatorum, qui tunc grassabantur, de fide quæsitus fuit Athanasius, eo temporis contendi Symboli occasionem sumsit. Etenim ad Jovinianum non aliud, quam Nicænum Symbolum miserat Athanasius; Sed cum satis non esset Joviniano, ut aliquorum ab Arianis hæreticorum, qui tunc non pauci erant, errores agnosceret, illud Nicænum Symbolum insencit Epistolæ, quam Joviniano suo, & illustrium Thebaidos, & Lybiæ Episcoporum nomine subscriptam dedit, additis etiã pluribus, quibus defendit Deitatem Spiritûs Sancti, quam jam tunc impugnabant Ariani, quæquæ postea à Macedonio apertius impugnata est.

Objicies 1mo: S. Gregorius Nanzianzenus Oratione de laudibus D. Athanasij habitâ, illum summopere commendat, propterea quod veritatem de Spiritûs Sancti Divinitate apertis verbis promulgaverit primus cum paucis alijs, hancq; confessionem Juliano (sivè ut alij dicunt) Joviniano Imperatori obtulerit. *2do:* S. Augustinus enarrat: supèr Psal: 120. exponens illa Psalmistæ verba: *Per diem sol non uret te*, ait: *De hoc sole Pater Athanasius Alexandrinus Episcopus ita pulchrè loquutus est: Filius inquit: à Patre solo est, non factus, nèc creatus, sed genitus*, quæ verba in hoc Symbolo continentur. *3tio:* S. Hilarius in *fragmentis* hoc Symbolum, de quo quæstio est, S. Athanasio tribuit. Frustrâ ergò tale Symbolum S. Athanasio abjudicatur.

R. Ad *1mum*: Undè habent Viri boni, illam confessionem de Spiritûs Sancti Divinitate Juliano sivè Joviniano Imperatori oblatam à S. Athanasio, illud ipsum fuisse Symbolum, de quo nobis est disputatio? Id profectò tam falsum est, quam quod maximè. Quid ergò erat? dicam breviter: Epistola Synodica erat ab Athanasio scripta suo nomine, & Episcoporum Ægypti, Thebaidas, & Lybiarum, quæ & Nicænum Symbolū complectebatur, & alia nonnulla ad Pneumatomachorum hæresim oppugnamdam documenta. En ergò Athanasij scriptionem à Sancto Gregorio Nanzi-

Nanzianzeno commendatam, non Symbolum, de quo disputamus. Et verà S. Athanasium misisse confessionem Nicænam cum sua Epistola testantur Theodoretus Historiæ Ecclesiæ Lib: 4. cap: 3. & Nicephorus Lib: 10. cap: 42. Idq; juxta circumstantiæ necessitatem, siquidem negantes vocem *Omonition* solo Nicæno Symbolo refelluntur, & qui in Spiritum Sanctum loquuntur blasphemiam, citatâ Epistolâ refutantur.

Ad 2dum dico: Legite per me S. Augustinum, ac relegite ejus in Psalmos Commentaria, enarrationem in Psal: 120. diligentius percurrite, & dispungite minutatim, vestrum genium ratum omnibus erit, remq; contra nos conficiet, si vel Athanasium appellatum ex nomine, vel ea verba perperam S. Augustino afficta admotis acutissimis licet perspicilijs, invenietis. Accipite S. Augustini germana eo loci verba: *Alium solem fecit Deus, qui oritur super bonos, & malos, istum quem vident & boni, & mali: alius est ille sol, non factus, sed genitus, per quem facta sunt omnia.* Ubi nam appellatum hic magni Athanasij nomen, aut integra ex ejus Symbolo phrasis transcripta? Sed quid mirum ubi germana Patrum testimonia pro adornanda Athanasiani Symboli assertionem minimè suppetunt, spuria proferuntur?

Verum mitius cum Adversarijs agentibus nihil vetat respondere: S. Augustinum ea verba, eamque sententiam mutuari potuisse ex alijs à Symbolo S. Athanasij operibus, ex quibus dubium non est, quin etiam laudati Symboli author (quis quis ille sit) multa depromserit.

Instabis contra primam ad S. Augustinum responsionem: Macedo sive Macedus gloriatur se hujus loci S. Augustini diligentèr quæsisisse authoritatem, & tandem deprehendisse, hunc textum exstare in Augustiniana editione antè Basilicensem, non quidem in commentarijs in Psalmos, sed in 11m Epistolam S. Joannis, ubi S. Doctor præfatum versum Psalmi producit. Ergò non est illud testimonium S. Augustini rejiciendum veluti omninò spurium.

R. N. *Consequ: & dico:* Nullibi omninò apud S. Augustinum illa verba legi, adeoq; etiam codici, quem vidit Macedo, à Sciolo ammanuensi fuisse assumpta, vel inserta ex marginis adnotatione. Idque satis liquet ex optimorum manuscriptorum collatione, ex parenthesi hunc textum interceptante, & ex ipsius Macedi hæsitazione, qui demum ait: *Videbatur additus veteri editioni.*

Ad 3tium repono: Nihil omninò hujusmodi est in *Fragmentis* D. Hilarij, sed

fed omnia pro arbitrio, sine Criterio Viri minùs cauti mifcuerunt, ut fua figmenta novis figmentis obducerent. Tota res ità fe habet: Librum Fragmentorum edidit D. Hilarius ità dictum, quia in eo multa fragmenta congeffit ad Arij damnationem attinentia, momenta Nicænam fidem exprimentia multa contulit; indeq; effectum eft, ut qui deinceps fequutis temporibus illa fragmenta manu tranfcripferunt, alia etiàm ad idem inftitutum facientia, & ea intèr illud Symbolum, de quo agimus, ad Hilariani operis calcem addiderint. Sunt ergò hæc additamenta recentiorum fcriptorum, non Divi Hilarij collectanea. Undè nec in antiquis, fed recentioribus dumtaxat codicibus continentur. Ità nos præmonuerunt Doctiffimi Viri, Nicolaus Faber, & Patres Benediétini Galli, qui caftigationes S. Hilarij editiones nuperrimè curaverunt. Itaq; boni Viri adverfarij noftri, qui nullo præmiſſo debito Criterio Patrum Ecclefiæ codices non tam legere, quàm perfunctoriè lectitare folent, omnia hæc promifcuè confuderunt, & illud Symbolum recenti manu Hilarianis fragmentis afumtum, veluti ab Hilario reipsâ fcriptis fuis infertum opinati funt, nobifquè tanti Viri fuffragium, quaſi vidente Minerva, ac ſecundo favente Mercurio venditarunt. Ità alios intèr recentes acutiſſimos criticos, Pater Hyacinthus Serry.

Objicies 2do: Nihil omninò vetat Divum Athanaſium, ut erat optimè doctus, & in Sacrarum Scripturarū doctrina verſatus, poſteriorum etiàm ſæculorum hærefes in antecellum præcaviſſe, atq; anticipatò occupafſe, & Sacra fidei dogmata ijs hærefibus adverſa ſcriptò ſignaſſe, atquè firmafſe, Ergò reverà fuit author illius Symboli, quo Neſtoriana & Euty-chiana hærefes, quæ centum plùs minùs annis pòſt Athanaſium emerferunt. *Ant: patet.* Multi ſiquidem alij Patres id ipſum fecerunt, qui plura anticipatò ſcriptis reliquerunt, quibus poſteriorum ſæculorum hærefes occupantur.

R. D. Ant: Quò ad ſubſtantiam dogmatis, *C. Ant:* Cum ſua probatione, ijs adhibitis verbis, ac vocibus, quæ poſterioribus tantùm ſæculis à Catholica Eccleſia ſunt adhibitæ. *N. Ant: & Conſeq:* Poſſunt equidem Eccleſiæ Patres ſuperioris ævi, potuit & S. Athanaſius poſteriorum ſæculorum hærefes anticipatò occupare, atquè refellere quantum ad ſubſtantiam dogmatis, minimè tamèn præſtare id poſſunt uſurpatis, affectatis, & ſtudioſè adhibitis illis verbis, quæ poſterioribus dumtaxat

à Catholica Ecclesia sunt adhibitæ, ac etiã consecratæ ad illos ipsos damnandos errores: Sic *vg.* potuerunt Ecclesiæ Patres Arianâ hæresi superiores, scriptis ab se se edictis hanc ipsam hæresim anticipatò occupare, refellere, impugnare, quò ad dogmatis substantiam, nempè Christi Divinitatem asserendo, ac vindicando, quam subindè Ariani negavêre; Verùm id præstare non potuerunt usurpatis, affectatis, ac studiosè adhibitis illis verbis, ac vocibus, quæ nonnisi pòst exortam Arianam hæresim ab Ecclesia sunt usurpatæ, adinventæ, ac veluti consecratæ ad eandem hæresim profligandam. Jãm verò Author Symboli, de quo est quæstio, fidei professionem edidit adversùs hæreses Nestorianam, & Eutychianam, easquæ anticipatò occupat, & impugnat non modò quò ad dogmatum substantiam, sed illas ipsas voces affectat, atquæ usurpat, quæ nonnisi obortis Nestorianis, & Eutychianis in usu esse cæperunt.

Objicies 3tio: Communis est sensus Scriptorum, qui decimo sæculo floruerunt, & aliorum benè multorum, quorum difficile est inire numerum, testantium Symbolum, de quo disputamus, esse genuinum opus S. Athanasij Alexandrini. Quibus addendi sunt Romanæ Ecclesiæ hostes Valentinus Gentilis, & Sociniani complures, qui ignominie causa audacter illud apellant Symbolum *Satanasij*. Imò & ipsi Græci refractarij, quorum de S. Athanasio perfida calumnia est: Illum videlicèt ebrium tale Symbolum scripsisse, ipsi hoc opus non abjudicant. Ergò S. Athanasium hoc Symbolum agnoscit pro autore.

R. N. Conseq: Omnes siquidèm isti juniores sunt, & magna ex parte callidi Ecclesiæ hostes, cù ergò spretis antiquiorum testimonijs, & despectis Catholicorum Virorum fundatissimis rationibus, ad malæ & perversæ fidei homines suffragium confugere neceessè est. Hoc ipsum adversariorum causam prodit omni spe esse destitutam. Quod verò Græcos attinet, illiterati ut plurimùm oppositæ sententiæ vindicibus utiquæ favent, nonnulli tamèn acutiores pugnacitè negant illud Symbolum esse Athanasij, ut Meletius Alexandrinus apud Vessium Lib: de Symbolis c. 20. Quinimò jãm intèr omnes convenire, quod illud Symbolum falsò præferat nomen Athanasij testis est Dupinius Tom: 2. pag: 71.

Instabis: Petrus Felcmanus Coronæus in variantibus Athanasij Lectionibus testatur se tandèm incidisse in codicem Bibliothecæ Palatinæ, in quo Athanasij istud Symbolum dicitur. Cui addendum est antiquissimum manu-

manuscriptum Bibliothecæ Vaticanæ, & pervetustum codicem Germanensem Lutetiæ Parisiorum exstantem, Ergò in Catholicorum quoq; Virorum antiquis monumentis, Symbolum, de quo est quæstio, Sancto Athanasio adjudicatur.

R. N. *Conseq:* & dico: Laudatos in objectione codices aut nomen Athanasij in se non præferre, aut non videri ab antiqua manu conscriptos, aut non esse cum ijs comparandos, in quibus tale Symbolum non reperitur, sivè numerum, sivè antiquitatem spectemus. His adde: Vigilium Thapsitanum, quem hujus Symboli authorem dixit Quenellius, plura sub nomine Athanasij opera supposuisse. Hinc etiã inter dubia & incerta Athanasij opera hoc Symbolum reponitur ab Abrahamo Sculteto in medulla Patrum part: 2dâ cap: 90.

Objicies 4to: Legati Gregorij IX. decimo tertio vertente sæculo Constantinopolim missi, S. Athanasij Symbolum velut Sanctissimi Viri partum in definitione Catholicæ fidei protulerunt. Quibus addendum est Eugenij IV. suffragium, qui decimoquarto cadente sæculo: *Compendiosam illam fidei regulam per Beatissimum Athanasium editam* Armænorum Oratoribus præbuit, ut in Decreto Unionis Armænorum observare licet. Ergò istis saltèm fides danda est, dum istud S. Athanasio Symbolum adjudicant.

R. N. *Conseq:* Neq; enim Legati Gregorij IX. decreverunt, neq; Eugenius IV. indubitanter statuit: S. Athanasium, & non alium quempiam esse authorem illius Symboli, quod tanquàm Catholicissimum alijs credendum proposuerunt. Quarè duo hac in re cautè, prudentèq; secernenda veniunt. Alterum Juris, facti alterum. Fidei unum, criticæ alteri. Juris, fideiq; quæstio est: nùm illud Symbolum sub nomine D. Athanasij volitans, puram, germanamq; Catholicæ Religionis formulam completatur. Facti verò, scientiæq; criticæ controversia est: Nùm ab ipso Athanasio, aliòvè recentiori scriptore fuerit elaboratum. Prima quæstio faciliè dirimitur autoritate Legatorum Gregorij IX. & Eugenij IV, qui illud Symbolum Græcis atq; Armenis tradiderunt; Ex his enim rectè colligitur germanam, puram, & integram illam esse fidei professionem. Verùm altera quæstio, quæ facti est duntaxat, sitnè ab Athanasio editum Symbolum illud, non perindè laudatorum Pontificum autoritate dissolvitur, etsi Athanasij nomen huic Symbolo præfigatur, quia de ea tituli præfixione, quæ nec ad fidei dogma, nec ad disciplinæ regulam ullo modo

pertinet, nulla Ecclesiæ cura fuit, nè esse debuit, præsertim quod nondùm certò constet, sed penès Eruditos prorsùs sit obscurum, quis nam fuerit ejusdem Symboli genuinus, ac verus author, cujus nomen præfigere Ecclesia ritè possit.

Objicies 5to: Breviarium Ecclesiæ Romanæ in Officio Dominicæ, & in Festo Sanctissimæ Trinitatis habet hoc Symbolum nomine S. Athanasij insignitum, Ergò nè Ecclesiæ authoritati detrahatur, dicendum venit, illud Symbolum esse genuinum Athanasianum opus.

R. N. *Consequ:* Imprimis enim qui modestiores sunt, huic argumento reponere solent: appellari in Breviario Romanæ Ecclesiæ Athanasianum hocce Symbolum, quoniàm ex aureis Athanasij disputationibus à Latino quodam Theologo mutuatum est, collectis contrà subortas hæreses, quæ sparsæ erant sententijs; Etenim ex S. Athanasio posteriores quoq; hæretes posse refelli, docere debent, qui illius tantam doctrinam & sapientiam venerantur. Cæterùm modestiæ limites minimè excedemus, etsi ad propositum dicamus argumentum: Ecclesiam titulum hujus Symboli, quem obiter invenerat, reliquisse; Siquidem Ecclesia quæstionibus juris, in materia morum & fidei, dijudicandis intenta, majestatem suam auctoritatemq; ad minutulas illas facti quæstiones expendendas minimè demittit; Quare de his facti critici controversijs, si quid obiter in publicis instrumentis Ecclesia attingit, nihil unquàm certi statuere consuevit, sed id quod vulgò creditur, dummodò fidelibus nocumènto non sit, ténendum sit, ex communi potiùs, quàm sua sententia, Virisq; Eruditis liberum relinquit, ut hæc ipsa minutula facta ad severioris Criticæ leges ut lubet, expendant. Hoc ipsum confirmari potest quam plurimis exemplis, ex operibus aliorum Sanctorum Patrum petitis, quibus per multa opera, Ecclesiâ consentiente, eorumq; editiones permittente, ac etiàm approbante, olim tribuebantur, quæ tamèn decursu temporis vel dubia, vel supposititia reperta sunt, & à recentibus editionibus aut prorsùs expuncta, aut notis & animadversionibus sunt castigata. Adeoq; ex titulo, qui Athanasij nomen præferebat, quemq; præfigi sinit Ecclesia Symbolo *Quicumq;* colligi non potest verè illud Symbolum Magni Athanasij factum esse.

Dices: Cùm ergò Ecclesia hunc titulū in Breviario hætenùs non delevit?

R. Hoc ideò esse, quia nondùm intèr eruditos eliquatum est, cujusnam sit authoris illud Symbolū, & quia Ecclesia de rebus facti sollicita est, ob rationes in superiori responsione adductas.

Objicies

Objicies 6to: Concilium Toletanum cap: 1. confessionis fidei, alia inter hæc verba recitat de Filio: Æqualis Patri secundum Divinitatem, minor Patre secundum humanitatem, ex Symbolo, de quo est quæstio, desumpta, Ergò pro certo supponit hoc Symbolum esse Athanasianum.

R. N. *Conseq:* Synodus enim illa Toletana anno dumtaxat 633. habita est, quo tempore à Latino scriptore illud Symbolum jam editum fuisse ultro concedimus. Adeoq; nihil mirum, si ejus verba Synodus illa mutuari potuerit, & in suam fidei professionem transfundere. Imò verò si quis animò ità affectus fuerit, ut hujus Symboli elucubrationem ad posteriora etià tempora transferre vellet, & alicui auctori etià illà Toletanà Synodo posteriori adscribendam judicaret, nihil illi hujus Synodi verba officerent; Cùm enim illa Synodus nullum authorem indiget, ex quo talia verba mutuata sit, sed eæ dumtaxat phrasæ in Synodo legantur, quæ in isto Symbolo continentur, definiri certò non potest, an eas phrasæ hæc Synodus ex illo Symbolo mutuata sit, an verò contrà illas phrasæ Symboli author potiùs ex ipsamet Synodo usurpaverit.

Objicies 7mo: In Synodo Augustodunensi, apud Labbeum in Collect: Concil: Tom: 6. legimus: Si quis Præbyter, Diaconus, Subdiaconus, vel Clericus, Symbolum, quod inspirante Spiritu Sancto Apostoli tradiderunt, & fidem S. Athanasij Præfulis irreprehensibilitèr non recensuerit, ab Episcopo condemnnetur. Ergò ex testimonio istius Synodi, Athanasij Præfulis Alexandrini est istud Symbolum.

R. N. *Conseq:* Nam & hæc Synodus posterior etià est Toletana, utpotè anno 670. celebrata, quo tempore Symbolum istud ab altero quopiam scriptore jam fuisse adornatum fatemur, adeoq; nihil mirum, si Clericis memoriæ mandandum injectum est.

Dices: Quid ergò causæ sit, quod fides Athanasij ab illa Synodo vocitetur?

R. Ea de causâ *Fidem Athanasij* hoc Symbolum appellari, quia hoc nomine, tituloq; à recentiori Authore dialogi instar editum est, propterea quod doctrinæ ab Athanasio adversus Arianos præsertim vindicatæ compendium esset. Et quidèmeridendum meritò ille esset, qui ob id Symbolum hoc ab Athanasio scriptum essutiret, quia Athanasij nomen in suo titulo exhibet; Cùm hujus generis scriptionibus familiare sit, ut non suorum authorum nomina præferant, sed illorum, ex quorum doctrina, atq; sententijs ea scripta elucubrata fuerunt: Ut *vg. Si quis ex Divi Thomæ doctrina*

doctrina Librum in materia morum conficeret, rectè illi hunc præfigere posset titulū: *Moralis D. Thomæ*, uti reverà hujusmodi liber exstat, qui tamèn à D. Thoma conscriptus non est, nec ei propterea veluti illius fætus tribuitur

Objicies ultimò: Usq; adeò Græcis Theologis perspectū & persuasum fuit, illud Symbolum S. Athanasij fuisse, ut Latinis illius autoritatem circà Spiritūs S. processionem objicientib9, duo hæc solum reponerent: Aut nempe versiculum illum, qui Spiritūs S. processionem exponit, à Latinis scriptoribus huic Symbolo fuisse assumptum, aut Athanasium plus æquò incauisse merò, dùm illum scriberet. Atqui Græci faciliùs longè se à Latinorū objectis expedirent, reponendo: Non Magnū Athanasium esse totius illius Symboli authorem, Ergò si id Græci Latinis non reposuerunt, perperam hoc Symbolum Athanasio abjudicatur. *Deindè* S. Bonaventura Lib: 25. dicit: *Athanasij & Nicæni Symbola addita esse ad fidei majorem explicationem, & hæresum confutationem, quia Symbolum Athanasij Doctoris præcipui maximè ordinatum fuit contra errorem Arji*, Id ipsum sensisse refertur D. Thomas 2da 2dæ, q. 1. ad 3tium. Ergò &c.

R. Ad 1mum: N. Maj: Siquidem præter illa duo supertugia, 3tiam quoq; evasionem invenère Græci Theologi, nimirum: Hocce Symbolum Athanasio perperam affingi, ut permulti hodiè etiàm fatentur hujusce Symboli acerrimi Defensores. Imò (quod nostram causam maximè juvare videtur) nullum Græcis ob istud Symbolum Athanasio abjudicatum, negotium à Latinis faceffitum observamus, tametsi alia bina laudata responsa, quibus ejus vim Græci declinare videbantur, acritè Latini exagitati fuerint. Quin etiàm celeberrimus ille Bessarion, qui Latinæ Ecclesiæ fidem, Græcus licèt, in Florentino Concilio strenuè propugnavit, in proluxa illa, eruditissimaq; Oratione ad Patres habita, quâ veterum Græcorum Patrum testimonia pro Spiritūs Sancti à Filio processione demonstranda, diligenti congeffit studiò, Athanasianum Symbolum, quod ejus causam mirum in modum juvisset, altò silentiò prætermittit, quæ factò demonstravit illam lucubrationem, nèc Athanasij, nèc alterius cujuspiam Græci scriptoris esse, adeoque censeretur debet alicujus esse Authoris Latini, & quidèm longè sequioris ævi.

Ad 2dum dico: Sanctissimos Seraphicum & Angelicum Doctorem illud Symbolum Magni Athanasij nomine decorasse, prout eò temporis vulgò credebatur, & dicebatur, nec criticum factum pro sui ingenij excellentia exami-

examinasse, utpotè cùm nullà necessitate ad id cogerentur, & solis quæ-
sitionibus juris occuparentur.

Restat ergò conc udere: Symbolum: *Quicumq; vult, &c.* Catholicam ex-
primens fidem, quod sub S. Athanasij Alexandrini Præsulis nomine cir-
cumfertur, nèc ejus sætum esse, nec esse posse, sed alteri Authori ad-
modum recentiori, atque Latino tribuendum.

Q U Æ R E S,

CUIUS ITAQ; SCRIPTORIS EST ISTUD SYMBOLUM?

R. Quàm certum sit, illud Synbo'um S. Athanasij non esse, tam
ncertum est, cuju'nàm sit authoris.

Etenim quamvis Viri Eruditi nonnulli glorientur certum &
determinatum Authorem huic Symbolo se assignasse, nullius tamèn sen-
tentia à maximis difficultatibus expedita manet.

Sunt, qui illud Symbolum Eusebio Vercellensi tribuant.

Verùm antiquior ille est, quàm ut de hæresibus Nestorij & Eutychetis,
suo adhuc tempore nondùm enatis, adeò dilucidè, & explicatè pronun-
tiare potuisset, ut eo in Symbolo pronuntiatum legimus. Imò cùm Atha-
nasij ætate viveret Eusebius, ipsdè momentis illa sententia exploditur,
queis revincitur altera jam à nobis cumulatissimè confutata.

Alij ab Anonimo Theologo Gallo editum hoc Symbolum conjiciunt,
Pipini, vel Caroli Magni temporibus, occasionem præbente controversiâ
de Spiritûs Sancti processione, de qua in Gallicis tunc Synodis actum
est. Ità Doctissimi Viri Pithæus, & Gerardus Vossius.

Sed bona Eruditissimorum Virorum venia, peccat hoc systema chrono-
logico errore, ecquè gravissimo; Etenim ille controversiæ sub Pipino Re-
ge, & Carolo Magno Imperatore in Gallijs agitatae de Spiritûs Sancti
processione anno dumtaxat 760. enatae sunt, cùm è contrâ illud Sym-
bolum centum circitèr annis in antecessum à Synodo Augustodunensi
laudatum esset, ut à Clericis memoriæ sedulò mandaretur.

Nonnulli tandèm à Vigilio Tapsensi in Africa Episcopo istud Symbo-
lum scriptum esse existimant, dùm Constantinopoli exularet sub 5ti sæ-
culi finem; Ubi cùm audisset, quantas strages in Africa ageret Ariana
hæresis,

hæresis, & quo in discrimine vericaretur suorum popularium fides, Pastoralis Officij partes esse existimavit, periclitanti suo populo suppetias ferre, simplicioribusq; Christianis eam fidei professionem ob oculos ponere: Nèc illos adversus Arianæ sectæ perfidiam dumtaxat communire, sed etiàm adversus Nestorianam, & Eutychianam, quæ jam longè, latèquæ grassabantur.

Ideò autèm illam professionem, sive expositionem, *Fidem Athanasij* nominavit, quod summam Athanasianæ fidei contineret, & nè de condita hujus fidei formula in suspensionem apud hæreticos deveniret, ac propterea in certissimum vitæ discrimen adduceretur. Ità Viri Eruditi Quenellius & Natalis Alexander, qui hâc ratione ad talia asserenda ducuntur. Huic Vigilio admodum familiare fuit, ut quæ scribebat opuscula, sæviente Vandalorum persecutione, ea non sub proprio, sed sub antiquorum Patrum nomine emitteret: Undè etiàm Dialogum adversus Arianos, Sabellianos, & Photinianos sub S. Athanasij nomine scripsit, ubi Athanasium cum Ario, Sabellio, & Photino coràm Judice Probo disputantem inducit; Adeòq; nihil mirum, si idem in isto edendo Symbolo observasset, & fidem Athanasij in titulo nuncupasset.

Id certè à doctissimis Viris satis prudenter, & probabilissimè excogitatum existimare debet, quicumq; veritatem sectatur. Nihil enim aut in nota temporum, aut in personarum conditione peccatum in ea conjectura videtur. Sed interim mera conjectura est, nullo positivo, efficaci argumento nixa, nullog; manuscripto codice comprobata; Adeòq; stat in suo valore brevis responsio, ad solvendum quæsitum adhibita.

AD

M. D. G. B. V. M. S. L. O. C. HONOREM,
S. P. FRANCISCI, Et OO. SANCTORUM
Cultum & Venerationem.

ERRATA

CORRIGE.

<i>Folio 6. uti</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ubi
<i>Ibidem eorum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	nostras.
<i>16. suadenti</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	syadent
<i>Ibidem Idololatriæ</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Idololatræ
<i>20. Leouum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Leonum
<i>Ibidem nam</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	hanc
<i>21. aliquas</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	aliquam
<i>23. firmam</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	formam
<i>24. Si aut</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Sicut.
<i>25. In Ovilem</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	in ovile
<i>Ibidem eterq;</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	uterq;
<i>29. Sanctum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Sanctorum
<i>33. alteri</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	alterius
<i>37. ergo anteponitur</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>Bibliotheca</i>
<i>40. Tragendos</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Frangendas
<i>43. mero</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	mera
<i>44. pollunt</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	polluunt.
<i>46. capiunt</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	carpiunt.
<i>47. quo</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	quod
<i>51. Martyrologijs Græcorum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Monologijs Græcorum
<i>56. Corinthiani</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Cerynthiani
<i>58. nominare</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	nominari
<i>61. scientur</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	cientur
<i>Ibidem est veritus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	non est veritus.
<i>62. quo</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	qua
<i>63. Salutis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	solutis
<i>Ibidem Hennas</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Hermas
<i>70. agenniton Omoufion</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	agenniton Omiufion
<i>71. In hoc autem omiffum est</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	<i>fenfu.</i>
<i>74. vocabuli Omoufion</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	vocabuli Omiufion
<i>80. & fit</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ut fit

81. <i>tum falsa</i>	tam falsa
Ibidem <i>alicujus</i>	alicui.
85. <i>Concilium</i>	Conciliorum.
Ibidem <i>hominum</i>	nominum
86. <i>Alexandrinum</i>	Alexandrinam
Ibidem <i>in substantia</i>	insubstantia
Ibidem <i>puteam</i>	puteum
89. <i>post Ly hæreses omissum est</i>	occupantur
90. <i>edictis</i>	editis
92. <i>sollicita est omissum est</i>	non
94. <i>assumptum</i>	assutum
Ibidem <i>quæ</i>	quo
95. <i>Pipini</i>	Pipini
Ibidem <i>ille</i>	illæ.

*Cætera menda, quæ oculos fugere poterant, facile Amicus Lector
corriget ex verborum sensu.*

